

T.C.

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ETKİNLİK
TEMELLİ UYGULAMALARLA FİNANSAL
BECERİLERİN GELİŞTİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

İSMAİL HAKKI ŞERİFOĞLU

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT

BOLU, TEMMUZ - 2024

KABUL VE ONAY SAYFASI

İsmail Hakkı ŞERİFOĞLU tarafından hazırlanan “**Erken Çocukluk Döneminde Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesi**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ Anabilim Dalı SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ Bilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 8/07/2024

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Hatice MEMİŞOĞLU
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Türker SEZER
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Prof. Dr. İsmail GÜVEN
Ankara Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Serkan KELEŞOĞLU
Ankara Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 26.11.2022 tarih ve 2022/12 (Protokol No. 2022/437) sayısı ile etik izin alınmıştır.

İSMAİL HAKKI ŞERİFOĞLU

ÖZET

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE
ETKİNLİK TEMELLİ UYGULAMALARLA FİNANSAL
BECERİLERİN GELİŞTİRİLMESİ
DOKTORA TEZİ
İSMAİL HAKKI ŞERİFOĞLU
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. EMİNE ÖZLEM YİĞİT)
BOLU, TEMMUZ - 2024
XIV + 164**

Bu araştırma, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların finansal becerilerini geliştirme düzeyleri üzerindeki etkisini inceleyerek, finansal beceri eğitime erken yaşlarda başlanmasının önemini vurgulamayı ve gelecekteki araştırmalara temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Karma araştırma modeline dayalı olarak tasarlanan bu çalışma, deneysel araştırma çeşitlerinden tek gruplu ön test- son test yarı deneysel araştırma yöntemine uygun olarak düzenlenmiştir. Bolu ili Merkez ilçesinde yer alan bir okul öncesi kurumunda eğitim gören 5-6 yaş grubundaki 15 çocuk araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan finansal beceri testi çocuklara ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Ayrıca velilerden uygulamanın etkililiğine yönelik görüş almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Finansal beceri testinden elde edilen veriler Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, 5-6 yaş çocuklarına ait Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri testi öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer bir deyişle 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların finansal beceri düzeyleri üzerindeki olumlu bir etkisi söz konusudur. Velilerden elde edilmiş olan veriler de uygulanan etkinlik temelli uygulamaların çocuklarda finansal beceriler içerisinde yer alan para, üretim-tüketim, az-çok, istek-ihtiyaç, harcama, borç, para, harçlık ve tasarruf (birikim) konusunda davranış ve tutum değişimlerine pozitif yönde katkı sağladığını göstermiştir. Ulaşılan sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmış, erken dönemde finansal eğitim ile ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Erken Çocuklukta Finansal Beceriler Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitimi, Etkinlik Temelli Uygulamalar

ABSTRACT

DEVELOPING FINANCIAL SKILLS IN EARLY CHILDHOOD THROUGH ACTIVITY BASED PRACTICES

PHD THESIS

İSMAİL HAKKİ ŞERİFOĞLU

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES

EDUCATION

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES EDUCATION

(SUPERVISOR: PROF. DR. EMİNE ÖZLEM YİĞİT)

BOLU, JULY 2024

XIV + 164

This study aims to emphasize the importance of starting financial skills education at an early age and to provide a basis for future research by examining the effect of activity-based practices prepared for 5-6 year old children on children's financial skills development levels. This study, which was designed based on the mixed research model, was organized in accordance with the one-group pretest-posttest quasi-experimental research method. The study group consisted of 15 children in the 5-6 age group studying in a preschool institution in the central district of Bolu province. The financial skills test prepared by the researcher was applied to the children as a pre-test and post-test. In addition, a semi-structured interview form was used to obtain opinions from parents about the effectiveness of the application. The data obtained from the financial skills test were analyzed using the Wilcoxon Signed Rank Test. As a result of the analysis, a significant difference was found between the pretest and posttest scores of the Financial Skills Test for Preschool Children for 5-6 year old children. In other words, there is a positive effect of activity-based practices prepared for 5-6 year old children on children's financial skills levels. The data obtained from the parents also showed that the activity-based interventions contributed positively to the behavioral and attitudinal changes in children about money, production-consumption, less-more, want-need, spending, debt, money, allowance and savings (savings), which are included in financial skills. The results were discussed in the context of the relevant literature and conclusions were drawn about early financial education.

KEY WORDS: Financial Skills Education in Early Childhood, Early Childhood Education, Activity-Based Practices

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	x
TABLO LİSTESİ	xi
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xiii
TEŞEKKÜR	xiv
1. GİRİŞ.....	16
1.1 Problem Durumu	16
1.2 Amaç	27
1.3 Araştırmanın Önemi.....	27
1.4 Varsayımlar	31
1.5 Sınırlılıklar	31
1.6 Tanımlar	31
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	33
2.1 Kuramsal Çerçeve	33
2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi	33
2.1.1.1 Bilişsel Gelişim Alanı	33
2.1.1.2 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı	34
2.1.2 Erken Çocuklukta Önemli Teoriler	34
2.1.2.1 Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Teorisi	35
2.1.2.2 Lev S. Vygotsky'in Gelişim Kuramı	37
2.1.2.3 Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistemler Teorisi	39
2.1.3 Erken Çocukluk Dönemi Eğitiminin Önemi	41
2.1.4 Etkinlik Temelli Öğrenme	43
2.1.4.1 Okul Öncesi Dönemde Etkinlik Temelli Öğrenmenin Yeri	44
2.1.5 Finansal Okuryazarlık	45
2.1.5.1 Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri	49
2.1.5.2 Finansal Okuryazarlık ile İlgili Temel kavramlar	50
2.1.6 Finansal Okuryazarlık Beceri Eğitimi.....	52
2.1.6.1 Erken Çocukluk Döneminde Finansal Beceri Eğitimi	53
2.2 İlgili Literatür	54
2.2.1 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	54
2.2.2 Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	63
3. YÖNTEM.....	67
3.1 Araştırma Modeli	67
3.2 Çalışma Grubu	69
3.3 Veri Toplama Araçları	71

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	71
3.3.2 Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi	71
3.3.3 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	75
3.4 Uygulama Süreci (Deneyisel İşlem)	75
3.5 Verilerin Toplanması.....	80
3.5.1 Nicel Verilerin Toplanması	80
3.5.2 Nitel Verilerin Toplanması.....	81
3.6 Verilerin Analizi	81
3.6.1 Nicel Verilerin Analizi	81
3.6.2 Nitel Verilerin Analizi	82
4. BULGULAR.....	85
4.1 Çocukların Finansal Beceri Düzeylerine İlişkin Bulgular	85
4.1.1 Çocukların “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	85
4.1.2 Çocukların “Az–Çok” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	86
4.1.3 “Az – Çok” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	86
4.1.4 Çocukların “Üretim–Tüketim” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler	89
4.1.5 “Üretim – Tüketim” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	90
4.1.6 Çocukların “Para ve Para Türleri” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler	93
4.1.7 “Para ve Para Türleri” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	93
4.1.8 Çocukların “Para Birimi” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	96
4.1.9 “Para Birimi” Kavramına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	96
4.1.10 Çocukların “Cep Harçlığı” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	99
4.1.11 “Cep Harçlığı” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	100
4.1.12 Çocukların “Fiyat” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	102
4.1.13 “Fiyat” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	103
4.1.14 Çocukların “Harcama” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	105
4.1.15 “Harcama” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	106
4.1.16 Çocukların “Tasarruf” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	109
4.1.17 “Tasarruf” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	109
4.1.18 Çocukların “Borç” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	112

4.1.19 “Borç” Kavramına Yönelik Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	112
4.1.20 Çocukların “Harcamayı Erteleme” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler	115
4.1.21 “Harcamayı Erteleme” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	115
4.1.22 Çocukların “İstek – İhtiyaç” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler.....	118
4.1.23 “İstek – İhtiyaç” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	118
5. TARTIŞMA.....	122
5.1 Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesine Yönelik Tartışma	122
5.2 Az-Çok Kavramlarına Yönelik Tartışma.....	122
5.3 Üretim-Tüketim Kavramlarına Yönelik Tartışma.....	123
5.4 Para ve Para Türlerine Yönelik	123
5.5 Para Birimi Kavramına Yönelik Tartışma	125
5.6 Cep Harçlığına Yönelik Tartışmalar	126
5.7 Fiyat Kavramına Yönelik Tartışma.....	127
5.8 Harcama Kavramına Yönelik Tartışma	128
5.9 Tasarruf (Birikim) Kavramına Yönelik Tartışma	129
5.10 Borç Kavramına Yönelik Tartışma	129
5.11 Harcamayı Erteleme Kavramına Yönelik Tartışma	130
5.12 İstek ve İhtiyaç Kavramlarına Yönelik Tartışma	132
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	133
6.1 Sonuçlar.....	133
6.1.1. Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesine Yönelik Sonuçlar.....	134
6.1.2 Az-Çok Kavramlarına Yönelik Sonuçlar.....	135
6.1.3 Üretim-Tüketim Kavramlarına Yönelik Sonuçlar.....	135
6.1.4 Para ve Para Türlerine Yönelik Sonuçlar.....	136
6.1.5 Para Birimine Yönelik Sonuçlar.....	136
6.1.6 Cep Harçlığına Yönelik Sonuçlar.....	137
6.1.7 Fiyat Kavramına Yönelik Sonuçlar.....	138
6.1.8 Harcama Kavramına Yönelik Sonuçlar	138
6.1.9 Tasarruf Kavramına Yönelik Sonuçlar	139
6.1.10 Borç Kavramına Yönelik Sonuçlar	140
6.1.11 Harcamayı Erteleme Kavramına Yönelik Sonuçlar	140
6.1.12 İstek – İhtiyaç Kavramlarına Yönelik Sonuçlar	141
6.2 Öneriler	141
6.2.1 Örneklem Büyüklüğünün Genişletilmesi.....	141
6.2.2 Boylamsal Çalışmalar	141
6.2.3 Kontrol Gruplarının Dahil Edilmesi.....	141
6.2.4 Farklı Eğitim Bağlamları	141
6.2.5 Program Geliştirme	142
6.2.6 Ebeveyn Katılımı.....	142
6.2.7 Politika Çıkarımları	142
6.2.8 Finansal Kurumlarla İşbirliği.....	142
6.2.9 Öğretmen Eğitimi	142

7. KAYNAKLAR	143
8. EKLER.....	154

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Pisa ve Standard & Poor's 2015 Küresel Finansal Okuryazarlık Araştırması	19
Şekil 1.2. Finansal Okuryazarlıkta Küresel Farklılıklar	20
Şekil 2. 1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Aşama Modeli	36
Şekil 2. 2. Vygotsky'nin İskele Kurma (Potansiyel Gelişim Alanı) modeli ...	38
Şekil 2. 3. Bronfenbrenner 'in Ekolojik Sistemler Kuramı (İlimge, 2024).....	41
Şekil 3. 1. Korelasyon, Yarı Deneysel ve Deneysel Çalışmaların İç Geçerliliği.	68
Şekil 3. 2. Tek Grup Ön-Test/Son-Test Tasarımı	68

TABLO LİSTESİ

Tablo 3. 1. Finansal Beceri Testi tek gruplu ön test -son test yarı deneysel desen	69
Tablo 3. 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	70
Tablo 3. 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	70
Tablo 3. 4. Minimum Kapsam Geçerlilik Değerleri.....	72
Tablo 3. 5. Lawshe Skorları	73
Tablo 3. 6 Spearsman’s Rho sonuçları	74
Tablo 3. 7. Tanımlayıcı Veriler	80
Tablo 3. 8. Tanımlayıcı Veriler	81
Tablo 3. 9. Normallik Testi.....	82
Tablo 3. 10. İçerik Analizi Sonucunda Ortaya Çıkan Tema, Kategori ve Kodlar	83
Tablo 4. 1. Çocukların finansal beceri testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları.....	85
Tablo 4. 2. Çocukların “Az – Çok” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler.....	86
Tablo 4. 3. Çocukların “Az – Çok” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları.....	86
Tablo 4.4. Çocukların “Az-Çok” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	88
Tablo 4.5. Çocukların “Üretim – Tüketim” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	89
Tablo 4.6. Çocukların “Üretim – Tüketim” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	90
Tablo 4.7. Çocukların “Üretim- Tüketim” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	92
Tablo 4.8. Çocukların “Para ve Para Türleri” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	93
Tablo 4.9. Çocukların “Para ve Para Türleri” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	93
Tablo 4.10. Çocukların “Para ve Para Türleri” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	95
Tablo 4.11. Çocukların “Para Birimi” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	96
Tablo 4.12. Çocukların “Para Birimi” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	97

Tablo 4.13. Çocukların “Para Birimi” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	98
Tablo 4.14. Çocukların “Cep Harçlığı” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	99
Tablo 4.15. Çocukların “Cep Harçlığı” kavramına yönelik ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları.....	100
Tablo 4.16. Çocukların “Cep Harçlığı” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	101
Tablo 4.17. Çocukların “Fiyat” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	102
Tablo 4.18. Çocukların “Fiyat” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	103
Tablo 4.19. Çocukların “ Fiyat” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	104
Tablo 4.20. Çocukların “Harcama” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	106
Tablo 4.21. Çocukların “Harcama” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	106
Tablo 4.22. Çocukların “Harcama” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	108
Tablo 4. 23. Çocukların “Tasarruf” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	109
Tablo 4. 24. Çocukların “Tasarruf” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	109
Tablo 4. 25. Çocukların “Tasarruf” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	111
Tablo 4.26. Çocukların “Borç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	112
Tablo 4.27. Çocukların “Borç” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	112
Tablo 4.28. Çocukların “Borç” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	114
Tablo 4.29. Çocukların “Harcamayı Erteleme” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	115
Tablo 4.30. Çocukların “Harcamayı Erteleme” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	115
Tablo 4. 31. Çocukların “Harcamayı Erteleme” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	117
Tablo 4.32. Çocukların “İstek – İhtiyaç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler	118
Tablo 4.33. Çocukların “İstek – İhtiyaç” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	119
Tablo 4.34. Çocukların “İstek – İhtiyaç” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi	120

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

- APA** : Amerikan Psikoloji Derneği
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
OECD: : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
PİSA : Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
S&P : Standart&Poor's
TDK : Türk Dil Kurumu
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF : Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu

TEŞEKKÜR

Her şeyden önce danışman hocam olmayı kabul ettiği, değerli rehberliği, sabrı ve sürekli desteği için danışman hocam Sayın Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Anlayışlı geri bildirimleri ve tez konusunu belirlerken teşvikleri bu araştırmanın şekillenmesinde ve sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesinde en önemli etken olmuştur. Tezimde danışman hocam olarak adının yazılı olması benim için gurur kaynağıdır.

Ne zaman yardıma ihtiyaç duysam geri çevirmeyen, iş disiplini ve araştırmacı kişiliğiyle bölümümüzün değerli hocalarından birisi olan ve tez izleme komitemde yer alarak tecrübelerinden faydalanmama imkan veren Doç Dr. Hatice MEMİŞOĞLU hocama ve tez konusunda alan dışı çalışmamın vermiş olduğu acemiliği okul öncesi eğitimi konusunda kiengin bilgisiyle, yapıcı eleştirileri ve yararlı önerileriyle beni yönlendiren, çalışmamın yönünü ve kalitesini iyileştirmede çok önemli bir yeri olan ve sıcak insani ilişkilerinden dolayı abim gibi gördüğüm değerli hocam Doç Dr. Türker SEZER'e çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimim süresince desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Cemal AVCI, Prof. Dr. Adnan ALTUN, Doç Dr. Fahri KILIÇ ve Dr. Öğr. Üy. Oğuz KANTÜNER hocalarıma özel teşekkürlerimi sunarım.

2013 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde göreve başlama yazımı yazan, kısa bir süre önce görevde yükselme sınavıyla enstitümüzden ayrılan, çok çalışkan ve efendi kişiliğiyle kaliteli bir insan olduğunu gösteren Tuncay ALP beye hasleten teşekkür ederim.

Yine 2013 yılının aralık ayının 13 ünde aynı gün birlikte göreve başladığım ve o günden beri yol yürüdüğümüz, gerek tez süresince maddi ve manevi destek vererek gerekse de dostluğunu eksik etmeyen Caner KALENDER kardeşime, göreve başladığımız ilk gün bizi evinde ağırlayarak dostluğumuzun başlamasına vesile olan ve tez süresince desteğini esirgemeyen, şuan Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi'nde görev yapan Serdar SÖNMEZ kardeşime teşekkür ederim.

Tez süresince bana verdikleri desteklerinden dolayı sevgili eşim Ayşe'ye, değerli kızlarım Emine Ela ve Elif Ebrar'a en içten teşekkürlerimi

sunarım. Bu zorlu süreçte yanımda olduğunuz ve beni motive ettiğiniz için minnettarım. Sevginiz ve desteğiniz benim için her zaman çok kıymetli.

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın temelini oluşturan araştırma problemine, çalışmanın amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Teknolojik ilerlemeler; küresel pazarlar, dijital ticaret, sanal para birimleri gibi yeni kavramlarla ekonomik enstrümanları çeşitlendirmiş, gelişen digital araçlar ile birlikte gerek bireysel (hisse senedi, fon, girişim sermayelerine ortak olma), gerekse de şirket bazlı hem yerel hem uluslararası anlamda ticari ve vatandaşlık (web ve akıllı uygulama tabanlı araçlar üzerinden vergi, trafik cezası, alım-satım, havale-eft vb) ile ilgili işlemlere erişim kolaylaşmıştır (Hazar ve Babuşçu, 2023; Boot vd., 2020).

Bu gelişmeler ekonominin dinamiklerini değiştirmiş dolandırıcılık, yanlış bütçe yapma, hatalı kararlar verme gibi problemleri beraberinde getirmiştir. Finansal okuryazarlık becerileri eksikliğinden dolayı dolandırıcılık olaylarının sayısında artış yaşandığı çeşitli kurum ve kuruluşların raporlarında görülmektedir. Örnek vermek gerekirse; Dünya Ekonomi Forumu'nun (World Economic Forum, 2024) yayınlamış olduğu raporda; yatırım dolandırıcılığı ve ticaret aldatmacaları kaynaklı dolandırıcıların, 2023 yılında dünyanın dört bir yanındaki kurbanlardan 1 trilyon doların üzerinde para çaldığını ortaya çıkarmıştır. Bir diğer haberde; bilgisayar korsanlarının “deepfake” yöntemlerini kullanarak para transfer emirleri verdiğini ve milyonlarca dolar çaldıklarını göstermiştir (UK Finance, 2024).

Küreselleşen ekonomi ile ülkelerin ekonomileri birbirine bağımlı hale gelmiş, yaşanan ekonomik krizlerin tüm toplumlara yansımaları olmuştur. 1929 Büyük Buhran, 1994 Meksika Krizi, Brezilya Krizi, 1997 Güneydoğu Asya Krizi ve Arjantin Krizleri buna verilebilecek örneklerdir (Turan, 2011; Williamson, 2015). Ekonomik krizler sonucunda ülke enflasyonları yükselmiş, işsizlik artmış ve alım gücü düşmüştür (Gustavson, 2010; Leiser vd., 2016; Navarro ve Muntaner, 2016). Bu krizlerin sonuçları, karar alıcıların ekonominin temel koşullarına dayanan finansal okuryazarlık becerilerinin bireylere kazandırılması yönünde adım

atmalarını sağlamıştır. Buna verilebilecek güncel örneklerden birisi Türk Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2024 Mayıs ayında yapmış olduğu değişiklikle Okul Öncesi Eğitim programına Finansal Beceriler başlığı içerisinde finansal okuryazarlık ile ilgili becerileri (para, istek-ihtiyaç, fiyat, meslek ve gelir) eklemesi gösterilebilir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024).

Ekonomik krizler, herkes özellikle savunmasız durumda olan çocuklar ve gençler için finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu becerilerinin erken yaşlarda kazandırılması, sosyal ve mali kırılganlığa bağlı yoksulluk riskini azaltabilir. Çünkü finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylerin bütçe yapma, yatırım, kredi ve harcama konularında aldıkları yanlış kararlar ekonomik krizlerin daha ağırlaşmasına neden olmuştur (Borodich, vd., 2010). Bu açıdan temel finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmak bireylerin ayakta kalabilmeleri için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Ekonomik hayat, bireylerin yaşam tarzlarını, tercihlerini ve sosyal ilişkilerini de etkileyen bir alan haline gelmiştir (Leiser vd., 2016; Navarro ve Muntaner, 2016). Ekonomik hayatın karmaşıklığı ve etkileri, bireylerin finansal okuryazarlığa olan ilgilerini arttırmıştır. Bu da gelir, gider, tasarruf, yatırım, faiz, borç gibi temel finansal kavramların öğrenilmesine ve bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini arttırmalarına yardımcı olmuştur (Bayhan vd., 2010; Kokkizi vd., 2017; Yıldırım ve Özbek, 2021).

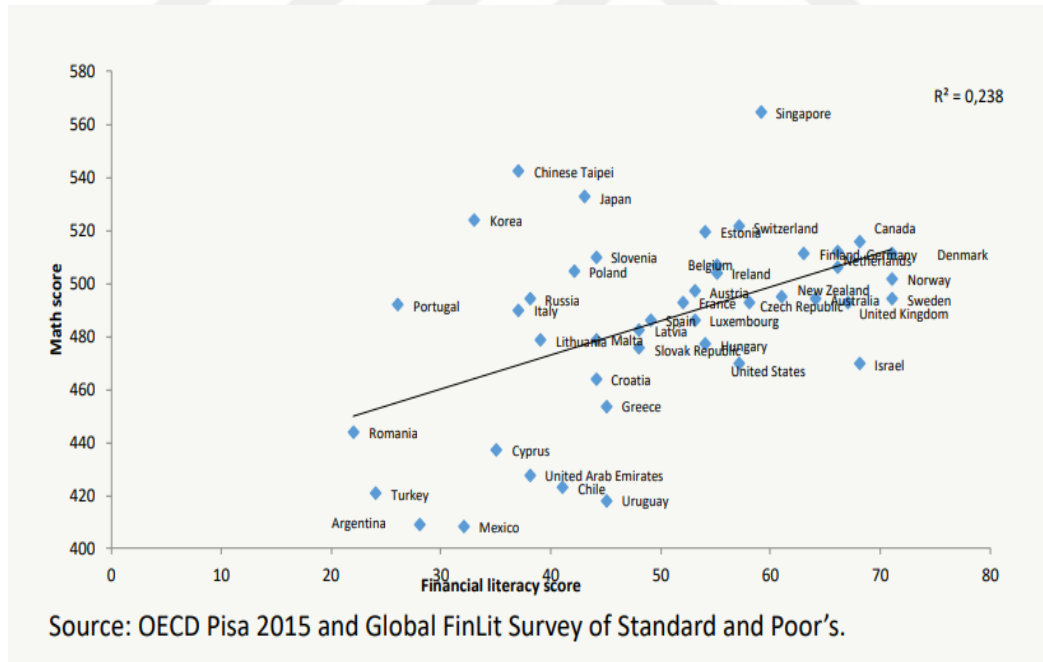
Ekonomi eğitimi ile bireylerin finansal kararlarını daha bilinçli bir şekilde alabilecekleri düşünülmektedir. Bu bağlamda, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmeleri, sadece kendi finansal güvenliklerine değil, aynı zamanda toplumun ekonomik istikrarına da katkı sağlayacaktır (SPL, 2024). Buradan hareketle kişisel finans yönetimi konusunda yetersiz olan bireyler hem kendileri için hem içinde bulundukları toplum için tehlike arz etmektedir diyebiliriz. Bununla ilgili aşağıda verilen örnekler konunun daha iyi anlaşılması için önemlidir.

Finansal eğitim yetersizliğinin sebep olduğu bazı problemlere yönelik örnekler;

- Yeni teknolojilerin küresel ölçekte benimsenmesinden kaynaklı, dolandırıcılar 2023 yılında dünyanın dört bir yanındaki kurbanlardan 1 trilyon doların üzerinde para çalmıştır (WEF, 2024).

- Küresel işsizlik oranlarındaki her %1’lik artış, intihar sonucu erkek ölümlerinde %1’lik bir artışla veya 5000 fazla erkek ölümüyle ilişkilendirilmektedir (Meda vd., 2022).
- Ayrıca kişi başına düşen GSYH’deki her 1000 ABD doları artış için intihar oranları %2 oranında azalmaktadır ve bu da küresel olarak yılda 14.000-15.000 intihar ölümünün azalmasına karşılık gelmektedir (Meda vd., 2022).
- New York Federal Rezerv Bankası tarafından açıklanan verilere göre, Amerikalıların kredi kartı bakiyeleri 1,13 trilyon dolar ile yeni bir rekor seviyeye tırmanmıştır. Kredi kartı borcu sadece 2023’ün dördüncü çeyreğinde 50 milyar dolar artarak bir önceki çeyreğe göre %4,6’lık bir sıçrama kaydetmiştir. New York Fed’in son “Hane halkı Borç ve Kredilerine İlişkin Üç Aylık Rapor”una göre, kredi kartı borcuna ilişkin veriler, toplam hane halkı borcunun 212 milyar dolar artarak 2023’ün dördüncü çeyreğinde 17,5 trilyon dolara ulaştığını göstermiştir (ABC News, 2024).
- Türkiye Bankalar Birliği’nin paylaştığı verilere göre bireysel kredi veya kredi kartı borcunu ödeyemeyen kişi sayısı 2022 yılı Temmuz ayından 2023 yılı Temmuz ayına kadar ki bir yıllık süreçte %52 artarak 180 bin kişi olmuştur (Dünya,2023).
- 2017 ve 2018 yılında ödenmeyen takipteki bireysel kredi miktarı 18 milyar Türk lirası iken, bu miktar 2019 yılında 20, 2020 yılında 17, 2021 yılında 24 ve 2022 yılında 27 milyar Türk lirasına yükselmiştir (Medyascope, 2022).
- 2022 yılında kredi kartı borcunu ödeyemediği için yasal takibe alınmış kişi sayısı 351 bin iken 2023 yılında bu rakam 831 bine yükselerek %136 oranında artış göstermiştir (Sözcü, 2023).
- Kredi kartı borcunu ödeyemediği için aktif yasal takipte olan toplam kişi sayısı 3 milyon 931 bin kişi olmuştur (Sözcü, 2023).
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun aktardığı verilere göre vatandaşların bankalara borcu %82 artmıştır (NTV, 2023).

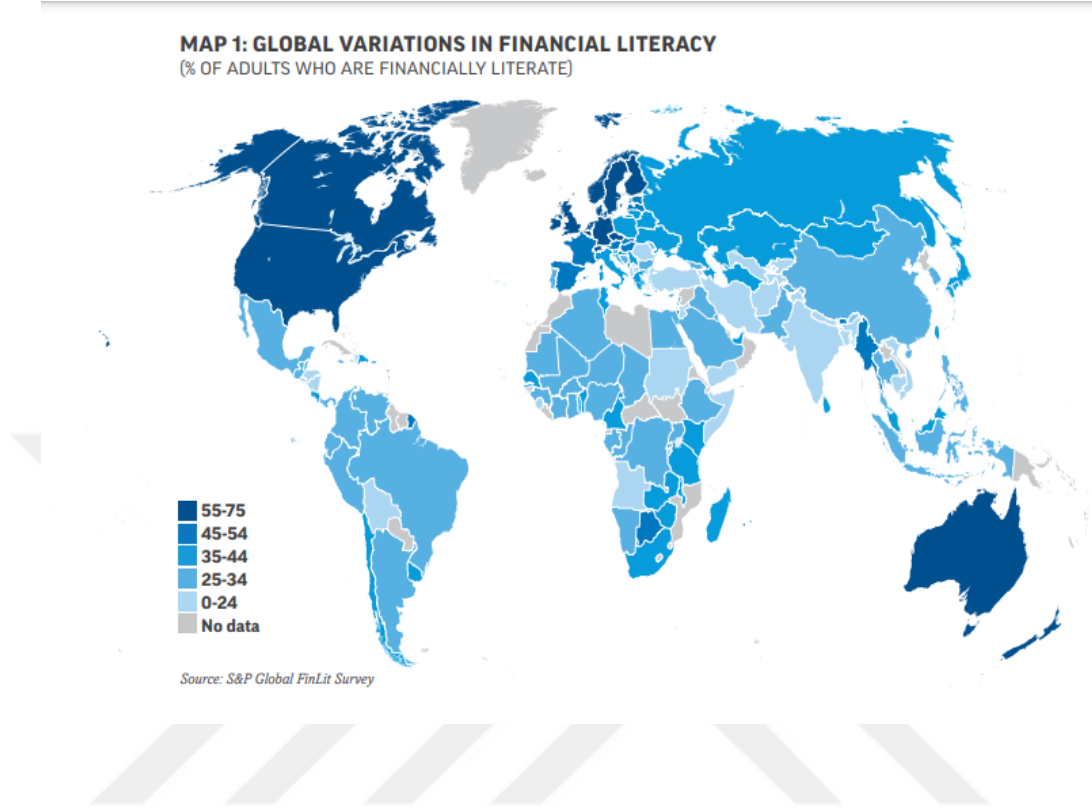
- Adalet bakanlığının paylaştığı resmi verilere göre; 2022 yılında açılan 9 milyon 46 bin 245 yeni icra ve iflas dosyası ile birlikte toplamda icra ve iflas dosya sayısı 33 milyonun üzerine çıkmıştır (Duvar, 2023).
- 2022 yılında yapılan bir araştırma sonucuna göre tasarruf miktarı Türkiye'nin gayri safi yurt içi hâsıla içindeki payı %14 ile Katar, Kuveyt, Cezayir, Çin, İran, Singapur, Suudi Arabistan, Güney Kore ve Hindistan gibi ülkelerin gerisinde kalmıştır (Dünya, 2022).
- Türkiye İstatistik Kurumu'nun intihar verilerine göre geçim zorluğundan kaynaklı intihar oranı ortalama %10.69 dur (TÜİK, 2022).
- Gelişmekte olan ülkelerde tasarruf puanı 1980-2014 yılları arasında 20 den 35 bandına yükselirken, Türkiye'de bu rakam ise 20 den 14 bandına düşmüştür ve Türkiye'nin diğer ülkeler ile arasındaki fark 20 puana çıkmıştır (Eğilmez,2014).
- Standard & Poor's tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada Türkiye 144 ülke arasında 24 puanla 120. olmuştur (Standart&Poor's, 2015).

Şekil 1.1. Pisa ve Standard & Poor's 2015 Küresel Finansal Okuryazarlık Araştırması

Standard & Poor's tarafından yapılan bu çalışmaya 144 ülkeden 150 bin kişi katılmış olup, temel sayısal bilgi, faiz bileşimi, enflasyon ve risk çeşitlendirmesi hakkında sorular sorulmuştur. Aşağıdaki haritada görüldüğü üzere Türkiye 0-24

puan aralığında olup finansal okuryazarlık eğitim düzeyi düşük devletlerden biri olarak ifade edilmiştir (Standart&Poor's, 2015).

Şekil 1.2. Finansal Okuryazarlıkta Küresel Farklılıklar

- OECD/INFE (2020) tarafından yapılan araştırmada, örneklenen ekonomilerin genelinde finansal eğitim düzeyi düşüktür çünkü araştırmaya katılan ekonomilerin çoğunluğu (15) 12 ila 14 arasında puan almıştır. Çalışma sonucunda ülkelerin aldıkları sonuçlar Tablo 1.1’de yer almaktadır:

Tablo 1.1. Finansal Okuryazarlık Puanları

Alfabetik sıraya göre

	Number of participants	Financial Literacy Score	Knowledge	Behaviour	Attitude
Austria	1418	14.4	5.3	6.0	3.1
Bulgaria	1047	12.3	4.1	5.3	2.9
Colombia	1200	11.2	3.8	4.8	2.6
Croatia	1079	12.3	4.5	5.0	2.8
Czech Republic	1003	13.0	4.5	5.3	3.1
Estonia	1005	13.3	4.9	5.3	3.1
Georgia	1056	12.1	4.5	5.1	2.5
Germany	1003	13.9	5.2	5.7	3.1
Hong Kong, China	1002	14.8	6.2	5.8	2.9
Hungary	1001	12.3	4.6	4.5	3.3
Indonesia	1000	13.3	3.7	6.3	3.3
Italy	2036	11.1	3.9	4.2	3.0
Korea	2400	13.0	4.6	5.4	3.1
Malaysia	2818	12.5	3.7	6.1	2.7
Moldova	1074	12.6	4.0	5.5	3.1
Montenegro	1030	11.5	4.1	4.7	2.6
Peru	1205	12.1	4.1	5.1	2.9
Poland	1000	13.1	5.0	5.5	2.6
Portugal	1480	13.1	4.0	5.9	3.2
North Macedonia	1076	11.8	3.9	5.1	2.8
Romania	1060	11.2	3.5	5.0	2.7
Russia	83478	12.5	4.8	4.9	2.8
Slovenia	1019	14.7	4.8	6.3	3.6
France *	2155		4.8		
Malta **	1013	10.3	2.2	5.2	2.8
Thailand ***	11129		3.9		3.9
Average ^		12.7	4.4	5.3	3.0
Average (OECD-12) ^^		13.0	4.6	5.3	3.1

(OECD, 2020)

Verilen bu örneklerden yola çıkılarak problemlerin temelinde finansal eğitim eksikliğinin olduğu söylenebilir. Çünkü finansal okuryazarlık eğitiminin temel gerekliliklerinden olan:

- Paranın doğru kullanılması,
- Finansal sistemin doğru anlaşılması ve
- Finansal planlama yapılması,

boyutlarında bireylerin yeterli kazanmaları durumunda bu konuda gelişme sağlanacağı açıktır. Ayrıca, bireylerin yeterli finansal eğitim alabilmiş olmaları durumunda;

- Bütçe yapma,

- Tasarruf bilincine sahip olma,
- Karar verme sürecini bilinçli yapma,
- Risk ve fırsatların farkına varma ve
- Gelir gider ilişkisini kurabilme

gibi olumlu becerilere (Kaya ve Tunç, 2021) sahip olmaları beklenecektir.

Yukarıda sözü edilen problemler küresel ve yerel anlamda makro problemler olarak görülebilir. Ama makro problemlerin mikro problemlerin bir araya gelmesiyle oluştuğunu göz ardı etmemek gerekir.

Erken çocukluk eğitimi (EÇE), her biri farklı gelişim aşamalarına ve eğitim önceliklerine sahip çeşitli dönemleri kapsar. Piaget'nin bilişsel gelişim teorisi, çocukların keşif ve çevreleriyle etkileşim yoluyla bilgilerini inşa etmede aktif katılımlarının önemini vurgulamaktadır (Piaget, 1952). Vygotsky'nin sosyokültürel teorisi ise, sosyal etkileşimlerin ve kültürel bağlamların çocukların öğrenmesindeki rolünün altını çizerek iskele kurma ve rehberli katılımın önemini vurgulamaktadır (Vygotsky, 1978). Bronfenbrenner'ın çevreyle ilgili sistemler teorisi ise çocuk ile aile, okul ve toplum gibi çeşitli çevresel sistemler arasındaki bağlantının önemine dikkat çekmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Bu teorik perspektiflerden hareketle, erken çocukluk eğitiminin (EÇE) çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin şekillenmesinde çok önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür (Barnett, 2008; Reynolds, Temple, Robertson ve Mann, 2001). Erken çocukluk döneminin önemini kavramak, geleceğin toplumunu inşa etme adına ebeveynler, eğitimciler, politika yapıcılar ve bir bütün olarak toplum için hayati önem arz eder ve erken çocukluk eğitiminin bireyleri ve toplumu geleceğe hazırlamada en önemli aşamalardan biri olduğu ifade edilebilir.

Çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin şekillenmesinde dil, kültür, bağlı bulundukları toplum ve çevre gibi faktörlerin yanında, gelecek yaşamına yön verecek olan konuların başında finansal kavramlar ve beceriler gelmektedir diyebiliriz (Brown vd., 2014; Schmeiser, 2014). Çocuklara çok erken yaşta finansal kavramlara dayalı becerileri öğretme konusunda isteksizlikler olsa da çocuklara henüz kişisel finansal davranışlarını oluşturma sürecindeyken finansal

beceri eğitimi vermenin önemli faydaları vardır. Araştırmalar, öğrencinin yaşı ile davranış değişiklikleri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermiştir (Mandell, 2009). Bunun ışığında, hayatın erken dönemlerinde verilen finansal eğitimin akılda kalma olasılığı daha yüksektir ve bu da finansal bilgi ve okuryazarlığı artırır (Mundrake ve Brown, 2001; Schug ve Birkey, 1985). Ayrıca çocukları erken yaşta finansal hizmet sağlayıcılarla tanıştırmak ve buluşturmak, bu tür kurumların toplumda oynadığı rolün farkına varmalarını sağlar. Finansal beceriler, çocukların finansal gelecekleri için zemin hazırlamalarına ve yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde finansal konular hakkında çeşitli hatalardan kaçınmalarına yardımcı olacak kritik yaşam becerileridir (Onpoint, 2023).

Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler teorisine göre erken çocukluk eğitiminde, çocukların öğrenmelerinin okula gitmeden çok önce başladığı ve bir çocuğun okulda karşılaştığı herhangi bir öğrenmenin her zaman önceden bir geçmişi olabileceği belirtilmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Çocuklar daha okul öncesi yaşlarda kumbarada para biriktirmek ve para saymak gibi ekonominin yapı taşlarını öğrenmeye başlarlar. Bu davranışlar Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler teorisini finansal beceriler bağlamında destekler niteliktedir. Finans ile ilgili temel öğrenmeler erken yaşlardan itibaren küçük çocukların finansal konular hakkında çevrelerinden tanık oldukları ve deneyimledikleri olaylar olup, doğru veya yanlış bilgi edinmelerine sebep olabilir. OECD ve PISA'nın (2012) yapmış oldukları Finansal Okuryazarlık Çerçevesi isimli çalışmada da, çocukların karmaşık finansal kavramlar ve ürünler hakkında karmaşık bilgiye sahip olmalarının beklenemeyeceğini, ancak birçok çocuğun hâlihazırda çok sayıda finansal hizmetten haberdar olduğunu ve çok çeşitli finansal hizmetlere ve tüketici ürünlerine maruz kaldığını, bu nedenle faiz, enflasyon, paranın değeri ve risklerin çeşitlendirilmesi gibi temel kavramları anlamalarının beklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Okul öncesi çocukların finansal eğitimi, okul öncesi eğitimde yeni bir yöndür, çünkü finansal okuryazarlık küresel bir sosyal sorundur ve hayatının ilk yıllarından itibaren çocuktan ayrı düşünülemez. Çocuklar, öyle ya da böyle, ailenin ekonomik yaşamına erken yaşta dâhil olurlar. Ebeveynleriyle birlikte mağazaya giderler, çok sayıda reklamla karşılaşır, parayla etkileşime girerler, böylece temel finansal ve ekonomik fikirleri öğrenirler. Bununla birlikte, kendiliğinden

oluşan fikirler her zaman doğru, sistematik ve kalıcı değildir. Doğal olarak bu da çocukların finansal davranışlarını etkilemektedir. Bunu sağlamak için, okul öncesi çocukların finansal beceri temellerinin oluşturulması konusunda amaca yönelik bir çalışma sistemi tasarlamak gerekir (Krasnoperova, 2019).

Birçok önemli zihinsel alışkanlıkların, davranışların ve değerlerin büyük ölçüde çocukluk çağında kazanıldığı gerçeği göz önüne alındığında çocuklara kişisel finans konusunu okullar aracılığıyla doğru bir şekilde öğretmeye başlamak için hiçbir zaman çok erken değildir diyebiliriz. Bunun farkında olan uzmanlar okul öncesi döneme yönelik çocukları planlı ve tutarlı bir şekilde eğitmeyi amaçlayan finansal eğitimin erken yaşlarda çocuklara verilmesi yönünde taleplerini dile getirmiştir (Borden, 2013; akt. Birbili ve Kontopoulou, 2015). Çünkü geleceğin tohumlarının atıldığı bu dönemde, zor gibi görünen fakat uygun çalışmalar ile çocukların finansal anlayışlarına yön verilebileceği düşünülmektedir.

Finansal becerilerin kazandırılması için uygulanacak eğitim çocuklara para yönetimi, gelir yaratma, tasarruf ve harcama, yatırım ve kredi ilkelerini öğretmek, çocukların finansal konuları daha iyi anlamalarını sağlar. Finansal eğitim yoluyla, çocuklar ve gençler çeşitli finansal sistemlere maruz kalmakta ve bunlarla ve çevrimiçi ve cep telefonu bankacılığı gibi çeşitli finansal hizmet sunum kanallarıyla etkili bir şekilde nasıl etkileşimde bulunacaklarını da öğrenmektedir (UNICEF, 2012). Tıpkı okuma yazmayı öğrenmek gibi erken yaşlarda edinmemiz gereken bu beceri; küçük bir öğrenci bütçesini yönetmekten bir ailenin geleceği için alınacak yatırım kararlarına kadar her alanda, finansal sistemin avantajlarından yararlanmamızı ve aksaklıklarından korunmamızı sağlar. Bireysel olarak sağlıklı finansal kararlar verilmesi sadece kişinin kendisini değil aynı zamanda toplumsal yaşamı ve ülke ekonomisini de olumlu etkileyebilir (Türkiye Finans, 2023).

Finansal becerilerin küçük çocuklara kazandırılması konusunda erken çocukluk dönemine yönelik çeşitli programlar geliştirilmiştir. Birleşik Krallık'ta Nationwide Education: Financial Capability; Yeni Zelanda'da Sorted; Hong Kong'ta Financial Literacy Training ve ABD'de Credit Union National Association's "Thrive by Five" (Holden, Kalish, Scheinholtz, Dietrich ve Novak, 2009) bu yönde yapılan çalışmalara örnektir. Bu çalışmalar aracılığıyla erken çocukluk dönemindeki çocuklar paraları tanımak ve değerlerini anlamak gibi temel

beceriler geliştirirler. Bu çalışmalarda finansal eğitim, temel finansal kavramlarını ilgi çekici bir şekilde tanıtmak için basit etkinliklere ve oyunlara odaklanır. Örneğin, çocuklar "kumbarada" para biriktirme gibi faaliyetler veya eşya alıp satmayı içeren oyun senaryoları aracılığıyla tasarruf etmenin önemini öğrenirler.

Dünyanın sayılı zenginleri listesinde her yıl ilk beş içerisinde yer alan Warren Buffet (CNBC, 2020) ailelere çocuklarının parayı yönetme konusundaki becerilerini geliştirmeleri için olabildiğince erken yaşlarda eğitim vermeye başlamalarını tavsiye etmiştir. Finansal eğitim genellikle erken çocukluk döneminde başlar ve gelecekteki finansal karar verme süreçlerinin temelini oluşturur. Erken finansal çocukluk eğitim programları, paranın değeri, tasarruf ve harcama gibi temel finansal kavramları yaşa uygun faaliyetlere entegre eder (Fernandes vd. 2014). Bu girişimler, küçük yaşlardan itibaren olumlu finansal davranış ve tutumları kazandırmayı ve daha sonraki yaşamda sorumlu finansal alışkanlıkları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çünkü finansal okuryazarlık becerilerinin temeli erken çocukluk döneminde atılır. Küçük çocuklara yönelik finansal eğitim programları, yalnızca parayı nasıl iyi ve sorumlu bir şekilde idare edeceklerini değil, aynı zamanda büyük resmin farkına varmayı, kavramlar ve davranışlar arasındaki bağlantıları ve ilişkileri nasıl görmeleri gerektiğini ve bunları yapacakları işlemlerde nasıl kullanabileceklerini öğretme konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Birbili ve Kontopoulou, 2015). Birbili ve Kontopoulou (2015), hem öğrenci hem de öğretmen tarafından başlatılan etkinliklerin birleştirilmesi söz konusu olduğunda, eğitim çocukların kişisel ekonomik deneyimleriyle ilişkilendirdiğinde, 'gerçek hayat' deneyimleri ve sorunları kullanıldığında ve hem aile hem de toplum programa dahil ettiğinde finansal eğitimin daha etkili olacağını ifade etmiştir.

Erken çocukluk döneminin önemi, bu dönemdeki deneyimlerin gelecekteki gelişim için bir temel oluşturmasında yatmaktadır (Heckman, 2006). Bu dönem genetik yatkınlıklar ve çevresel etkiler arasındaki dinamik etkileşimleri yansıtan hızlı fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal dönüşümlerin başladığı dönem olarak kabul edilmektedir. Erken çocukluk eğitimi, bir çocuğun genel gelişiminde çok önemli bir rol oynar ve gelecekteki akademik başarı ve kişisel gelişim için temel oluşturur. Erken yıllarda, çocukların beyinleri oldukça şekillendirilebilirdir ve bilgiyi özümseme ve yeni beceriler öğrenme konusunda dikkate değer bir

kapasiteye sahiptirler (Maemunah vd., 2022). Erken çocukluk eğitimi fırsatlarının sağlanması, çocukların okulda ve sonrasında başarı için gerekli olan temel bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel becerileri geliştirmelerine olanak tanır. Buradan hareketle erken çocukluk dönemi için, temel becerilerin, tutumların ve davranışların olduğu ve daha sonraki yaşam deneyimleri üzerinde derin etkiler yaratan kritik bir süreç denilebilir.

Yaşanılan problemlerin ve sonuçlarının farkında olan devletler, vatandaşlarının finansal yönden eğitilmesi için harekete geçmişlerdir. Finansal eğitimi her zamankinden daha fazla ve sistematik bir şekilde teşvik etmeye başlamışlardır. Birey ve toplum hayatını etkileyen araçlardan birisi olan ekonomi bilgisi yeterliliği, "Finansal Okuryazarlık" olarak kavramsallaştırılmıştır (Gerek ve Kurt, 2011). Finansal eğitim çerçevesinde bireylerin nitelikli bir hayat sürdürebilmeleri için yeterli düzeyde ekonomi eğitim almaları gerekmektedir. Çünkü karmaşık bir yapının anlaşılabilir hale gelmesi ancak eğitim ile mümkündür.

Bireylerin asgari düzeyde ekonomi bilgisine sahip olabilmeleri için küresel anlamda "Finansal Finansal Okuryazarlık (Financial Literacy)" programları oluşturulmuştur. Birleşik Krallık'ta Nationwide Education: Financial Capability (UK); Yeni Zelanda'da Sorted (New Zealand); Hong Kong'ta Financial Literacy Training (Hong Kong), ve ABD'de Credit Union National Association's "Thrive by Five" (US) (Holden vd., 2009) bu yönde yapılan çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Buradan hareketle finansal eğitim birçok ülkenin politik gündeminde üst sıralarda yer almaya başlamıştır diyebiliriz. Çünkü finansal konularda kendini geliştiren bireylerin bilinçli üretici, tüketici, girişimci, yatırımcı olması ve vatandaşlık görev ve sorumluluklarını yerine getirerek içinde bulunduğu toplumun gelişimine katkı sunması beklenir. Ayrıca finansal okuryazar olan insanların tasarruf, yatırım, borçlanma ve daha pek çok konuda da bilinçli finansal seçimler yapma becerisine sahip olacağı düşünülmektedir.

Günümüz dünyasında finansal okuryazarlık, modern ekonomik yaşamın karmaşıklığını aşmak için gerekli kritik bir beceri olduğunu ancak araştırmalar, birçok bireyin bilinçli finansal kararlar almak için gerekli bilgi ve becerilerden yoksun olduğunu göstermektedir (Lusardi ve Mitchell, 2014). Finansal eğitimin olabildiğince erken yaşlarda profesyonellerce verilmesi önemlidir. Çünkü küçük

yaşlardan itibaren çocuklar ekonomik kavramlarla tanışmaktadır. Genellikle kavramlar ile ilgili edindikleri bilgiler programlı bir öğrenmeden ziyade toplumsal hayat içinde ailesinden veyahut çevreden edindikleri deneyimlere dayanmaktadır. Finansal hayata yönelik doğru yanlış farketmeksizin tecrübe sonucu elde edilen bu bilgiler çocukların ilerleyen yaşamlarında istenmeyen olumsuz sonuçlara sebep olabilir. Bunun yerine finansal eğitimin, bilinçli bir şekilde bu işin eğitimini almış profesyoneller tarafından yapılması bilimsel açıdan doğru olmalıdır. Çünkü eğitimciler, finansal eğitimi hayatın erken dönemlerinde başlatarak çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir ve bilişsel önyargıların finansal karar verme süreçleri üzerindeki etkisini azaltabilirler (Thaler, 1999).

Erken müdahale aynı zamanda olumlu finansal alışkanlıkların ve tutumların oluşmasını teşvik ederek yetişkinlikte sorumlu finansal davranışlar için zemin hazırlayabilir. Bu yaklaşımlar ışığında erken yaşta finansal eğitime başlamak, çocukların finansal beceri düzeyini arttırmak için önemli bir temel oluşturabilir mi düşüncesinden hareketle bu tez çalışması yapılmıştır. Bu sorulara cevap bulabilmek için gerçekleştirilen bu çalışmanın problem cümlesi aşağıdaki gibidir:

Problem Cümlesi: Etkinlik temelli finansal uygulamaların 5-6 yaş grubu çocukların finansal becerilerini geliştirmesi üzerinde etkisi var mıdır?

1.2 Amaç

Bu çalışma amacı, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların finansal becerilerinin geliştirilmesi üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın çocukların finansal becerilerinin geliştirilmesi üzerindeki etkisini belirleyebilmek için aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

Etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların;

"Az-çok", "para ve para türleri", "üretim-tüketim", "para birimi", "cep harçlığı", "fiyat", "harcama-harcamayı erteleme", "tasarruf", "borç", "istek-ihitiyaç", kavramlarını kazanmalarına etki etmekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Teknolojideki değişimler ve ilerlemeler finansal piyasaları da etkilemiş, bu etkiler beraberinde rekabeti de getirmiştir. Bununla birlikte bireylerin harcama alternatifleri, alışveriş alışkanlıkları, satın alma yöntemleri çeşitlenmiştir. Bunun yanı sıra çeşitli bilim dallarının yardımıyla insanlar manipüle edilerek tüketime teşvik edilmeye başlanmıştır (Demir, 2020). Bireyleri çılgınca tüketim tuzağından koruyabilmek için bilinçli tüketici olma, planlama, bütçe yapma, yatırım yapma, tasarruf etme gibi temel finansal becerilere sahip vatandaşlar yetiştirmek devletlerin temel görevi haline gelmiştir. Çünkü kararları toplumlarının gelişimini etkileyecek olan çocuklar ve gençler hem mevcut hem de gelecekteki sosyal ve ekonomik aktörlerin başında gelmektedir. Yapılan araştırmalarda (Lusardi ve Mitchell, 2014; Sambasivan vd., 2009; Utkarsh vd., 2020; Webley ve Nyhus, 2006) elde edilen bulgular, ekonomik kalkınma için erken finansal eğitimin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Lusardi ve Mitchell (2014) tarafından yapılan araştırmada, erken dönemlerde alınan finansal eğitimin ilerleyen dönemlerde bireylere sağlıklı finansal kararlar almalarında, bütçe ve etkin para yönetiminde yardımcı olabileceğini ortaya konulmuştur. Öte yandan, finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylerin finansal stres yaşamaları, borç ve kötü finansal kararlar sonucunda finansal istikrarsızlık yaşamaları daha olasıdır. Lusardi ve diğerlerine (2017) göre, finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan ülkelerin finansal sistemleri daha sağlam, ekonomik göstergeleri daha iyi ve ekonomik piyasaları daha etkindir. Bu açıdan bakıldığında bireylerin bilinçli finansal kararlar alabilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla erken finansal eğitim çok önemlidir.

Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çeşitli derslerin içerisinde dolaylı olarak finansal eğitim ile ilgili bazı kazanımlar bulunsa da doğrudan finans eğitimi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır (Güvenç, 2017). Çocuklar finansla ilgili ilk öğrenmelerini genellikle ailesinden ve çevresinden edinmektedir. Araştırmanın problem bölümünde bahsedildiği üzere; finansal okuryazarlık ile ilgili Standard & Poors'un yapmış olduğu bilimsel bir çalışmanın sonucunda Türkiye'nin katılımcıları almış olduğu 24 puan ortalamasıyla dünyada 148 ülke arasında 120. sırada yer aldığı belirlenmiştir. 0-24 puan aralığı finansal okuryazarlığın çok düşük olduğunu göstermektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylerin çocuklara yol

göstermesi ve örnek olması problemi çözmeyeceği gibi sorunu daha da arttıracaktır diyebiliriz. Finansal eğitim bu açıdan ele alındığında eğitimin bu işin profesyonelleri tarafından çocuklara verilmesinin daha doğru olacağını söyleyebiliriz. Bunun farkına varan Milli Eğitim Bakanlığı 2024 Mayıs ayında yenilediği müfredat ile okul öncesi eğitim programına sosyal alan becerileri içerisinde fiyat, istek-ihtiyaç, para vb. temel finansal kavramlarını finans becerileri olarak eklemiştir (MEB, 2024).

OECD'ye (2005) göre, finansal okuryazarlık eğitimi bireylerin finansal ürünler, kavramlar ve riskler konusundaki anlayışını artırarak finansal risklerin ve fırsatların daha iyi farkında olmalarını sağlar. Ayrıca finansal okuryazarlığın, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları mali kararları daha iyi yönetmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Dünya genelinde, UNICEF, OECD, PISA, ASIC gibi çeşitli kurumlar, finansal eğitime erken yaşlarda başlanması gerektiği konusunda fikir birliği içinde bulunmaktadır. Çünkü yapılan bilimsel araştırmaların ortak sonucu, erken çocukluk döneminde çocukların düzeylerine uygun olarak hazırlanan program ve uygulamaların çocukların finansal düzeylerini arttırdığını ortaya koymaktadır. Bayhan, Kayısı ve Yükselen (2010) 6-8 ve 10 yaş grubuna yönelik yapmış oldukları çalışmada; ekonomiyle ilgili kavram gelişiminin bilişsel gelişim aşaması kriterlerini karşıladığını ve kültürel çevre, toplum ve deneyimlerin çocuğun ekonomi konusundaki bilgi ve anlayışını etkilediğini belirlemişlerdir. Todorova ve Zlatarov (2014), 6-7 yaş arası çocuklara yönelik yapmış oldukları çalışmada; çocukların ihtiyaçları için net fikirlere sahip olduklarını, %70'inin ana kavramları anlamayı ve seçimlerini temellendirmeyi başardığını, 3 çocuğun (%15) düzensiz tepki veren ve mantıksız önerilerde bulunan makul bir seçimler yaptığını belirtmişlerdir. Te'eni-Harari (2016), 1.sınıflara yönelik yapmış olduğu çalışmada; para biriktirme katılımı düzeyi yüksek olan çocukların tasarruf etmeye yönelik daha olumlu tutuma sahip olduklarını ve tasarruf konusunda daha olumlu davranışlar sergilediklerini dile getirmişlerdir. Hapsari ve diğerleri (2020) 5-6 yaş arası çocuklara yönelik yaptıkları çalışmada; Proje Tabanlı Öğrenme Modeli'nin çocukların finansal okuryazarlık düzeylerinde artışa neden olduğunu ortaya koyarken; Suzanti ve diğerleri (2023) 5-6 yaş arası çocuklara yönelik yaptıkları çalışmada, çocukların finansal okuryazarlığını artırmada artırılmış gerçeklik

uygulamalarının (AG) uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunların dışında yapılan literatür taraması sonucunda finansal okuryazarlık eğitimi ile ilgili farklı ülkelerde erken yaşta çocuklara yönelik çeşitli çalışmalar yapıldığı da (Young Money, Child Social and Finacial Education, For me, For you, For later vb.) görülmüştür. Finansal okuryazarlık eğitimi alan bireylerin, elde ettikleri bilgileri kullanarak mali kararlarını daha bilinçli bir şekilde yönetebilecekleri ve finansal risklere karşı daha dirençli olabilecekleri düşünülmektedir. Bununla ilgili olarak Sabirin ve arkadaşları (2023), erken dönemde verilen finansal okuryazarlık eğitiminin çocuklara tasarruf, harcama yönetimi ve bütçe yapma gibi konularda yardımcı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Ülkemizde okul öncesi dönemde eğitime devam eden çocukların finansal beceri eğitimine yönelik bir tez çalışmasına rastlanılmamıştır. Bu nedenle, çalışmanın ülkemizdeki literatüre önemli bir katkı sunması beklenmektedir. Bu çalışmanın yenilenen okul öncesi eğitim programı doğrultusunda finans becerilerinin kazandırılması açısından okul öncesi eğitimcilerine yol göstereceği de düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma; Hayat Bilgisi dersi (MEB, 2024) içerisinde yer alan (bilinçli tüketici, tasarruf vb.) ve Sosyal Bilgiler dersi (MEB, 2024) içerisinde yer alan (istek, ihtiyaç, bilinçli tüketici, üretim- tüketim, dağıtım, bütçe ve tasarruf vb.) finansal okuryazarlık becerilerine ön hazırlık açısından katkıda bulunabilir.

Bu çalışmanın ülkemizde finansal okuryazarlık çerçevesinde çocuklara yönelik finansal beceri eğitimi konusunda önemli bir adım olacağının söylenmesi mümkündür. Bu durumun çocukların finansal kararlarını daha bilinçli ve toplum odaklı bir şekilde almalarını sağlayabileceği öngörülmektedir. Finansal eğitim alan bireylerin, elde ettikleri bilgileri kullanarak mali kararlarını daha bilinçli bir şekilde yönetebilecekleri ve finansal risklere karşı daha dirençli olabilecekleri düşünülmektedir. Bu eğitimin erken yaşlardan itibaren alınması ise sözü edilen kazanımların etkisini ve kalıcılığını arttıracakı söylenebilir. Bu çalışma boyamsal bir yapıya sahip olmamakla birlikte çocukların aldıkları finansal eğitimin gelecekteki yaşamlarını da bu bağlamda olumlu yönde etkileyeceği ve benzer çalışmalara örnek oluşturacağı varsayılmaktadır.

1.4 Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan çocukların yapılan etkinliklere istekli bir biçimde katıldıkları ve uyguladıkları,
2. Uygulama sürecinde çocukların aile ile birlikte yapması gereken görevlerde ebeveynlerin bu görevleri yerine getirdikleri ve
3. Uygulama öncesi ve sonrasında yapılan görüşmelerde çocukların sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Bu tez çalışması 2022-2023 eğitim öğretim yılı,
2. Bolu/Merkez İlçesi'nde bir devlet anaokuluna devam etmekte olan 5-6 yaş grubu çocukları ve
3. Araştırmacı tarafından geliştirilen etkinlik temelli uygulamalar ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Finansal Okuryazarlık Becerileri: Kişisel bütçe yönetimi, tasarruf, istek- ihtiyaç, harcama, yatırım dahil olmak üzere çeşitli finansal becerileri anlama ve kullanma becerileridir (Türkiye Finans, 2023).

Etkinlik Temelli Öğretim: Etkinlik Temelli Öğrenme (ETÖ), en basit şekliyle, çocuklara çalışmalarında ve yaşamlarında yardımcı olacak yeni bilgi ve becerileri edinmeleri, anlamaları ve uygulamaları için rehberlik edecek görevler, durumlar, etkinlikler ve diğer öğretim yolları oluşturmaktır. ETÖ, öğrencilerden sadece düşünmelerini değil, aynı zamanda yapmalarını ve hissetmelerini (yani duygulara sahip olmalarını) bekler. Onları sürece pratik, kişisel ve sosyal olarak dâhil eder (Geneva, 2021).

Erken Çocukluk Eğitimi: Doğumdan 8 yaşına kadar olan süreci kapsamakta olan bu dönemde, yaşam boyunca sağlık, beslenme, öğrenme başarısı,

sosyal-duygusal gelişim ve ekonomik üretkenlik vb. konularda çocuklara çeşitli becerilerin kazandırıldığı süreci ifade eder (UNESCO, 2024).

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kuramsal temeller olarak; erken çocukluk dönemi, finansal okuryazarlık ve finansal okuryazarlığın içeriği kapsamında tasarruf, üretim-tüketim, harcama, istek-ihtiyaç, para, harçlık gibi kavramlara ve konulara değinilmiş ve finansal okuryazarlıkla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Kuramsal Çerçeve

2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi

Erken çocukluk dönemi, doğumdan başlayarak sekiz yaşına kadar olan (bebeklik, okul öncesi ve ilköğretimin ilk yıllarını kapsayan) ve birey açısından önemli büyüme ve gelişmelerin yaşandığı, insan gelişiminde belirleyici bir aşamayı ifade eder (UNICEF, 2001). Bu dönem bilişsel, sosyal ve duygusal olmak üzere 3 ana alana odaklanır.

2.1.1.1 Bilişsel Gelişim Alanı

Bilişsel kelimesi aslen Latince bir kelime olan ve bilmek anlamına gelen cognoscere'den gelmektedir. Bilişsel gelişim, dünyayı anlamak ve anlamlandırmakla ilgili zihinsel süreçlerin büyümesini ifade eder. Bu nedenle bilişsel faaliyetler, düşünme ve bilmeyeyle ilgili tüm psikolojik süreçleri ve faaliyetleri içerir. Bunlar bilginin nasıl edinildiğini, işlendiğini ve düzenlendiğini içerir. Bilişsel gelişim, bu süreçlerin çocuklarda ve gençlerde nasıl geliştiğinin ve dünyayı anlamalarında ve zihinsel süreçlerinde nasıl daha verimli ve etkili hale geldiklerinin incelenmesidir (Oakley, 2004).

Erken çocukluk döneminde, önemli bilişsel dönüm noktaları arasında dil gelişimi, sembolik düşünme, problem çözme becerileri ve neden-sonuç ilişkilerini anlama becerisi yer alır. Bakım ve teşvik edici ortamlar gibi erken deneyimler, bilişsel gelişimin şekillenmesinde çok önemli bir rol oynar (Shonkoff vd., 2012).

Bilişsel gelişimi anlamada Jean Piaget, *The Origins Of Intelligence In Children* (Piaget, 1952) ve Lev S. Vygotsky ise *Vygotsky's Theory Of Cognitive*

Development (Vygotsky, 1987) adlı iki önemli çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalar ve teoriler ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

2.1.1.2 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı

Erken çocukluk dönemindeki sosyal gelişim, insan gelişiminin kritik bir yönüdür ve gelecekteki sosyal etkileşimlerin ve ilişkilerin temelini oluşturur. Erken çocukluk dönemi, yaşam boyunca kişilerarası etkileşimlerin temelini oluşturan sosyal beceri ve davranışların gelişimi için çok önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki sosyal gelişim, sosyal ilişkileri anlamak ve yönlendirmek için gerekli iletişim, empati, işbirliği ve çatışma çözümü de dahil olmak üzere becerilerin kazanılmasını içerir (Eisenberg vd., 2010). Akran ilişkileri, kültürel normlar ve çevresel etkiler gibi çeşitli faktörler, yaşamın ilk yıllarında sosyal gelişimin şekillenmesinde önemli rol oynar.

Erken çocukluk dönemindeki duygusal gelişim, insan gelişiminin temel bir yönüdür ve yaşam boyu sosyal, kültürel, bilişsel gibi çeşitli işlevsel alanları etkiler (Denham vd., 2015). Çocuklar doğumdan itibaren korku, öfke, üzüntü ve neşe gibi temel duyguları gösterirler, ancak zamanla bu duyguların ifadesi daha incelikli ve sosyal olarak düzenlenmiş hale gelir (Izard, 2007). Erken çocukluk döneminde, çocuklar duygusal gelişimde önemli dönüm noktaları yaşarlar. Okul öncesi çağa gelindiğinde, çocuklar duyguları anlamaya ve etiketlemeye başlar, empati geliştirir ve basit duygu düzenleme biçimleriyle meşgul olurlar (Eisenberg vd., 1998). Erken çocukluk döneminde duygusal gelişimin altında yatan süreçleri anlamak, olumlu sonuçları teşvik etmek ve ortaya çıkabilecek potansiyel zorlukları ele almak için önemlidir.

2.1.2 Erken Çocuklukta Önemli Teoriler

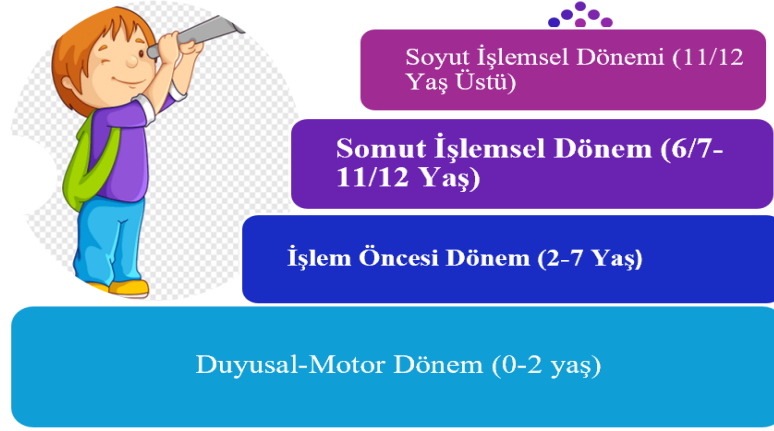
Bu başlık içerisinde erken çocukluk döneminde önemli olarak görülen Piaget, Vygotsky ve Bronfenbrenner'in teorileri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Araştırma sürecinde uygulamaya konulmuş olan etkinlik temelli finansal uygulamaların geliştirilmesinde çocukların bulundukları bilişsel gelişim döneminin dikkate alınmış olması ve içerisinde yer aldıkları kültürün ve çevrenin gelişimlerine etkisinin göz önünde bulundurulması dolayısıyla bu teorilerin açıklanması gereği duyulmuştur.

2.1.2.1 Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Teorisi

Jean Piaget, The Origins of Intelligence in Children isimli çalışmasında, çocukların çevreleriyle etkileşimleri yoluyla anlayışlarını aktif olarak nasıl inşa ettiklerini bilişsel gelişim teorisiyle açıklamıştır (Piaget, 1952). Piaget'nin (1954) bilişsel gelişim teorisi dört ana ilkeye dayanmaktadır. Bunlar:

- **Şema:** Şema, faaliyetlerin veya nesnelerin bilişsel bir temsidir.
- **Özümseme:** Özümseme, yeni bir deneyimi hâlihazırda var olan zihinsel yapıya (şemalara) yerleştirme sürecidir.
- **Uyum:** Uyum, yeni bir deneyim nedeniyle mevcut bir şemanın gözden geçirilmesidir.
- **Dengeleme:** Dengeleme, özümseme ve uyum yoluyla bilişsel istikrara ulaşma arayışı sürecidir.

Piaget'in çocuklarla yaptığı araştırma sonucunda bu ilkeler üzerine inşa etmiş olduğu bir gelişim dönemi basamak sistemi teorisi vardır. Bu teoriye göre her aşama bir basamağı ve her basamak daha fazla gelişimi ve daha yüksek bir bilişsel yetenek seviyesini temsil eder. Bu aşamaların sırasıyla olduğuna dikkat etmek önemlidir. Aşamalar Şekil 3'te tarif edilen sıraya uygun olmak zorundadır (Oakley, 2004).

Şekil 2. 1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Aşama Modeli

Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramına göre gelişim dönemleri şunlardır:

- **Duyusal Motor Dönemi (0-2 Yaş):** Doğumdan 2 yaşına kadar devam eden bu süreç, bebeklerin dünyayı keşfetme ve anlama için duyuşsal deneyimlere ve motor eylemlere güvenmesiyle ilişkilendirilir. Nesne kalıcılığı ve nesnelerin görünmeseler bile var olmaya devam ettiklerinin farkına varılması, bu aşamada elde edilen önemli kazanımdır (Piaget, 1954).
- **İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş):** Bu evredeki çocuklar yaklaşık 2 ila 7 yaşları arasında sembolik düşünme ve dil becerilerini geliştirmeye başlarlar. Bununla birlikte, anlayışları hala büyük ölçüde benmerkezcidir ve koruma ve tersine çevrilebilirlik gibi kavramlarla mücadele ederler (Piaget, 1969).
- **Somut İşlemsel Dönem (6/7-11/12 Yaş):** Çocuklar 7 ila 11 yaşları arasında mantıksal akıl yürütme ve problem çözme konusunda daha becerikli hale geldikleri somut işlemler dönemine girerler. Koruma, sınıflandırma ve sıralamayı anlayabilirler, ancak düşünceleri somut, elle tutulur deneyimlerle sınırlıdır (Piaget, 1969).

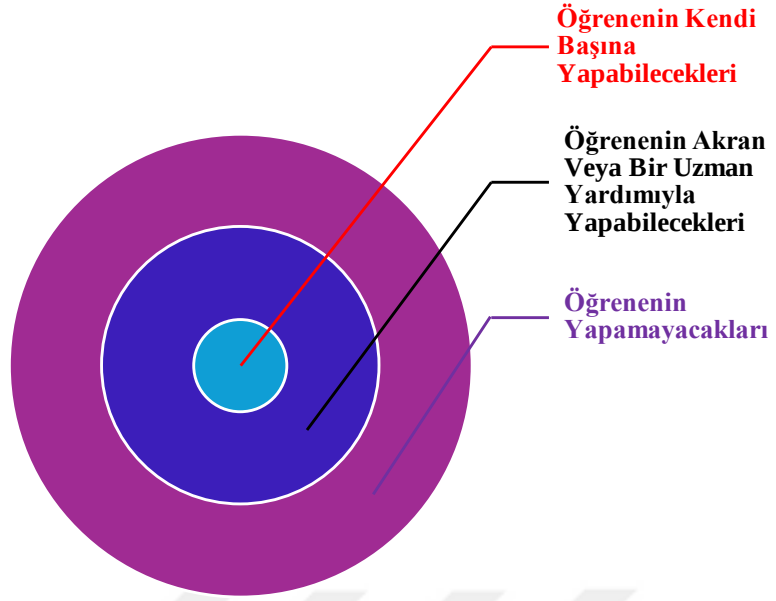
- **Soyut İşlemsel Dönemi (11/12 Yaş Üstü):** Son olarak, 11 yaş ve sonrasında bireyler soyut düşünme, varsayımsal akıl yürütme ve üstbiliş ile karakterize edilen biçimsel işlemsel aşamaya ulaşırlar. Bu aşamada bireyler potansiyel sonuçlar hakkında sistematik olarak düşünebilir ve tümdengelsel akıl yürütme yapabilir (Piaget, 1972).

Piaget'e göre bu dört dönem sıralı ve birbiriyle ilişkilidir. Bireyin ilerleyen yaşantısının temelleri bu dört aşamada atılır.

2.1.2.2 Lev S. Vygotsky'in Gelişim Kuramı

Lev S. Vygotsky bilişsel gelişim teorisinde çocuğun gelişimine sosyo-kültürel açıdan bakmıştır (Oakley, 2004). Yirminci yüzyılın başlarında öncü bir psikolog olan Lev Vygotsky, yüksek zihinsel işlevlerin gelişimini şekillendirmede sosyal etkileşimlerin ve kültürel bağlamın önemini vurgulayan bir bilişsel gelişim teorisi ortaya koymuştur. Vygotsky'nin teorisinde, bir bireyin başkalarının yardımıyla gerçekleştirebileceği ancak henüz bağımsız olarak gerçekleştiremeyeceği görevler aralığını ifade eden Zone of Proximal Development (ZPG -Potansiyel Gelişim Alanı (PGA) kavramı önemlidir (Vygotsky, 1978). PGA, bilişsel gelişimde sosyal etkileşimin ve işbirliğine dayalı öğrenmenin öneminin altını çizerek; öğrenmenin, bireylerin mevcut yetkinlik düzeylerini zorlayan daha bilgili başkalarının rehberliğiyle başarabilecekleri faaliyetlere katıldıklarında gerçekleştiğini iddia eder.

Vygotsky'nin teorisinin merkezinde, bilgili bir bireyin bir öğrenene destek ve rehberlik sağladığı, öğrenen daha yetkin hale geldikçe yardımı kademeli olarak azalttığı bir süreç olan iskele kurma kavramı yer almaktadır (Wood vd., 1976). İskele kurma, bireylerin mevcut yetenekleri ile PGA'ları dâhilinde belirli bir görevin gereklilikleri arasındaki boşluğu kapatmalarını sağlayarak yeni beceri ve bilgilerin edinilmesini kolaylaştırır.

Şekil 2. 2. Vygotsky'nin İskele Kurma (Potansiyel Gelişim Alanı) modeli

Vygotsky, bilişsel gelişime aracılık etmede dil, semboller ve eserler de dahil olmak üzere kültürel araçların rolünü vurgulamıştır. Bu kültürel araçlar, bilgi ve toplumsal değerlerin aktarımı için aracı görevi görerek bireylerin düşünme süreçlerini ve problem çözme stratejilerini şekillendirir (Vygotsky, 1986). Kültürel olarak anlamlı faaliyetlere ve etkileşimlere katılım yoluyla bireyler kültürlerinin araçlarını içselleştirir ve bu da daha yüksek zihinsel işlevlerin gelişimini etkiler.

Bu teori ile yalnızca bireysel olgunlaşma süreçlerine odaklanan geleneksel görüşlere meydan okuyarak, o zamandan beri gelişim psikolojisinde temel hale gelen sosyo-kültürel bir bakış açısı sunulmuştur (Vygotsky, 1987). Bu açıdan bakıldığında Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorisi, özellikle sosyal etkileşimlerin ve kültürel bağlamın bireylerde bilişsel gelişimi nasıl şekillendirdiğini anlama konusunda gelişim psikolojisi alanını önemli ölçüde etkilemiştir diyebiliriz.

Vygotsky'nin teorisi üç temel kavram üzerine odaklanmıştır. Bunlar kültür, dil ve potansiyel gelişim alanıdır.

1. Potansiyel Gelişim Alanı: Yetişkin rehberliğinde veya daha yetenekli akranlarla işbirliği içinde problem çözme becerisi aracılığıyla gelişebilecekleri alanı ifade eder (Vygotsky, 1978).

2. **Kültür:** Vygotsky kültürün önemini savunmuştur. Kültürün eğitim üzerinde etkileri olduğunu, başarı testlerinin sadece skorları dikkate aldığını ama çocuğun sosyal bağlamının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Çocuklar SAT (ABD’de üniversiteye girişte bazı üniversitelerin koşullarında yer alan genel sınav) sınavına tabi tutulduklarında kendilerine bir puan verilir. Bu puan çocuğun sosyal çevresini dikkate almaz. Vygotsky, çevrenin bilişsel gelişimde son derece önemli olduğunu ve bu nedenle çevreyi dikkate almadan aynı testleri kullanarak tüm çocukları karşılaştırmanın çocuğun yetenekleri hakkında yanlış bir resim sunacağını savunur. Çünkü gerçekte ölçülen şeyin çocuğun çevre ve yetenekleri değil eğitimi olduğunu ifade eder (Oakley, 2004).

3. **Dil:** Vygotsky, dilin bilişsel gelişimde çok önemli bir rol oynadığını ve problem çözme, planlama ve öz düzenleme gibi zihinsel süreçler için bir araç olarak hizmet ettiğini öne sürmüştür. Vygotsky'ye (1986) göre dil, düşünceye aracılık ederek bireyin kültürel bilgiyi içselleştirmesini ve daha yüksek zihinsel işlevler inşa etmesini sağlar. Dil aracılığıyla bireyler, farklı bakış açılarına ve kültürel eserlere maruz kalarak bilişsel gelişimi teşvik eden işbirlikli diyaloglara girerler. Dilin Vygotsky için bu kadar önemli olduğu düşünüldüğünde, eğitimde dilin kullanımı ve gelişimi için birçok fırsat sunulması gerektiği ifade edilebilir. Çocuklar dinlemeye ve fikirlerini diğer akranları ve öğretmenleriyle tartışmaya, böylece de mevcut düşünlerinden daha gelişmiş fikirlere geçmeye teşvik edilebilir. Tartışma yoluyla çocuklar sorular sorabilir ve yeni fikirleri tam olarak anlayabilirler. Vygotsky, dil ve düşünce arasında açık bir ilişki olduğunu belirttiğinden, fikirlerin tartışılmasının daha gelişmiş bir kavrayışa yol açtığını iddia etmiştir (Oakley, 2004).

2.1.2.3 Bronfenbrenner’ın Ekolojik Sistemler Teorisi

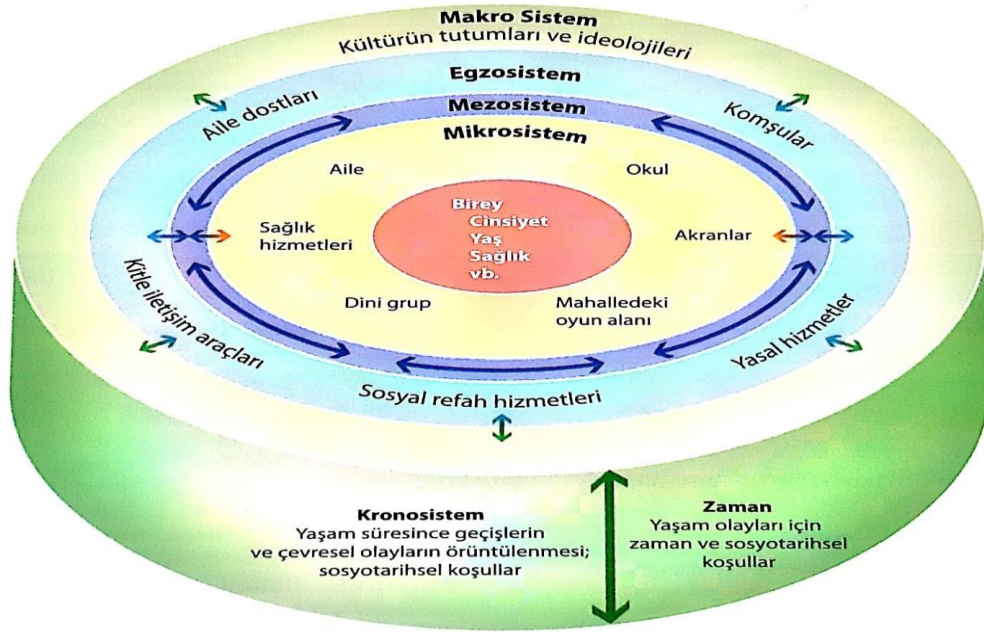
Urie Bronfenbrenner tarafından geliştirilen Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistem Teorisi (EST), bireyler ve çevreleri arasındaki dinamik etkileşimi vurgulayarak insan gelişimine bütünsel bir bakış açısı sunmaktadır. Biyoekolojik teori kapsamında gelişim, hem birey hem de grup olarak insanların biyopsikolojik özelliklerindeki süreklilik ve değişim olgusu olarak tanımlanmaktadır. İnsan

gelişiminin, bireysel özellikler ve çevresel bağlamlar da dâhil olmak üzere birçok faktörden etkilenen karmaşık bir süreçtir (Bronfenbrenner, 2005). Bronfenbrenner'e (1979) göre insan gelişiminin ekolojisi, kişinin içinde yaşadığı yakın ortamların değişen özellikleri arasındaki aşamalı, karşılıklı uyumun bilimsel olarak incelenmesini içerir; çünkü bu süreç, bu ortamlar arasındaki ilişkilerden ve ortamların içine gömülü olduğu daha geniş bağlamlardan etkilenir.

Bronfenbrenner, insan gelişimini, her biri bireyler üzerinde farklı derecelerde etkiye sahip, iç içe geçmiş bir çevresel bağlamlar sistemi içinde gerçekleşecek şekilde kavramsallaştırmıştır. Teori, çevresel sistemin birbiriyle bağlantılı beş seviyesini tanımlamaktadır:

- **Mikrosistem:** Bir mikrosistem, belirli fiziksel özelliklere sahip olan ve belirli bir ortamda gelişen kişinin deneyimlediği faaliyetler, roller ve kişiler arası ilişkiler örüntüsüdür. Mikrosistem, aile, akranlar, okul ve mahalle gibi bireylerin doğrudan etkileşimde bulunduğu yakın çevreleri ifade eder (Bronfenbrenner, 1979). Bu yakın bağlamlar bireylerin inançlarını, davranışlarını ve sosyalleşme deneyimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynar.
- **Mezosistem:** Gelişmekte olan kişinin aktif olarak katıldığı iki veya daha fazla ortam arasındaki karşılıklı ilişkileri içerir (örneğin, bir çocuk için ev, okul ve mahalle akran grubu arasındaki ilişkiler; bir yetişkin için aile, iş ve sosyal yaşam arasındaki ilişkiler gibi) (Bronfenbrenner, 1979).
- **Ekosistem:** Kişinin aktif bir katılımcı olarak yer almadığı, ancak gelişmekte olan kişinin bulunduğu ortamda olanları etkileyen veya bunlardan etkilenen olayların meydana geldiği bir veya daha fazla ortamı ifade eder (Bronfenbrenner, 1979).
- **Makrosistem:** Makrosistem, alt kültür veya bir bütün olarak kültür düzeyinde var olan veya var olabilecek alt düzey sistemlerin (mikro, mezo ve ekzo) biçim ve içeriğindeki tutarlılıkları ve bu tutarlılıkların altında yatan inanç sistemleri veya ideolojiyi ifade eder.
- **Kronosistem:** Ekolojik sistem teorisinde, zaman içinde meydana gelen ve bireyin gelişimini etkileyen değişimler ve sürekliliklerdir. Bu etkiler

normatif yaşam geçişlerini (örneğin okula başlama, evlilik, emeklilik), normatif olmayan yaşam geçişlerini (örneğin boşanma, piyango kazanma, yer değiştirme) ve yaşam seyri boyunca tüm geçişler dizisinin kümülatif etkilerini içerir (APA, 2024).

Şekil 2. 3. Bronfenbrenner 'in Ekolojik Sistemler Kuramı (İlimge, 2024)

Bronfenbrenner'ın EST'si, yaşam boyu olumlu gelişimi teşvik eden destekleyici ortamlar yaratmanın önemini vurgulamaktadır. Ekolojik ilkeler tarafından yapılan müdahaleler, dayanıklılığı teşvik etmeyi, sosyal destek ağlarını geliştirmeyi ve refahın önündeki sistemik engelleri ele almayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşımda uygulayıcılar, bireyleri çevreleri bağlamında değerlendirerek, gelişimi etkileyen çevreyle ilgili belirli faktörleri hedefleyecek şekilde etkinliklerini uyarlayabilirler.

2.1.3 Erken Çocukluk Dönemi Eğitiminin Önemi

Doğumdan sekiz yaşına kadar süren erken çocukluk dönemi, hızlı büyüme ve derin öğrenme deneyimleri ile karakterize edilen kritik bir gelişim dönemidir. Çocuklar doğumdan 5 yaşına kadar, sonraki gelişimin üzerine inşa edileceği temel yetenekleri hızla geliştirirler. Dikkat çekici dilsel ve bilişsel kazanımlarına ek

olarak, duygusal, sosyal, düzenleyici ve ahlaki kapasitelerinde de çarpıcı bir ilerleme sergilerler (Shonkoff ve Phillips, 2000). Erken çocukluk eğitimi (EÇE), her biri farklı gelişim aşamalarına ve eğitim önceliklerine sahip çeşitli dönemleri kapsar. Bu dönemleri anlamak, eğitimciler, politika yapımcılar ve bakıcılar için gelişimsel olarak uygun müdahaleler ve destek sağlamak için çok önemlidir.

Piaget'nin bilişsel gelişim teorisi, çocukların keşif ve çevreleriyle etkileşim yoluyla bilgilerini inşa etmede aktif katılımlarının önemini vurgulamaktadır (Piaget, 1952). Vygotsky'nin sosyokültürel teorisi ise, sosyal etkileşimlerin ve kültürel bağlamların çocukların öğrenmesindeki rolünün altını çizerek iskele kurma ve rehberli katılımın önemini vurgulamaktadır (Vygotsky, 1978). Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler teorisi ise çocuk ile aile, okul ve toplum gibi çeşitli çevresel sistemler arasındaki bağlantının önemine dikkat çekmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler teorisine göre erken çocukluk eğitiminde, çocukların öğrenmelerinin okula gitmeden çok önce başladığı ve bir çocuğun okulda karşılaştığı herhangi bir öğrenmenin her zaman önceden bir geçmişi olabileceği belirtilmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Erken çocukluk döneminin önemini kavramak, geleceğin toplumunu inşa etme adına ebeveynler, eğitimciler, politika yapımcılar ve bir bütün olarak toplum için hayati önem arz eder ve erken çocukluk eğitiminin bireyleri ve toplumu geleceğe hazırlamada en önemli aşamalardan biri olduğu açıktır.

Erken çocukluk döneminin önemi, bu dönemdeki deneyimlerin gelecekteki gelişim için bir temel oluşturmasında yatmaktadır (Heckman, 2006). Bu dönem genetik yatkınlıklar ve çevresel etkiler arasındaki dinamik etkileşimleri yansıtan hızlı fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal dönüşümlerin başladığı dönem olarak kabul edilmektedir. Erken çocukluk eğitimi, bir çocuğun genel gelişiminde çok önemli bir rol oynar ve gelecekteki akademik başarı ve kişisel gelişim için temel oluşturur. Erken yıllarda, çocukların beyinleri oldukça şekillendirilebilirdir ve bilgiyi özümseme ve yeni beceriler öğrenme konusunda dikkate değer bir kapasiteye sahiptirler (Maemunah vd., 2022) Erken çocukluk eğitimi fırsatlarının sağlanması, çocukların okulda ve sonrasında başarı için gerekli olan temel bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel becerileri geliştirmelerine olanak tanır. Buradan hareketle erken çocukluk dönemi için, temel becerilerin, tutumların ve davranışların

oluştugu ve daha sonraki yaşam deneyimleri üzerinde derin etkiler yaratan kritik bir süreçtir denilebilir.

2.1.4 Etkinlik Temelli Öğrenme

Etkinlik temelli öğrenme (ETÖ); uygulamalı, deneyimsel aktiviteler yoluyla öğrencileri içerikle aktif olarak meşgul eden bir öğretim stratejisidir. Bu yöntem, öğrenci merkezli öğrenmeyi vurgulayarak materyalin daha derinlemesine anlaşılmasını ve akılda tutulmasını teşvik eder. ETÖ, öğrenmenin aktif ve yapıcı bir süreç olarak görüldüğü yapılandırmacı paradigmaya dayanmaktadır. Jean Piaget'nin bilişsel gelişim teorisi, öğrencilerin deneyimleri ve çevreleriyle etkileşimleri yoluyla bilgiyi yapılandırdıklarını öne sürer (Piaget, 1972). Benzer şekilde, Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılığı da öğrenmede sosyal etkileşimlerin ve yapı iskelelerinin rolünü vurgular (Vygotsky, 1978). Bu teoriler, öğrencileri keşif, işbirliği ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden anlamlı faaliyetlere dahil etmenin önemini vurgulayarak ETÖ'nün temelini oluşturur.

Etkinlik temelli öğrenmenin faydaları şu şekildedir:

- **Gelişmiş Katılım ve Motivasyon:** ETÖ, dinamik ve etkileşimli bir sınıf ortamını teşvik eder, bu da öğrenci motivasyonunu ve katılımını önemli ölçüde artırabilir (Prince, 2004). Öğrencilerin sürece aktif olarak dahil olduklarında öğrenmelerini geliştirme olasılıkları daha yüksektir.

- **Daha İyi Akılda Tutma ve Anlama:** Aktif öğrenme stratejileri materyalin daha kolay akılda tutulmasına ve anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Örneğin, Freeman ve diğerleri (2014) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışması, aktif öğrenme ortamlarındaki öğrencilerin geleneksel ders tabanlı sınıflardaki öğrencilere kıyasla değerlendirmelerde daha iyi performans gösterdiğini ortaya koymuştur.

- **Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerilerinin Geliştirilmesi:** ETÖ, öğrencileri eleştirel düşünmeye ve problemleri işbirliği içinde çözmeye teşvik eder. Bu yaklaşım, 21. yüzyıl için gerekli becerilerle uyumludur ve öğrencileri karmaşık gerçek dünya zorluklarına hazırlar (Prince ve Felder, 2007).

- **Kapsayıcılık ve Farklılaştırılmış Öğretim:** ETÖ, farklı öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına cevap verebilir, bu da onu kapsayıcı bir yaklaşım haline

getirir. Eğitimciler, çeşitli etkinlikler sunarak her öğrencinin kendine özgü ihtiyaçlarını karşılamak için öğretimi farklılaştırabilir (Tomlinson, 2001).

ETÖ çok sayıda fayda sunarken, aynı zamanda uygulanması sürecinde kimi zorluklarla da karşılaşabilmektedir. Bunlar arasında yeterli kaynak ihtiyacının yanı sıra eğitimciler için mesleki gelişim ve artan sınıf yönetimi talepleri yer almaktadır (Prince, 2004). Etkili uygulama, sürekli destek ve adaptasyon yoluyla bu zorlukların ele alınmasını gerektirmektedir.

Tüm bu ifadelerden hareketle etkinlik temelli öğrenme, eğitime yönelik dönüştürücü bir yaklaşımı temsil etmekte; katılımı, anlayışı ve beceri gelişimini teşviği söz konusu olmaktadır. Eğitimciler, yapılandırmacı ilkelere dayanarak ve çeşitli, uygulamalı aktiviteleri dahil ederek, öğrencileri modern dünyanın karmaşıklıklarına hazırlayan dinamik öğrenme ortamları yaratabilirler.

2.1.4.1 Okul Öncesi Dönemde Etkinlik Temelli Öğrenmenin Yeri

Etkinlik temelli öğrenme (ETÖ), erken çocukluk eğitiminde aktif katılımı ve deneyimsel öğrenmeyi vurgulayan önemli bir pedagojik yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır.

Okul öncesi eğitim, yaşam boyu öğrenmenin temellerinin atılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Genellikle pasif öğrenme ile karakterize edilen geleneksel öğretim yöntemleri, genç öğrenenleri etkili bir şekilde meşgul edemedikleri için giderek daha fazla eleştirilmektedir (Fisher vd., 2010). Buna karşın, etkinlik temelli öğrenme (ETÖ) aktif katılımı, yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi teşvik ederek okul öncesi eğitim için ideal bir yaklaşım sunmaktadır (Bredekamp, 2023).

ETÖ, çocukları problem çözme ve eleştirel düşünme faaliyetlerine dahil ederek bilişsel gelişimi destekler. Araştırmalar, ETÖ'ye katılan çocukların hafıza, dikkat ve dil becerilerinin geliştiğini göstermiştir (Hirsh-Pasek vd., 2010). Oyun ve keşif yoluyla çocuklar, ezberlemenin aksine kavramlar hakkında daha derin bir anlayış geliştirir. Ayrıca ETÖ, grup etkinlikleri ve işbirliğine dayalı projeler aracılığıyla sosyal etkileşimi teşvik ederek çocukların iletişim becerileri, empati ve ekip çalışması geliştirmelerine yardımcı olur (Rubin vd., 2008). Bu etkileşimler,

çocukların birbirlerinden öğrenmeleri ve bir topluluk duygusu geliştirmeleri için fırsatlar sağlar.

Etkinlik temelli öğrenme ile ilgili bu bilgiler ETÖ'nün okul öncesi eğitimde bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi teşvik eden güçlü bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. ETÖ, çocukları anlamlı etkinliklerle karşı karşıya getirerek onları gelecekteki akademik başarıya ve yaşam boyu öğrenmeye hazırlar diyebiliriz. Zorluklarına rağmen, ETÖ'nün faydaları onu erken çocukluk eğitimine değerli bir katkı haline getirmektedir.

2.1.5 Finansal Okuryazarlık

Bilinçli ve etkili finansal kararlar almak için gereken finansal kavram ve araçlara ilişkin bilgi, beceri ve anlayışı ifade eden finansal okuryazarlık (Lusardi, 2019), OECD (2014) tarafından; finansal kavramlar ve riskler hakkında bilgi ve anlayışa sahip olmak ve çeşitli finansal bağlamlarda etkili kararlar almak, bireylerin ve toplumun finansal refahını iyileştirmek ve ekonomik hayata katılımı sağlamak için gereken beceri, motivasyon ve güven olarak tanımlanmıştır. Finansal kapasite ve finansal okuryazarlık; para ve varlık yönetimi, bankacılık, yatırımlar, kredi, sigorta ve vergi konularında bilgili, eğitilmiş ve bilinçli olmayı; para ve varlık yönetiminin altında yatan temel kavramların anlaşılmasını (örneğin, yatırımlarda paranın zaman değeri ve sigortacılıkta risklerin birleştirilmesi); ve bu bilgi ve anlayışı finansal kararları planlamak, uygulamak ve değerlendirmek için kullanmayı kapsar. Finansal okuryazarlık becerileri, yüzde hesaplama gibi temel matematik becerilerini, reklam ve sözleşme metinlerini okuma ve yorumlama kapasitesini ve finansal karar verme sürecini etkileyen duygusal ve psikolojik faktörleri yönetmeyi içermektedir (UNICEF, 2012).

Bu bağlamda finansal eğitim ile ilgili çeşitli programlar hazırlanmıştır. Bunlardan biri; OECD tarafından geliştirilen Çocuk ve Gençlik Finans Eğitimi'dir. Çocuk ve Gençlik Finans Eğitimi çerçevesi, bir çocuğun gelişiminin farklı seviyelerindeki temel tutum, beceri ve davranışların ayrıntılı bir tanımını sunmaktadır. Çerçevenin farklı seviyeleri, özellikle örgün ve yaygın eğitim merdiveninin farklı seviyelerinde çocukların yaşlarının tek tip olmaması nedeniyle esnekliğin engellenmemesi için sınıf düzeyine göre değil, yaş parametresine göre tanımlanmamıştır.

Tablo 2.1. Çocuk ve Gençlik Finansmanı Uluslararası Eğitim Çerçevesi

	Finansal eğitim
Seviye 1: 0-5 yaş	Paranın değeri, fiyatlar, tasarruflar, eşyalar
Seviye 2: 6-9 yaş	İhtiyaçlar ve istekler, tasarruf planı, ödülleri, banka ve finansal hizmetler
Seviye 3: 10-14 yaş	Bilinçli tüketicilik, kısa ve uzun vadeli planlama, finansal riskler, reklamların etkileri
Level 4: 15+ yaş	Pazarlık becerileri, satın alma gücü, faiz oranları, mali suçlar

(UNICEF, 2012)

Bir diğeri ise National Credit Union Foundation tarafından desteklenen “Thrive by Five” programıdır. Bu program içerisinde finansal eğitim ile ilgili “K-12 Kişisel Finans Eğitiminde Ulusal Standartlar” belirlenmiştir. Ulusal Standartların 2017 baskısında, kişisel finans eğitiminin altı ana kategorisine ilişkin standartlar şu şekilde yeniden etiketlenmiştir: Harcama ve Tasarruf, Kredi ve Borç, İstihdam ve Gelir, Yatırım, Risk Yönetimi ve Sigorta ve Finansal Karar Verme. Her bir kategori Jump\$tart'ın finansal okuryazarlık tanımından türetilen genel bir yetkinliği temel bileşenlerine ayırmaktadır. Ortaya çıkan standartlar ve ölçütler, kapsamlı bir K-12 programı için öğretimsel yapı taşlarını tanımlamaktadır.

Bu standartlar şunlardır (Thrive by Five, 2017):

1- Harcama ve Tasarruf:

- Standart 1. Harcama ve tasarruf için plan geliştirir.

- Standart 2. Mali kayıtları tutmak ve kullanmak için bir sistem geliştirir.
- Standart 3. Farklı ödeme yöntemlerinin nasıl kullanılacağını tanımlar.
- Standart 4. Tüketici becerilerini harcama ve tasarruf kararlarına uygular.

2- Kredi ve Borç:

- Standart 1. Çeşitli kredi türlerinin maliyet ve faydalarını analiz edebilir.
- Standart 2. Bir borçlunun kredi raporlarıyla ilgili hak ve sorumluluklarını özetleyebilir.
- Standart 3. Borç yönetimi sorunlarını önlemek veya düzeltmek için stratejiler uygular.
- Standart 4. Başlıca tüketici kredisi yasalarını özetleyebilir.

3- İstihdam ve Gelir:

- Standart 1. İş ve kariyer seçeneklerini keşfeder.
- Standart 2. Kişisel gelir ve tazminat kaynaklarını karşılaştırır.
- Standart 3. Net geliri etkileyen faktörleri analiz eder.

4- Yatırım:

- Standart 1. Yatırımın nasıl servet oluşturabileceğini ve finansal hedeflere ulaşmaya nasıl yardımcı olabileceğini açıklar.
- Standart 2. Yatırım alternatiflerini değerlendirir.
- Standart 3. Yatırımların nasıl alınıp satılacağını gösterir.
- Standart 4. Kurumların yatırımcıları nasıl koruduğunu ve finansal piyasaları ve ürünleri nasıl düzenlediğini araştırır.

5- Risk Yönetimi ve Sigorta:

- Standart 1. Yaygın risk türlerini ve temel risk yönetimi yöntemlerini tanımlar.

- Standart 2. Mülkiyet ve sorumluluk sigortası kullanma nedenlerini gerekçelendirir.
- Standart 3. Sağlık, maluliyet, uzun süreli bakım ve hayat sigortası kullanma nedenlerini gerekçelendirir.

6- Finansal Karar Verme:

- Standart 1. Kişisel finansal kararlarla ilgili sorumlulukların farkına varır.
- Standart 2. Finansal kararlar verirken güvenilir kaynaklar kullanır.
- Standart 3. Başlıca tüketici koruma yasalarını özetler.
- Standart 4. Alternatifleri ve sonuçları sistematik olarak değerlendirerek kriterlere dayalı finansal kararlar alır.
- Standart 5. Finansal konuları tartışırken iletişim stratejilerini uygular.
- Standart 6. Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin gerekliliklerini analiz eder.
- Standart 7. Kişisel bilgileri kontrol eder.
- Standart 8. Kişisel bir finansal plan kullanır.

Hazırlanan bu programlardan hareketle finansal becerilerin öğretimine yönelik son yıllarda politika yapıcılar, eğitimciler ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi gördüğünün söylenmesi mümkündür. Günümüz dünyasında artan çeşitli yatırım seçenekleri, karmaşık kredi ürünleri ve gelişen emeklilik planlama stratejileri ile giderek karmaşıklaştıran bir finansal ortamda, finansal eğitimin önemi göz ardı edilememektedir (Lusardi ve Mitchell, 2014). Bu bakımdan yeterli finansal eğitime sahip bireyler, mali durumlarını yönetmek, finansal riskleri azaltmak ve geleceği etkin bir şekilde planlama yönünden daha avantajlı bir konuma sahiptir.

Finansal eğitimin öneminin farkına varan politika yapıcılar, eğitimciler ve finansal kurumlar, bireylerin finansal bilgi ve becerilerini geliştirmeyi amaçlayan çeşitli programlar uygulamışlardır. Finansal becerilerin geliştirilmesi konusu ABD, İngiltere, Avustralya, Kanada, Fransa, Polonya gibi birçok ülkede devlet

politikasının bir unsurudur. Bu amaçla okullar, işyerleri, sivil toplum kuruluşları, özel ve kamu kuruluşları aracılığıyla finansal eğitim programları düzenlenmiştir (Fernandes vd., 2014). Bu programlar genellikle bütçe yapma, tasarruf, yatırım ve borç yönetimi gibi konuları kapsamakta ve hedef kitlenin özel ihtiyaç ve tercihlerine göre uyarlanmaktadır. Ayrıca, mobil uygulamalar ve çevrimiçi platformlar gibi teknolojik yenilikler, finansal eğitim vermek ve finansal okuryazarlığı teşvik etmek için etkili araçlar olarak ortaya çıkmıştır (Carlin ve Robinson, 2012).

Finansal beceriler, bireylerin bütçe yapma, tasarruf, yatırım, borçlanma ve emeklilik planlaması da dahil olmak üzere çeşitli finansal kararları etkili bir şekilde alabilmeleri için gereklidir. Yetersiz finansal okuryazarlık aşırı borç, yetersiz emeklilik tasarrufları ve kötü yatırım kararları gibi olumsuz finansal sonuçlara yol açabilir (Lusardi ve Tufano, 2015). Ayrıca, finansal beceriler, bilinçli tüketici davranışına ve finansal piyasa verimliliğine pozitif katkıda bulunduğundan, daha geniş ekonomik istikrar ve büyümeyi teşvik etmek için çok önemlidir (Huston, 2010).

2.1.5.1 Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri

Finansal okuryazarlık, bireylerin sağlıklı finansal kararlar almasını sağlayan, birbiriyle bağlantılı bir dizi beceri ve bilgi alanından oluşmaktadır. Lusardi ve Mitchell'e (2014) göre finansal okuryazarlık özünde üç temel unsurdan oluşur. Bunlar: finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranıştır. Finansal bilgi, finansal kavram ve ilkelerin anlaşılmasını temsil ederken, finansal tutum bireylerin para ve finansal konulara ilişkin inançları, algıları ve duyguları ile ilgilidir. Finansal davranış ise, bireylerin finansal işleriyle ilgili olarak üstlendikleri eylem ve kararları kapsar.

- **Finansal Bilgi:** Finansal bilgi, finansal okuryazarlığın temelini oluşturan ve bir bireyin bütçe yapma, tasarruf, yatırım ve borç yönetimi gibi çeşitli finansal kavramları anlamasını kapsayan önemli bir aşamadır. Ancak, finansal bilgi tek başına doğru finansal davranışları teşvik etmek için yeterli olmayabilir. Yeterli bilgiye sahip olmak önemli olmakla birlikte, bireylerin bu bilgiyi etkin bir şekilde uygulama istek ve motivasyonunu

da önemlidir (Lusardi ve Mitchell, 2014). Bu da finansal okuryazarlığın bir sonraki aşaması olan finansal tutumu işaret etmektedir.

- **Finansal tutum:** Bireylerin para ve finansal konularla ilgili inançlarını, tutumlarını ve duygularını kapsar. Bireylerin tasarruf, harcama, risk alma ve uzun vadeli planlamaya yönelik eğilimlerini yansıtır. Sosyo-ekonomik altyapı ve kültürel değerler bireylerin para ve finansal uygulamalara ilişkin algılarını şekillendirmektedir (Chen ve Volpe, 1998). Çocukluk deneyimleri, ebeveyn modellemesi ve finansal eğitim de bireylerin finansal tutumunu şekillendirmede önemli rol oynamaktadır (Chowa ve Despard, 2014).
- **Finansal Davranış:** Finansal davranış, bireylerin veya kuruluşların kişisel veya ticari finansmanlarıyla ilgili olarak yaptıkları bireysel eylemleri ve aldıkları kararları ifade eder. Bu eylemler ve kararlar bütçe yapma, tasarruf, yatırım, borçlanma ve para harcamayı içerebilir (Nardy ve Famá, 2013).

2.1.5.2 Finansal Okuryazarlık ile İlgili Temel kavramlar

Çocuklara yönelik hazırlanan program; para, üretim-tüketim, harçlık, fiyat, harcama, tasarruf, borç, istek ve ihtiyaç gibi temel konular finansal okuryazarlığın ana hatlarını içermektedir. Eğitim kurumları bu konuları kapsamlı bir şekilde ele alarak bireyleri bilinçli finansal kararlar almaları için gerekli bilgi ve becerilerle daha iyi donatabilir ve nihayetinde finansal refahın artmasına katkıda bulunabilir.

- **Bütçe Yapma:** Türk Dil Kurumu'na (2024) göre bütçe; Devlet ve öteki kuruluş veya toplulukların belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerinin oranlama niceliklerini önceden belirleyen, onaylayan ve bu işlemlerin yapılmasına izin veren kanun veya karar demektir. Bütçe yapma ise geliri çeşitli harcamalara, tasarruflara ve yatırımlara tahsis etmek için bir plan oluşturmaktır.
- **Tasarruf:** Türk Dil Kurumu'na (2024) göre tasarruf; para, mal vb. biriktirme anlamına gelmektedir. Ayrıca tasarruf Türkiye Finans (2023) tarafından aylık gelirden tüketim ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, gelecekte kullanabilmek üzere farklı şekillerde değerlendirilen para

olarak da tanımlanmıştır. Tasarruf, bireylerin finansal güvenlik oluşturmalarını ve uzun vadeli hedeflerine ulaşmalarını sağlayan finansal planlamanın temel bir bileşenidir. Finansal okuryazarlık eğitimi, tasarrufun önemi, çeşitli tasarruf hesapları arasında ayırım yapma, tasarruf hedefleri belirleme ve tutarlı tasarruf alışkanlıkları için stratejiler geliştirme gibi konularını da kapsamalıdır (Lusardi ve Mitchell, 2007).

- **Para:** Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı veya bir emek karşılığında elde edilen kazanç (TDK, 2024).
- **Üretim:** Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirme (TDK, 2024). Satılacak malların üretilmesi veya yetiştirilmesi süreci (Cambridge, 2024).
- **Tüketim:** Üretilen veya yapılan şeylerin kullanılıp harcanması olarak tanımlanmıştır (TDK, 2024).
- **Harçlık:** Ufak tefek gereksinimler için harcanacak para (TDK, 2024). Harçlık, isteğe bağlı harcamaları karşılamak veya mali sorumluluğu öğretmek için ebeveynler veya vasiler tarafından çocuklarına genellikle haftalık veya aylık olarak verilen düzenli bir miktar para (Cambridge, 2024).
- **Fiyat:** Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri; bedel, eder, hediye, kemal, paha ya da bir mal veya hizmet için uygun görülen para karşılığı ederi (TDK, 2024). Ekonomik işlemlerin temel bir bileşeni olan fiyat, bireylerin finansal karar alma süreçleri üzerinde önemli etkilere sahiptir.
- **Harcama:** Bir şey almak için elden çıkarılan para, gider (TDK, 2024). Harcama davranışı, kaynakların tüketim mal ve hizmetlerine tahsis edilmesini kapsayan kişisel finansın temel bir yönüdür. Harcama davranışı ve finansal okuryazarlık arasındaki etkileşimi anlamak, sağlıklı finansal karar vermeyi teşvik etmek ve bireylerin finansal refahını artırmak için önemlidir.

- **Borç:** Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey, olarak (TDK, 2024) açıklanmıştır.
- **İstek:** İstek, mücevher, büyük bir ev ya da sinemaya gitmek gibi arzu edilen ancak gerekli olmayan, isteğe bağlı, sahip olunması hoş öğelerdir (First Abu Dhabi Bank, 2024).
- **İhtiyaç:** İhtiyaç, su, yiyecek ve barınak gibi herkesin hayatta kalmak için sahip olması gereken temel öğelerdir (FAB, 2024).

Yapılan çeşitli programların analizi sonucunda finansal okuryazarlık ile ilgili 90 tane kavrama ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında finansal okuryazarlık eğitimi çocuklar için geniş ve kapsamlı olduğu söylenebilir. Bu kadar kavram içerisinde hangi kavramların finansal eğitim çerçevesinde çocuklara öğretilebileceği uzman görüşlerine göre belirlenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda; para türleri, temel istek-ihtiyaçlar, basit alım-satım işlemleri, tasarruf, borç, fiyat, harcama, bütçeleme ve paranın değeri gibi temel kavramlara yönelik etkinlikler hazırlanmıştır.

2.1.6 Finansal Okuryazarlık Beceri Eğitimi

Çeşitli finansal becerileri anlama ve etkili bir şekilde kullanma yeteneği olan finansal okuryazarlık, günümüzün karmaşık ekonomik ortamında çok önemlidir. OECD'ye (2020) göre finansal okuryazarlık, sağlıklı finansal kararlar almak için gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışları kapsamaktadır. Finansal okuryazarlık becerileri, yüzde hesaplama gibi temel matematik becerilerini, reklam ve sözleşme metinlerini okuma ve yorumlama kapasitesini ve finansal karar verme sürecini etkileyen duygusal ve psikolojik faktörleri yönetmeyi içermektedir (UNICEF, 2012). Standartlaştırılmış finansal okuryazarlık eğitime duyulan ihtiyaç, OECD ve Dünya Bankası gibi kuruluşların girişimleriyle küresel olarak kabul görmüştür. OECD (2022) finansal eğitimin erken yaşlarda başlaması ve değişen finansal ortama uyum sağlayarak sürekli olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Uluslararası kuruluşlar finansal okuryazarlık eğitime rehberlik edecek çerçeveler geliştirmiştir. OECD'nin Finansal Okuryazarlık Tavsiye Kararı (2024), aşağıdakiler de dahil olmak üzere temel ilkeleri özetlemektedir:

- **Kapsayıcılık ve Erişilebilirlik:** Finansal eğitim, sosyo-ekonomik durum, cinsiyet veya yaştan bağımsız olarak herkes için erişilebilir olmalıdır.
- **Program Entegrasyonu:** Finansal okuryazarlık erken yaşlardan itibaren okul programlarına entegre edilmelidir.
- **Öğretmen Eğitimi:** Eğitimciler, finansal okuryazarlık içeriğini etkili bir şekilde sunmak için yeterli eğitime sahip olmalıdır.
- **Ölçme ve Değerlendirme:** Programlar, eğitim hedeflerini karşıladıklarından ve ortaya çıkan finansal trendlere uyum sağladıklarından emin olmak için düzenli olarak değerlendirilmelidir.

Finansal eğitimde uluslararası standartlara bağlı kalmanın, bireyleri modern finansal sistemlerin karmaşıklığını aşmaya hazırlamada önemli olduğu söylenebilir. Kapsayıcılığı sağlayarak, finansal okuryazarlığı programa entegre ederek, kapsamlı öğretmen eğitimi sağlayarak, teknolojiden yararlanarak ve programları düzenli olarak değerlendirerek, finansal okuryazarlık becerilerinin erken yaşlardan itibaren kazandırılması ve geliştirilmesi mümkün olabilir. Bu standartların uygulanması, mali açıdan sorumluluklarının farkında olan bireylerin yetiştirilmesini sağlayabilir ve genel ekonomik istikrara katkıda bulunabilir.

2.1.6.1 Erken Çocukluk Döneminde Finansal Beceri Eğitimi

Finansal eğitim, bilinçli ve etkili finansal kararlar almak için gerekli bilgi ve becerileri içerir. Doğumdan sekiz yaşına kadar olan dönem olarak tanımlanan erken çocukluk dönemi, bilişsel ve sosyal gelişim için kritik bir dönemdir ve temel finansal kavramları tanıtmak için potansiyel olarak ideal bir aşamadır (Whitebread ve Bingham, 2013).

Çocukların bilişsel becerileri erken çocukluk döneminde hızla gelişir ve parayla ilgili olanlar da dahil olmak üzere kavramları anlama kapasiteleri zamanla artar. Piaget'nin bilişsel gelişim aşamaları, okul öncesi dönem çocuklarının duyuşal-motor aşamadan semboller ve dili kullanmaya başladıkları işlem öncesi döneme geçtiklerini göstermektedir (Piaget, 1952). Finansal eğitim açısından değerlendirildiğinde, bu aşamada çocukların madeni paraları tanıma ve basit işlemleri anlama gibi temel finansal becerilere sahip olabilmeleri beklenebilir.

Araştırmalar, finansal eğitimin bu gelişim aşamalarına göre düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Örneğin, 3-5 yaşlarındaki çocuklar tasarruf ve harcama kavramlarını anlayabilirken, daha büyük çocuklar (6-8 yaş) bütçeleme ve paranın değeri gibi daha karmaşık fikirleri anlamaya başlayabilir (Batty vd., 2015). Bu nedenle, erken çocukluk döneminde finansal eğitim basit, somut kavramlarla başlamalı ve çocuklar büyüdükçe kademeli olarak basitten karmaşığa doğru ilerlemeleri desteklenmelidir.

Erken çocukluk döneminde finansal eğitim ilgi çekici ve yaşa uygun yöntemleri içermelidir. Çocukların alışverişı veya bankacılığı canlandırdığı rol yapma oyunları da finansal işlemlerle ilgili pratik deneyim sağlayabilecektir.

Finansal beceri ve kavramların evde pekiştirilmesinde ebeveyn katılımı çok önemlidir. Ebeveynler olumlu finansal davranışları modelleyebilir ve çocuklarına tasarrufun önemini açıklamak veya bir aile gezisi için bütçe belirlemede onları da sürece dahil etmek gibi uygulamalarla parayla ilgili konularda çocuklarına aktif yer verebilirler (Drever vd., 2015). Okullar ve eğitimciler de finansal eğitime tutarlı bir yaklaşım sağlamak için ebeveynlerle işbirliği yapmalıdır.

Finansal eğitimin erken çocukluk döneminde başlatılması hem uygulanabilir hem de faydalıdır. Eğitim içeriğini çocukların bilişsel gelişim aşamalarıyla uyumlu hale getirerek ve ilgi çekici pedagojik stratejiler kullanarak, eğitimciler ve ebeveynler finansal eğitim için sağlam bir temel oluşturabilirler. Finansal kavramlara erken yaşta maruz kalmak, pratik deneyimler ve tartışmalarla birleştğinde, finansal açıdan bilgili bireylerden oluşan bir neslin ortaya çıkmasını sağlayabilir.

2.2 İlgili Literatür

2.2.1 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Langrehr (1979), tüm öğrencilere tüketici eğitimi verilmesini zorunlu kılan bir eyalette, yetkinlik düzeyinde ve iş dünyasına yönelik tutumlarda bir değişiklik olup olmadığını görmek amacıyla bir araştırma yapmış ve araştırma sonucunda, tüketici eğitimi konularını sunmak için özel olarak tasarlanmış bir ders alan öğrencilerin tüketici ekonomisi yetkinliklerinin geliştiği ve iş dünyasına yönelik daha olumlu bir tutum geliştirdikleri yönünde bulgulara ulaşmıştır.

Mischel ve arkadaşları (1989) yaptıkları çalışmada bireylerin gönüllü olarak anlık hazzı ertelemeleri (harcamayı erteleme) ve daha sonraki sonuçlar uğruna hedefe yönelik davranışta ısrar etmeleri gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Belirli laboratuvar koşullarında harcamayı erteleyen 4 yaşındaki çocukların, bilişsel ve sosyal açıdan daha yetkin ergenler haline geldiği, daha yüksek okul performansı gösterdiği ve hayal kırıklığı ve stresle daha iyi başa çıkabildikleri gözlemlenmiştir.

Bernheim ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmada, liselerdeki zorunlu finansal eğitim programlarının yetişkinlerin finansal karar verme süreçlerini etkileyip etkilemediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bulgular, zorunlulukların finansal eğitime maruz kalmayı önemli ölçüde artırdığını ve yaşamları boyunca tasarruf etme ve servet biriktirme oranlarını yükselttiğini göstermiştir. Bu sonuçlar, eğitimin kişisel tasarrufu teşvik etmek için güçlü bir araç olabileceğine dair artan kanıtlara katkıda bulunmaktadır.

Mandel (2006) yaptığı çalışmada ortaokul düzeyinde erken bir müdahalenin, tasarrufla ilgili bilgi ve davranışları geliştirmedeki etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre; gösteriyi izleyen öğrencilerin bilgi düzeylerinde küçük bir iyileşme görülmüş, ancak bu iyileşme en çok 6. sınıftaki en küçük öğrenciler arasında belirgin olmuştur. Bu da finansal okuryazarlık eğitiminin erken yaşlarda etkili olma olasılığının daha fazla olduğunu göstermektedir.

Walstad ve arkadaşları (2010), bir finansal eğitim programının lise öğrencilerinin kişisel finans bilgisi üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bulgular Geleceğinizi Finanse Edin programının birçok kavramda finansal bilgiyi artırdığını göstermiştir. Bu değerlendirme, finansal eğitimde iyi belirlenmiş ve uygun şekilde uygulanan bir programın lise öğrencilerinin finansal bilgilerini olumlu ve önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermiştir.

Robb ve Woodyard (2011), kişisel finansal bilgi (hem nesnel hem de öznel), finansal memnuniyet ve çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi uygulamalı finansal davranışı açısından incelemişlerdir. Elde ettikleri sonuçlar, hem nesnel hem de öznel finansal bilginin finansal davranışı etkilediğini ve öznel bilginin göreceli olarak daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Finansal

davranış üzerinde önemli etkisi olan diğer değişkenler arasında finansal memnuniyet, gelir, eğitim, yaş, ırk ve etnik kökenin yer aldığını ifade etmişlerdir.

Sherraden ve arkadaşları (2011), "I Can Save" (ICS) adlı dört yıllık yenilikçi bir okul temelli finansal eğitim ve tasarruf programını incelemişlerdir. ICS'ye katılan ilkokul çocukları, dördüncü sınıfta yapılan finansal okuryazarlık testinde, ebeveynlerin eğitim ve gelir durumundan bağımsız olarak, aynı okuldaki karşılaştırma grubu öğrencilerinden önemli ölçüde daha yüksek puan almıştır. Sonuçlar, küçük çocukların finansal eğitime erişimleri olduğunda ve buna anlamlı finansal hizmetlere katılım eşlik ettiğinde finansal kapasitelerinin arttığını göstermektedir.

Carlin ve Robinson (2012)'un, finansal eğitimin yatırım, finansman ve tüketici davranışlarını nasıl değiştirdiğini araştırmak yaptığı çalışmada, finansal okuryazarlık programının olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenciler eğitimden sonra daha tutumlu olmuş, hazzı ertelemiş, borçlarını daha hızlı ödemiş ve kredi finansmanına daha az güvenmişlerdir.

Chen ve arkadaşları (2013), dijital oyunların çocukların finansal yönetimi öğrenmelerine etkisini inceledikleri çalışmada çocukların, genel finansal yatırımı anlama ve başa çıkma konusundaki davranışlarının zaman içinde artma eğiliminde olduğunu, finansal yönetimde bir stratejiye sahip olduklarını, paralarının büyük bir kısmını bankada tutma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Bunlara ek olarak çocuklar, ellerindeki nakit parayı (bankaya veya hisse senedine yatırarak) ve harcamaları kademeli olarak azaltmışlardır.

Todorova ve Zlatarov (2014) yaptıkları araştırmada, 6-7 yaş arası çocukların temel ekonomik bilgi düzeyini incelemiştir. Çalışmada, 14 çocuğun ilk andan itibaren ihtiyaçlar için net fikirlere sahip olduğunu, yararlanacakları hizmet türünü başarıyla seçtiklerini, çocukların %70'inin ana kavramları anlamayı ve seçimlerini temellendirmeyi başardığını, 3 çocuğun (%15) düzenli tepki veren ve mantıklı önerilerde bulunan makul bir seçim yaptığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Hospido ve arkadaşları (2015), finansal eğitim programının nesnel finansal okuryazarlık ölçütleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre program, öğrencilerin finansal bilgilerini arttırmıştır.

Batty ve arkadaşları (2015), 3 ile 5. sınıflar için Ekonomik Eğitim Konseyi'nin Yaşam için Finansal Uygunluk (FFFL) programından uyarlanan bir sınıf içi finansal eğitim programının sınıflar üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda; daha küçük yaştaki öğrencilerin finansal konuları öğrenebileceği ve bu öğrenmenin sürdürülmesi halinde daha sonra finansal yeterliliğin artmasıyla sonuçlanabilecek gelişmiş tutum ve davranışlarla ilişkili olabileceği bulgularına ulaşmışlardır.

Money Savvy Generation (2016) tarafından geliştirilen ve sekiz yıldır Chicago Devlet İlköğretim Okullarında uygulanan bir program kullanılarak yürütülen çalışmada elde edilen bulgulara göre 3. sınıfa kadar olan ilkokul öğrencilerinin finans ve ekonomiyle ilgili temel kavramları anlamakla kalmayıp, bu konuda istekli oldukları görülmektedir.

Schug ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada araştırmacılar birçok ebeveynin, küçük çocuklarına para konusunu öğretmenin onlardan ıspanak yemelerini istemek gibi bir şey olduğunu düşünerek bu konuyu ertelemekte olduğu ifade edilmiştir.

Te'eni-Harari (2016) yaptığı çalışmada, çocukların tasarruf davranışlarını daha iyi anlamak ve çocuklar arasında finansal okuryazarlık süreçlerinin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için para biriktirmeye katılımın rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara göre; para biriktirme katılımı düzeyi yüksek olan çocukların tasarruf etmeye yönelik daha olumlu tutuma sahip olduğu ve tasarruf konusunda daha olumlu davranışlar sergilediği sonucuna ulaşmıştır.

Sari ve arkadaşları (2017), sınıf içi finansal eğitim programının finansal bilgi üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Finansal eğitim alan grubun finansal bilgisinin kontrol grubuna göre daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, ilkokul öğrencilerinin finansal eğitim için uygun olduğuna ve erken yaşta finansal yeterliliği geliştirmek için etkili öğrenme mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğine dair kanıtlar sunmuştur.

Amagir ve arkadaşları (2018), çocuklara ve ergenlere yönelik finansal okuryazarlık eğitim programlarının ve müdahalelerinin etkinliğini

değerlendirmiştir. Sonuçlar, okul temelli finansal eğitim programlarının çocukların ve ergenlerin finansal bilgi ve tutumlarını geliştirebileceğini göstermektedir.

Kaiser ve Menkhoff (2022), çocuklar ve gençlere yönelik okul finansal eğitim programlarına ilişkin incelemiştir. Finansal eğitim uygulamalarının, finansal bilgi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonu ve Marri (2018) çalışmada, Engage NY'nin anaokulundan ikinci sınıfa kadar 5-8 yaş aralığındaki ilkökul seviyelerinin her birinde doğrudan finansal okuryazarlığa hitap eden yeni sosyal bilgiler öğretim programını ve öğretim kaynakları koleksiyonunu analiz etmişlerdir. İlkokul düzeyinde finans okuryazarlığının, özellikle çocukların gelecekte maddi rahatlık ve güvenlik düzeylerini koruma şanslarını artırmak için hayal ettikleri kişisel mali durumları hakkında nasıl karar verdiklerine odaklandığını açıklamışlardır.

Salas-Velasco ve arkadaşları (2018), aile ve öğrencilerin para konularıyla ilgili deneyimlerini incelemiştir. Çalışma bazı ülkelerde, finansal ürünlere maruz kalmanın öğrencilerin finansal bilgilerini arttırdığı bulgusuna ulaşmıştır.

Tufetulov ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada; çocukların ve gençlerin finansal okuryazarlığını geliştirmeyi hedefleyen bir proje uygulamasını tanımlama ve değerlendirmeyi amaçlamışlardır. İncelemelerinin sonucunda, bu projeye Rus okul çocuklarının finansal okuryazarlık seviyesinde önemli bir artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kalwıj ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada, 45 dakikalık bir finansal eğitim programının Hollanda ilkokullarındaki çocukların finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları üzerindeki kısa vadeli etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, çocukların finansal okuryazarlık düzeylerinde iyileşme olduğu ve tasarruf etme isteklerinde artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sansone ve arkadaşları (2019), yaptıkları çalışmada çocuklukta harçlık alma ile yetişkinlikte finansal güven arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Sonuç olarak çocukların temel finansal kavramları edinmelerine ve bütçe yapma gibi iyi alışkanlıklar geliştirmelerine yardımcı olmak için kolay uygulanabilir ve gayri resmi bir eğitim aracı olarak harçlığın uzun süreli bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Plekhanova ve arkadaşları (2020) yerli ve yabancı araştırmacıların yorumlarında "finansal okuryazarlık" kavramlarının özelliklerini belirlemeye yönelik literatür analizine dayalı bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma sonucunda;

- Küçük bir okul çocuğunun finansal okuryazarlığının oluşmasında aile, okul ve çevrenin etkisinin bulunduğunu ve
- Para kazanma deneyiminin çocuğun paranın değerini öğrenmesine yardımcı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Hapsari ve arkadaşları (2020), 5-6 yaş arası çocukların finansal okuryazarlık düzeylerini artırmak amacıyla çalışma yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda Proje Tabanlı Öğrenme Modeli'nin finansal okuryazarlık düzeylerinde artışa neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Shekinah ve arkadaşları (2020), çocukların harcama konusundaki bilgi ve becerileri üzerindeki kısa vadeli etkisini incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen sonuçlar; programın öğrencilerin işlemleri etkili bir şekilde gerçekleştirme konusundaki bilgi ve beceri puanlarını artırdığını, ancak sorumlu harcama konusunda gelişme olmadığını göstermiştir.

Kaiser ve arkadaşları (2020) finansal eğitim programlarının nedensel etkileri üzerine hızla büyüyen literatürü meta-analiz yöntemiyle incelemişlerdir. Kanıtlar, finansal eğitim programlarının, finansal bilgi ve sonraki finansal davranışlar üzerinde ortalama olarak pozitif nedensel etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Bu da finansal eğitimin hem finansal bilgiyi hem de davranışları geliştirdiğini göstermektedir.

Saputra ve Susanti (2021) yaptıkları araştırmada, çocuklara paranın işlevlerini, kullanımını ve kişisel finansın nasıl yönetileceğini öğretmenin çeşitli yollarını tartışmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, çocukların finansal okuryazarlık bilincini geliştirecek yöntemler arasında; çocuklara harçlık vermenin, alışveriş yaptırmanın ve birikim yapmayı öğretmenin, çocuklara alışveriş yaptırmak, çocuklara paylaşmayı öğretmek, çocuklara para kazanmanın çaba gerektirdiğini öğretmek ve finansı basit bir anlayışla öğretmenin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Sonuçlar, finansal okuryazarlık bilgisinin erken yaşta verilmesinin, çocukları gelecekte finansal durumlarını yönetmeye alıştırdığını göstermiştir.

Donina ve arkadaşları (2021) yapılmış olan çalışmanın temel amacı, Okul Öncesi Çocuklar için Ekonomi Eğitimi kısmi programının, Petersburg'daki okul öncesi kurumlarda eğitim almakta olan çocukların ekonomi ve kültür alanındaki sosyalleşme sorunlarını çözme açısından etkinliğini belirlemektir. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Finansal kavramları açıklamak için farklı yöntemlerin, çeşitli çocuk etkinliklerinde kullanılması ve özel olarak oluşturulan pedagojik koşullar, okul öncesi çocuklarda ekonomik kültürün gelişmesine yardımcı olur ve finansal okuryazarlığın ön koşullarını oluşturur;
- Okul öncesi çağıdaki çocukların finansal okuryazarlığın ön koşullarını öğrenebilecekleri programın onaylanması, okul öncesi çocuklar için tek bir "ekonomik" alan yaratma fırsatı ve vatandaşların yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde iyileştirilmesini amaçlayan Saint Petersburg'un 2035'e Kadar Olan Dönemde Sosyoekonomik Kalkınma Stratejisinin uygulanmasına olumlu bir katkı sağlar.

Belinova ve arkadaşları (2021), çocukların finansal ve ekonomik gelişim düzeyini test etmek ve çocukların ekonomik eğitimi konusunda ebeveynlerle bir etkileşim modeli geliştirmek amacıyla yaptıkları çalışmada;

- Ön test verilerine göre çocukların finansal okuryazarlık konusunda ortalama düzeyde olduğu, uygulamadan sonra yapılan son testte çocukların finansal okuryazarlık konusunda yüksek düzeyde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Kuzma ve arkadaşları (2022)) ilkokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini test etmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma bulguları, yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip ilkokul öğrencilerinin sayısında önemli bir artış olduğunu ve düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip kişilerin oranlarında azalma olduğunu göstermiştir.

Williams ve arkadaşları (2022), Avustralya'da bir ilköğretim okulunda uygulanan programın öğrencilerde finansal okuryazarlığı geliştirmedeki etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, pazar bahçesi programına katılan öğrencilerin

finansal okuryazarlık öğrenimleriyle ilgili olumlu deneyimler yaşadıklarını ortaya koymuştur.

Gerasimova ve arkadaşları (2022), çocuklarda ve ebeveynlerinde finansal okuryazarlığın gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen bulgulara göre altı yaşındaki çocukların %13'ü yüksek düzeyde finansal okuryazarlık göstermiştir: finansal kavramların anlamını açıklamışlar, ebeveynlerinin çalışmalarına sürekli ilgi göstermişlerdir. Çocukların %57'sinin ise ortalama seviyede olduğu belirlenmiştir. Altı yaşındaki çocukların ve ebeveynlerinin finansal okuryazarlık seviyeleri arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur.

Ramli ve arkadaşları (2022) yaptıkları araştırmada, Akıllı Para Kiti'nin (APK) okul öncesi çocukların finansal ilgi, yönetim ve davranış (yardım etme, paylaşma, bağışta bulunma vb.) düzeylerini artırmak için alternatif bir finansal eğitim aracı olarak kullanılıp kullanılamayacağını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bulguları, APK' nin çocukların finansal eğitim, yönetim ve davranışlarına olan ilgilerini etkili bir şekilde geliştirdiğini göstermiştir.

Ivanova ve Zimina (2022), okul öncesi çocuklarda finansal okuryazarlık için ön koşulların oluşturulmasının önemini göstermek amacıyla yaptıkları çalışmada, çocukların finansal faaliyetler konusuna olan ilgilerinin önemli ölçüde artırılabilceği ortaya konulmuştur.

Jarvis Bleazard (2022), finansal iletişimin daha sağlıklı harcama ve tasarruf alışkanlıklarını nasıl teşvik ettiğini ve ebeveynlerin çocuklara sağlıklı finansal alışkanlıkları nasıl kazandırabileceğini incelemiştir. Çalışmada;

- Ebeveyn-cocuk finansal iletişiminin sağlıklı finansal alışkanlıkları teşvik ettiği,
- Ebeveynlerin finansal modelleme açısından finansal sosyalleşmenin önemli bir bileşeni olduğu,

sonuçlarına ulaşmıştır.

Sari ve arkadaşları (2022), yaptıkları araştırma ile erken yaştaki çocuklar için artırılmış gerçekliğe (AG) dayalı bir finansal okuryazarlık hikaye kitabının

geliştirilmesini ve etkinliğinin test edilmesini amaçlamışlardır. AG tabanlı hikaye kitabının finansal okuryazarlık anlayışında bir artışa sebep olduğunu göstermiştir. Bu AG tabanlı finansal okuryazarlık hikaye kitabı, erken çocukluk döneminde finansal okuryazarlığın belirli yönlerinin (dürüstlük bilgisi, disiplin ve para yönetimi gibi) anlaşılmasını önemli ölçüde geliştirmektedir. Bununla birlikte, hazzı erteleme, tasarrufun amacını anlama ve sorumluluk alma becerisi artmıştır.

Sabirin ve arkadaşları (2023), erken yaşta finansal okuryazarlık ve yönetim becerilerinin ekonomik kalkınma için önemini araştırmışlardır. Bulgulara göre; ilk olarak insanların mali durumlarını etkin bir şekilde yönetebilmeleri için finansal okuryazar olmaları gerektiği ortaya çıkmıştır.

Aprita ve arkadaşları (2023), okul öncesi çocuklarına yönelik finansal okuryazarlık eğitimi ile ilgili nitel bir araştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda, çocukların banknot ve madeni paraları şekillerine göre ayırt edebildiği, okul bankasında birikim yaptığı, evde kumbara ile birikim yaptığı, satıcı ve alıcı olarak rol yapma etkinliklerine hevesle katıldığı, pazar günü etkinliklerine katıldığı, arkadaşlarıyla paylaşmak istediği, yardım kutusuna para koyduğu ve kendi eşyalarını arkadaşlarınınkinden ayırt edebildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Suzanti ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada, "İyi ve Kötü Karakter AG" adlı bir finansal okuryazarlık kitabının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Analiz sonuçları, "İyi ve Kötü Karakter AR" adlı finansal okuryazarlık kitabının, materyal uzmanlarının %85,33'lük ve medya uzmanlarının %87'lik değerlendirmesine dayanarak, çok iyi bir kategori ile erken çocukluk dönemi finansal okuryazarlığını artırmada kullanılmasının uygun olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, beş çocukta %92 oranında çok iyi bir yanıt alınmıştır. Bu da AG teknolojisinin erken çocukluk eğitiminde uygulanabilir ve potansiyel olarak kullanılabilir olduğunu göstermiştir.

Fajriyah ve arkadaşları (2023) yaptıkları araştırmada, dijital toplum çağında çocukların finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik bir literatür taraması gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, ebeveynler tarafından hala tabu olarak kabul edilen para kullanımında, ebeveyn denetiminin düşük olması nedeniyle erken yaşta finansal okuryazarlığın hala düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Fitriah ve arkadaşları (2023), oyun tabanlı bir eğitim uygulaması olan FinSOLEkid Indonesia'nın 5-6 yaş arası erken çocukluk dönemi çocuklarında finansal okuryazarlık üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. FinSOLEkid Endonezya'nın PC versiyonunun finansal bilgiyi artırmada Android muadiline ve geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, yazılı talimatların varlığı nedeniyle uygulamanın 5-6 yaş altı çocuklar için uygunluğu tartışmalıdır.

Lopez-Agudo ve Marcenaro-Gutierrez (2023), finansal eğitimin insanların parayla ilgili kararlarını iyileştirme yetkinliğine katkısını analiz etmişlerdir. Sonuçlar, analiz edilen ülkelerin çoğunda, öğrencilerin matematik dersinde aldıkları finansal eğitimin, finansal okuryazarlık yeterliliklerinin gelişimine katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Zhou ve arkadaşları (2024), Aflatoun Çocuk Sosyal ve Finansal Eğitim programının etkinliğini değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışma, Aflatoun programının çocukların düzenli tasarruf, rasyonel tüketim ve sosyal katılım davranışlarını önemli ölçüde geliştirebileceğini ortaya koymuştur.

2.2.2 Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Bayhan ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmada çocukların ekonomi ile ilgili kavrama düzeylerini yaş farklılıklarına göre incelemeyi amaçlamışlardır. Çocuklara ekonomi ile ilgili 9 hikaye sunulmuş ve bu hikayeler ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

- Ekonomiyle ilgili kavram gelişimi bilişsel gelişim aşaması kriterlerini karşılamaktadır ve
- Kültürel çevre, toplum ve deneyimler de çocuğun ekonomi konusundaki bilgi ve anlayışını etkilemektedir.

Akhan (2013) ilköğretim düzeyinde öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerini arttırmaya yönelik öneriler içeren bir çalışma yapmıştır. Bu öneriler içerisinde; bulmaca hazırlama, afişler kullanma, çocuk dergileri hazırlama, ekonomi haberleri, ekonomi konularını içeren drama yönteminden yararlanma kullanma, resim yaptırma, alan saha (üretim) gezisi düzenleme, market gezisi yaptırma gibi öneriler bulunmaktadır.

Akhan ve Hayta (2014) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler dersi kapsamında çocukların ekonomi okuryazarlıklarını geliştirmeyi amaçlamışlardır. Elde edilen sonuçlara göre deney grubunda yer alan öğrenciler kontrol gruplarına göre daha başarılı olmuştur. Eğitim yoluyla çocukların ekonomi okuryazarlık düzeylerinin geliştirilebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Başal ve Derman (2016), okul öncesi kurumlara devam eden 5-6 yaş grubu çocuklu ailelerinin finansal yönetim ve tasarruf bilinci konusunda dikkat etmeleri gereken noktaların belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda;

- Okul öncesi dönem çocuklarının %82'sinin kumbarası, %19,4'ünün bankada birikim hesabının olduğu ve %34,6'sının harçlık aldığı belirlenmiştir.
- Ebeveyleerin eğitim seviyesi arttıkça çocukların kumbaraya sahip olma oranının arttığı görülmüştür.
- Çocukların banka hesabı ya da kumbara tercihlerinde ailelerin eğitim düzeylerinin, banka hesabına sahip olmalarında ise ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Uzun (2017) tarafından Ters Yüz Sınıf modelinin 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Üretim Dağıtım ve Tüketim ünitesinde uygulanarak öğrencilerin akademik başarılarına olan etkisini değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada, bu modelin Üretim Dağıtım ve Tüketim ünitesinde uygulanmasının öğrencilerinin akademik başarılarına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Çelikten (2020) karma yöntem kullanarak yapmış olduğu deneysel tez çalışmasında, ilkökul çocuklarına yönelik geliştirmiş olduğu Marmara Finansal Okuryazarlık programının çocukların finansal tutum, davranış ve akademik başarılarına olan etkisini incelemiştir. Çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda, geliştirilen programın öğrencilerin finansal bilgilerini artırma ve olumlu finansal tutum ve davranış kazandırma açısından geliştirilen programın deney grubu öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılığa sebep olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Yıldırım ve Özbek (2021) tarafından yapılan ve erken dönem ekonomi ve finans eğitimi ile finansal sosyalizasyon ajanlarının bireyin finansal okuryazarlık düzeyi ve finansal davranışları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre; Uluslararası Bakalorya Eğitimi almış olma durumu, çocukluk döneminde finansal sosyalizasyon faktörlerinden biri olan aile geçmişi, alınan ekonomi eğitimi ve kalitesi, para ve iş üzerinden sağlanan finansal sosyalleşme ve aritmetik bilgi değişkenlerinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve bu öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin finansal davranışları üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. UB eğitimi almayan diğer okul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin ise finansal davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Özdemir (2022) finansal okuryazarlık eğitiminin önemine ilişkin çalışmaları derlemek ve literatüre teorik kaynak sağlamak amacıyla literatüre dayalı bir derleme araştırması yapmıştır. İncelenen çalışmaların ortak sonucu olarak; eğitim aracılığıyla bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin arttığını ifade etmiştir.

Özbek (2022) yaptığı çalışmada, para ve iş üzerinden sağlanan finansal sosyalizasyonun, aritmetik bilgi düzeyinin, ebeveyn sosyalizasyonunun ve alınan eğitim unsurlarının, genç bireylerin finansal davranışları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Sonuçlar, erken dönemde elde edilen para ve iş deneyimi, ebeveyn sosyalizasyonu ve eğitiminin öğrencilerin finansal davranışları üzerinde anlamlı ve olumlu bir etki yarattığını göstermiştir.

Alkan (2023) tarafından ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmek ve ortaöğretimde verilen finansal okuryazarlık eğitimleri ile finansal bilgi, tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerin, finansal okuryazarlık açısından, para yönetim özyeterlik algıları ve para davranış algıları ortalamasının üzerinde, finansal bilgileri orta düzeyde olarak belirlenmiştir.

Başar (2024) yaptığı çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık, tutum ve davranış düzeyleri ile okul kantinini bilinçli kullanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre;

- Öğrencilerin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin yüksek seviyede olduğu,
- Finansal okuryazarlık tutum ve davranışları ile okul kantinini bilinçli kullanma davranışları arasında orta derecede ve pozitif yönde bir ilişki bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümün içeriğini araştırmada kullanılan yöntem, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel teknik ve yöntemler ve uygulama süreci ile ilgili bilgiler oluşturmaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma karma (mixed method) araştırma modeli kapsamında olup deneysel araştırma olarak tasarlanmıştır. Karma yöntem, çalışmanın aşamaları boyunca nitel ve nicel yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı bir araştırma tasarımı modellemesini ifade eder (Teddie ve Tashakkori, 2009.). Tashakkori ve Creswell (2007) karma yöntemleri, araştırmacının tek bir çalışma veya araştırmada hem nitel hem de nicel yaklaşımlar veya yöntemler kullanarak veri topladığı, analiz yaptığı, bulguları entegre ettiği ve çıkarımlarda bulunduğu araştırma yöntemi olarak açıklamıştır. Çalışma kapsamında uygulanan programın etkilerini hem sayısal verilerle değerlendirmek hem de daha derinlemesine analiz edebilmek için nitel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılmasına olanak sağlayan karma araştırma yöntemi bu araştırma için uygun araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Çünkü karma yöntemler, incelenen araştırma sorularını yanıtlamak için gerekli olan her türlü metodolojik aracın kullanılmasını savunarak nicel ve nitel geleneklere bir alternatif sunmaktadır (Teddie ve Tashakkori, 2009).

Karma araştırma modeli olarak tasarlanan bu çalışma, deneysel araştırma çeşitlerinden tek gruplu ön test- son test yarı deneysel desen (quasi-experimental) yöntemine uygun olarak düzenlenmiştir. Yarı deneysel desen, deneysel araştırmaya benzeyen ancak deneysel araştırma özelliklerinin tamamını karşılayamadığı için gerçek deneysel desen olmayan araştırma türü olarak açıklanmıştır (Shadish, Cook ve Campbell, 2001). Field ve Hold'a (2013) göre yarı-deneysel desenler, gerçek deneysel tasarımların yaptığı gibi neden ve sonucu kesin olarak belirlememize izin vermez, ancak yine de çok faydalıdır. Ayrıca, sınırlılıklarının tartışılması deneysel yaklaşımın güçlü yönlerinin gösterilmesine yardımcı olur. Ayrıca Rusya Güven Fonu'nun yayınlamış olduğu Finansal Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi: OECD/Infe Envanter ve Çerçeve Çalışması Bağımlı isimli raporda, yarı deneysel desenlerin kullanılmasının değerlendirmeye daha fazla güvenilirlik kazandırılacağı ve nedenselliğin değerlendirilmesine yardımcı olacağı

ifade edilmiştir (Russia Trust Fund, 2013). Değişken ölçülmeden önce bağımsız değişken manipüle edildiğinden, yarı deneysel desen yönlülük sorununu da ortadan kaldırır. Ancak katılımcılar rastgele atanmadığı için yarı deneysel desen, karıştırıcı değişkenler sorununu ortadan kaldırmaz. Bu nedenle, iç geçerlilik açısından, yarı-deneysel desenler genellikle korelasyonel çalışmalar ile gerçek deneyler arasında bir yerdedir (Price vd., 2015).

Şekil 3. 1. Korelasyon, Yarı Deneysel ve Deneysel Çalışmaların İç Geçerliliği.

İç geçerlilik açısından deneyler genellikle yüksek, yarı deneyler daha düşük ve korelasyon çalışmaları daha da düşüktür (Price vd., 2015).

Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinden yapılan işlemle test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Seçkisizlik ve eşleştirme yoktur. Desende tek gruba (G) ait ön test ve son test değerleri arasındaki (O_1 - O_2) anlamlılık test edilir.

Şekil 3. 2. Tek Grup Ön-Test/Son-Test Tasarımı
(Field ve Hold, 2013)

Deneysel çalışmalar iki değişken arasında sadece anlamlı bir ilişki olup olmadığını değil, aynı zamanda bu ilişkinin istatistiksel analizle desteklenen nedensel bir ilişki olup olmadığını belirlemek içinde kullanılır (Price vd., 2015).

5-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamalardan önce sırasıyla ölçüm-uygulama-ölçüm süreci bu çalışmanın nicel boyutunu, velilerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler ise bu çalışmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır.

Çalışmada kişisel bilgi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu, finansal beceri testi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan finansal beceri testi ön test ve son test olarak deney grubuna uygulanmıştır. Araştırmada yararlanılan yarı deneysel desen Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3. 1. Finansal Beceri Testi tek gruplu ön test -son test yarı deneysel desen

G	O _{1.1}	X	O _{1.2}
---	------------------	---	------------------

Tablo 1’de yer alan sembolleri kısaca açıklayacak olursak G: deney, O_{1.1}: ön test sonucunu X: uygulama sürecini, O_{1.2}: son test sonucunu ifade etmektedir.

3.2 Çalışma Grubu

Çalışma grubunu belirlerken, çalışmanın doğasına ve çevresel koşullara uyumlu olan kolay/ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay/ulaşılabilir örnekleme, hem kolay erişilebilir hem de bir çalışmaya katılmaya gönüllü olan ancak araştırma sorularını yanıtlamak için uygun olmayabilecek örneklemelerin seçilmesini de içerebilir. Kolay/ulaşılabilir örnekleme, araştırmacıların veri toplamak için en kolay ulaşabilecekleri örneklemi seçme yöntemi olarak bilinir. Bu yöntem, araştırmacıların kolayca erişebildiği kişiler veya gruplar üzerinde çalışmayı içerir ve genellikle zaman, para ve kaynakların kısıtlı olduğu durumlarda tercih edilir. Araştırmacılar, hızlı bir şekilde örneklem toplamak ve veri elde etmek için bu yöntemi tercih ederler (Teddiemve Tashakkori, 2009). Bu çalışma kapsamında daha fazla sayıda çocuğa ulaşabilmek adına 5-6 yaş grubu çocuk sayısı daha fazla olan okul öncesi bir eğitim kurumundaki gönüllü katılım sağlayan çocuklar örneklem grubunu oluşturmuştur. Gönüllü örneklem bireylerin bir çalışmaya katılmayı isteyerek kabul ettiği uygun örnekleme çeşididir (Teddie ve

Tashakkori, 2009). Bu kurumda öğrenim gören çocukların velileriyle uygulamadan önce toplantı düzenlenmiş, çalışma hakkında bilgi verilmiş ve sonrasında velilere izin talep formu dağıtılmıştır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmıştır. İzin formuna olumlu yanıt veren ve katılmaya gönüllü olan velilerin izniyle 23 çocuktan 15'i çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Deney grubunda yer alan çocukların dağılımına ilişkin veriler Tablo 3.2'de verilmektedir.

Tablo 3. 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Deney	<i>f</i>	%
Erkek	7	46.66
Kız	8	53.34
Toplam	15	100

Tablo 3.2 incelendiğinde çalışmaya katılan çocukların %46.66'sının erkek (7 kişi), %53.34'ünün kız (8 kişi) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Öğrenim Durumu	<i>f</i>	%
İlkokul		
Ortaokul		
Lise	4	26.66
Lisans	8	53.33
Lisansüstü	3	20
Toplam	15	100
Baba Öğrenim Durumu	<i>f</i>	%
İlkokul		0
Ortaokul	1	6.66
Lise	4	26.66

Lisans	7	46.66
Lisansüstü	3	20
Toplam	15	100

Tablo 3.3 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerin öğrenim düzeyleri ile ilgili olarak;

- 1- Annelerin %26.66'sının (4 kişinin) lise mezunu, %53.33'ünün (8 kişi) lisans mezunu ve %20'sinin (3 kişi) lisansüstü mezunu,
- 2- Babaların %6.66'sının (1 kişi) ortaokul, %26.66'sının (4 kişi) lise mezunu, %46.66'sının lisans (7 kişi) mezunu ve %20'sinin (3 kişi) mezunu olduğu görülmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi veri toplama araçlarıdır. Bu bölümde veri toplama araçları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan 5-6 yaşındaki çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuştur (Bkz. Ek-1: Kişisel Bilgi Formu). Çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, okul deneyim süresi, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba meslekleri, anne-baba yaşı ve ailenin gelir düzeyi gibi sorular Kişisel Bilgi Formu'nun içeriğini oluşturmaktadır.

3.3.2 Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi

Alanında uzman insanların görüşleri alınarak hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi” 11 sorudan oluşmaktadır (Bkz. Ek-2: Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi).

Testin geliştirilmesi aşamasında öncelikle dünya genelinde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından çocuklara yönelik hazırlanan finansal okuryazarlık programları incelenmiştir. Bu programlar; Birleşik Krallık'ta Nationwide

Education: Financial Capability (Young Enterprise, 2021); Yeni Zelanda’da Sorted (Live Sorted, 2021); Hong Kong’ta Financial Literacy Training (Aandbmake3, 2021) ve ABD’de Credit Union National Association’s “Thrive by Five” (Credit Union, 2021) dir. Bu programlar içerisinde yer alan kavramların listesi çıkarılmıştır. Bu liste 10 ana madde, 80 alt maddeden olmak üzere toplam 90 kavramı kapsamıştır. Bu liste içerisinde yer alan kavramların hangilerinin ülkemiz eğitim sistemine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı’ndan 6 uzman, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’ndan 1 uzman ve okul öncesi öğretmenliği yapan 1 uzmandan görüş almak üzere toplam 8 kişilik uzman ekibi oluşturulmuştur. Google formlar sistemi üzerinden oluşturulan Uzman Görüş Anketine gelen cevaplar Lawshe kapsam geçerlilik analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Formülü şu şekildedir:

$$CVR = \frac{n_e - N_2}{N_2}$$

CVR (Content Validity Ratio): Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO)

n_e : Gerekli Diyen Uzman Sayısı

N: Uzman Sayısı

(Lawshe, 1975).

Lawshe kapsam geçerlilik yöntemi katılımcılardan sorulan her bir soru için gerekli, kullanışlı ama gerekli değil ya da gerekli değil şeklinde yanıt vermesi istenir. Lawshe kapsam geçerlilik belirleme yöntemine göre görüş bildiren katılımcı sayısı en az 5 en fazla 40 kişi olmalıdır. Katılımcı sayısına göre bir maddenin “gerekli” olarak kabul edilebilmesi için Lawshe tarafından oluşturulan tablo şu şekildedir:

Tablo 3. 4. Minimum Kapsam Geçerlilik Değerleri

Katılımcı Sayısı	Minimum Değer
5	.99
6	.99
7	.99
8	.75
9	.78
10	.62
11	.59
12	.56

13	.54
14	.51
15	.49
20	.42
25	.37
30	.33
35	.31
40	.29

Lawshe kapsam geçerliliği, maddeyi "gerekli" olarak algılayan panelist sayısı ne kadar fazla olursa, kapsam geçerliliğinin kapsamı da o kadar büyük olur düşüncesine dayanmaktadır (Lawshe, 1975). Yukarıda yer alan tablodan hareketle yapmış olduğumuz çalışmaya katılımcı olarak görüş belirten uzman sayısı 8 olduğu için .75 ve üstü olan maddelerin test kapsamına dahil edilmesi uygun bulunmuştur. Tez kapsamına alınan maddelerin Lawshe skorları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3. 5. Lawshe Skorları

Kavramlar	Uzman Görüşleri	Lawshe Skor
Çok-Az	8	.99
Üretim-Tüketim	8	.99
Para	8	.99
Para Birimi	8	.99
Cep Harçlığı	8	.99
Fiyat	8	.99
Harcama	8	.99
Tasarruf	8	.99
Harcamayı Erteleme	7	.75
Borç	7	.75
İstek-İhtiyaç	7	.75

Tabloda yer alan skorlar uzmanlardan gelen dönütler sonucunda elde edilmiştir. Bu skorlar Lawshe tarafından geliştirilen kapsam geçerliliği belirleme yöntemiyle elde edilmiştir (Lawshe, 1975).

Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda çocuklara finansal eğitim çerçevesinde öğretilmesi uygun görülen kavramlar belirlendikten sonra dünya genelinde geliştirilmiş olan ve okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik finansal

eğitim programları incelenmiştir. Bu kapsamda çocukların finansal ve sosyal girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler yürüten Hollanda merkezli bir sivil toplum kuruluşu Aflatoun'un çalışmalarına ulaşılmıştır. Aflatoun organizasyonu yapmış oldukları çalışma ile dünya genelinde 102 ülke ve milyonlarca çocuklara finansal eğitim kapsamında ulaşmıştır (Aflatoun, 2022). Bu kurum çocukların finansal becerilerini arttırmaya yönelik "Aflatot" isimli finansal eğitim programını geliştirmiştir. Bu programda yer alan etkinliklerin Türkçe çevirisinin yapılması ve kültürümüze uyarlaması gerçekleştirildikten sonra; dil, okul öncesi ve eğitim uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Gelen dönütlere göre düzenlemeler yapıldıktan sonra uzmanlardan uygundur görüşü alınan etkinliklerin oluşturma süreci tamamlanmıştır.

Testin puanlanmasına yönelik araştırmacı tarafından bir puanlama anahtarı geliştirilmiştir (Bkz. Ek-3: Okul Öncesi Küçük Çocuklara Yönelik Beceri Testi Puanlama Anahtarı). Cevapların doğru kabul edilebilmesi için her madde için ayrı ayrı kriterler belirlenmiştir ve bu kriterlere ulaşan her çocuğun cevabı için test M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10 ve M11 için doğru cevap bilir "3", ipucuyla açıklar "2" ve açıklayamaz "1" şeklinde puanlanmıştır. Testten alınabilecek en yüksek puan 33, en düşük puan ise 11'dir. Testten alınan puan arttıkça çocukların finansal becerilerinin arttığı düşünülmektedir.

Testin güvenirliği, puanlayıcı güvenirliği yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bunun için çocuklarla yapılan görüşmelerin video kayıtları 3 uzman tarafından izlenmiş ve çocukların testteki sorulara verdikleri cevaplar uzmanlar tarafından puanlanmıştır. Analiz sonuçları aşağıda ki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3. 6 Spearsman's Rho sonuçları

			Puanlayıcı 1	Puanlayıcı 2	Puanlayıcı 3
Spearman's rho	Puanlayıcı 1	r	1,000	,825	,825
		p		,086	,086
		N	5	5	5
	Puanlayıcı 2	r	,825	1,000	,806
		p	,086		,100
		N	5	5	5
	Puanlayıcı 3	r	,825	,806	1,000
		p	,086	,100	
		N	5	5	5

Spearman's rho sonuçlarına göre, 0.825 ve 0.806 gibi değerler, testin farklı puanlayıcılar arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir (Metin, 2015). Bu, bir puanlayıcının puanında meydana gelen artışın diğer puanlayıcıların puanlarında da benzer bir artışa yol açtığını ve testin puanlama sürecinin tutarlılığını ortaya koymaktadır. Özellikle Puanlayıcı 1 ile Puanlayıcı 2 ve Puanlayıcı 3 arasındaki yüksek korelasyon, puanlayıcılar arasında güçlü ve tutarlı bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır.

Bu test her çocukla birebir ve yüz yüze olarak uygulanmıştır. Uygulama süresi uygulama öncesi ön test olarak ortalama 10-15 dakika uygulama sonrası son test olarak 10- 15 dakika olmak üzere yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

3.3.3 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Çalışma kapsamında çocuklara uygulanan etkinlik temelli finansal beceri uygulamalarının etkilerini belirlemek amacıyla çocukların ailelerine yönelik araştırmacı tarafından, okul öncesi ve finansal okuryazarlık eğitimi alan uzmanların görüşleri alınarak “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” hazırlanmıştır (Bkz. Ek-4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu).

Hazırlanan tek maddelik bu form “Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesi” eğitiminden önce çocukların temel finansal davranışları (Tasarruf, istek-ihtiyaç, üretim-tüketim, az-çok, harçlık, harcama (harcamayı erteleme), fiyat, para ve para türleri, para birimi ve borç) nasıldı ve eğitiminden sonra ne gibi değişiklikler gözlemlediniz, örneklerle açıklayabilir misiniz?”sorusunu içermektedir. Uygulama süreci bittikten sonra okul yönetimi aracılığıyla 5 veliye ulaşılarak nitel veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.4 Uygulama Süreci (Deneysel İşlem)

Hazırlanan etkinlik temelli finansal eğitimin ve veri toplama araçlarının uygulanabilmesi için Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne başvurulmuş ve Bolu ili merkez ilçesinde yer alan bir anaokulunda eğitim gören 5-6 yaş grubu çocuklarına etkinliklerin uygulanması ve veri toplama araçlarının kullanımı için gerekli yasal izinler alınmıştır (Bkz. Ek-5).

Okul yönetiminin bilgisi ve izni dâhilinde çocukların velilerine yönelik 06.02.2023 tarihinde ilgili sınıfın öğretmeni ile uygulamadan önce bilgilendirme toplantısı yapılarak akademik çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Yapılacak olan

çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş ve toplantı sonunda veli onam formu ebeveynlere dağıtılmıştır. 23 kişilik mevcudu bulunan sınıftan, velisinin izni olan 15 çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir.

Hazırlanan etkinlik temelli finansal eğitimin uygulanma aşamasına geçilmeden önce sınıf öğretmenine 10 hafta, haftada 2 gün sürmesi planlanan etkinlik uygulamalarının nasıl uygulanacağına yönelik 06.02.2023-10.02.2023 tarihleri arasında 5 gün süren eğitim verilmiştir. Bu 5 günlük eğitimin içeriği şu şekildedir;

1. Gün: Finansal Okuryazarlığa Giriş

Temel kavramlara genel bakış (az-çok, üretim-tüketim, vb.)

Finansal eğitimin erken yaşta kazandırılmasının önemi

2. Gün: Öğretim Stratejileri ve Yöntemleri

İnteraktif öğretim yöntemleri

Etkinlikler ve tartışmalar yoluyla çocukların ilgisini çekme

Gerçek hayattan örneklerin verilmesi

3. Gün: Etkinlik Planlaması

Anahtar kavramlar için her bir etkinliğin gözden geçirilmesi

Materyal ve kaynakların hazırlanması

Etkinliklerin öğrenme stillerine göre uyarlanması

4. Gün: Sınıf Yönetimi ve Değerlendirme

Grup etkinliklerini ve tartışmalarını yönetme

Çocuk anlayışının ve ilerlemesinin değerlendirilmesi

Geri bildirim ve destek sağlama

5. Gün: Gözden Geçirme ve Soru-Cevap

Tüm etkinliklerin gözden geçirilmesi ve endişelerin giderilmesi

Öğretmen için soru-cevap oturumu

Ek kaynakların ve destek materyallerinin paylaşılması etkinliklerin tasarlanması ve etkinliklerde kullanılacak malzemelerin temin edilmesi araştırmacı tarafından sağlanmış olup, etkinliklerin uygulanması, araştırmacı ve eğitim alan sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulama süreci 22.02.2023 Salı günü başlayıp 04.05.2023 Perşembe günü sona ermiştir.

Haftalık uygulama planı aşağıdaki gibidir:

Hafta	Uygulamalar
1. Hafta	İlk hafta Finansal Okuryazarlık Köyü'nün oluşturulması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Dede Korkut hikayesi canlandırılmıştır. Devamında araştırmacı tarafından çeşitli marketlerden toplanan uygun ebattaki karton kutular ve kırtasiyeden temin edilen uygulama için gerekli olan malzemeler (etiket, makas, yapıştırıcı, renkli el işi kağıtları ve internet çıktıları) ile uygulama süreci boyunca her çocuğun bireysel olarak kullanacakları Dede Korkut Yolculuk Kutusu çocuklar tarafından hazırlanmıştır (Dede Korkut'un seçilmesinin temel gerekçeleri; Türk mitolojisi ve edebiyatında Oğuz Türklerinin kültürel ve ahlaki değerlerini temsil eden merkezi bir figür olması ve bilge kişiliğidir.).
2. Hafta	Çocuklara az-çok kavramı ile ilgili etkinlikler yaptırılmıştır. Yapılan bu etkinlikler ile az çok gibi temel finansal kavramları öğrenmeleri hedeflenmiştir. Bu süreçte daha önce hazırlanan Dede Korkut paraları ve araştırmacı tarafından hazırlanan görseller kullanılmıştır. Madeni para avı oyunu oynanmış, paraların değerleri anlatılmıştır. Ailelere gerçek paralar ile ilgili çocuklarıyla konuşmaları için görevler verilmiştir (Bkz: Ek-7).
3. Hafta	Farklı para örneklerini görüp karşılaştırabilmeleri, oyun yoluyla farklı paraları tanımlayabilmeleri, paranın neden değerli olduğunu anlayabilmeleri, kendi Dede Korkut Kumbaralarını oluşturabilmeleri amacıyla çocuklara etkinlik uygulamaları yaptırılmıştır. Bu süreçte araştırmacı tarafından çeşitli marketlerden toplanan uygun ebattaki karton kutular ve kırtasiyeden temin edilen uygulama için gerekli olan malzemeler (etiket, zarf, makas, yapıştırıcı, renkli el işi

	kağıtları ve internet çıktıları) yardımıyla uygulama süreci boyunca her çocuğun bireysel olarak kullanacakları zarf şeklindeki Dede Korkut Kumbarası çocuklar tarafından hazırlanmıştır.
4. Hafta	Tasarruf (birikim) ile ilgili soru cevap etkinliği yapılmış, tasarrufun ne olduğu ve neden önemli olduğu anlatılmıştır. Tasarruf ile ilgili örnekler gösterilmiştir. Paranın Hikayesi'nde yer alan karakterlerin maskeleri çocuklar tarafından boyanmış ve hikaye çocuklara okunmuş ve hikayenin çocuklar tarafından canlandırılması sağlanmıştır. Çocuklar daire şeklinde oturtulup, sırayla dairenin ortasına gelmeleri istenmiş ve madeni para olsaydım, satın alırdım... cümlesini bitirmeleri istenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından hazırlanan örnek paralar çocuklar tarafından boyanarak Dede Korkut paraları oluşturulmuştur.
5. Hafta	Farklı işleri/meslekleri tanımlamaları için çocuklarla soru-cevap etkinliği düzenlenmiştir. Bildikleri meslekler, bu mesleğe sahip insanların neler yaptıkları, insanların neden bir iş yapmak zorunda oldukları gibi sorular çocuklara sorulmuştur. Daha sonra farklı mesleklere sahip insanların (doktor, itfaiyeci, öğretmen, kasiyer, veznedar.) iş aletlerini nasıl kullandıklarına yönelik çocuklardan canlandırma yapılması istenmiştir. "Tavşan ve kaplumbağa" hikayesi çocuklara okunmuş ve bu hikaye sonucunda herkesin farklı farklı yetenekleri olabileceği açıklanmıştır. Daha sonra çocuklara hangi yeteneklerinizin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusu sorulmuş ve bunları göstermeleri istenmiştir. Kapanış etkinliği olarak, çocuklara gelecekte hangi mesleği yapmak istersiniz sorusu sorulmuş ve cevaplarını araştırmacı tarafından hazırlanan boş yıldız kalıbına çizmeleri istenmiştir. Daha sonra bu çizimler sınıfın görünür yerlerine asılmıştır.
6. Hafta	Alınan izinlerden sonra okulun bulunduğu çevre gezilip, çocuklar market, banka, pastane vb yerlere götürülerek çocukların bu iş yerleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Bu gezi esnasında ziyaret edilen banka müdürü çocuklara banka ile ilgili bilgiler vermiş, bir diğer uğranılan yer olan pastane de ise çocuklar pastane sahibi tarafından üretim, tüketim, dağıtım konusunda bilgilendirilmiştir. Çocuklara pasta servisi yapılmış, çıkışta çocuklar kendi

	hazırlamış oldukları Dede Korkut parası ile ödemelerini yapmıştır. Mahalle oluşturma uygulaması için çocuklardan bir sonraki gün için küçük kutular getirmeleri istenmiştir. Bu süreçte araştırmacı tarafından kırtasiyeden temin edilen uygulama için gerekli olan malzemler (etiket, zarf, makas, yapıştırıcı, renkli el işi kağıtları ve internet çıktıları) ve çocuklar tarafından getirilen kutular ile çocuklardan mahalle oluşturmaları istenmiştir. Bu etkinlik ile mahallemiz oluşturulmuştur.
7. Hafta	Temel piyasa dinamiklerine ve alım satım diline aşina olacakları etkinlikler yapılmıştır. Bu süreçte araştırmacı tarafından market ve manavdan temin edilen uygulama için gerekli olan malzemeler (çeşitli meyve-sebze ve atıştırmalıklar) ile mini bir market kurulmuştur. Bu markette çocuklar müşteri, tezgahtar, kasiyer ve güvenlik görevlisi rollerine bürünüp borç, alım satım, tüketim, harcama, fiyat ve para konularını deneyimlemiştir.
8. Hafta	Çocukların malların ne olduğunu ve insanların isteklerini nasıl tatmin ettiklerini anlayabilmesi, ihtiyaçlar ve istekler arasındaki farkları anlayabilmesi, temel ihtiyaçları (yiyecek, su, giysi, barınak) belirleyebilmesi ve anlayabilmesi için çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Bu süreçte araştırmacı tarafından çeşitli marketlerden uygun ebattaki karton kutular ve kırtasiyeden uygulama için gerekli olan malzemeler (etiket, zarf, makas, yapıştırıcı, renkli el işi kağıtları ve internet çıktıları) temin edilmiştir. Çocuklar daire şeklinde oturtulmuş ve dairenin ortasına araştırmacı tarafından hazırlanan üzerinde isteklerin ve ihtiyaçların yazılı olduğu iki kutu ve istek ve ihtiyaç olabilecek görseller konulmuştur. Çocuklardan bu görselleri istek ve ihtiyaç kutularına ayrı ayrı yerleştirmeleri istenmiştir.
9. Hafta	Sahip olduğumuz kaynakları paylaşmanın gereğini ve kullandığımız şeylere iyi bakmanın önemini anlamaya yönelik etkinlikler yapılmıştır. Çocuklar daire şeklinde oturtulmuş, Karınca ve Çekirge'nin hikayesi okunmuş, karınca ve çekirgenin fotoğrafları gösterilmiştir. Hikaye ile ilgili sorular sorulmuş, kapanış etkinliği olarak çocukların kendileri için değerli olduğunu düşündükleri ve evlerinden getirmiş oldukları ürünleri kısa bir süreliğine arkadaşlarıyla birlikte paylaşmaları için Paylaşma oyunu oynanmıştır.
10. Hafta	Paylaşmak, biriktirmek ve harcamak arasındaki farkı anlayabilmeleri için çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Çocuklara

	parayla neler yapılabileceği sorulmuş, devamında tasarruf, harcama ve paylaşma seçeneklerimizin olduğu ifade edilmiş, soru cevap tekniğiyle bu kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından çeşitli websitelerden elde edilen görseller kullanılarak bu kavramların soyuttan somut hale getirilmesine çalışılmıştır. Daha sonra çocuklarla Alışveriş Listesi isimli kutu oyunu oynanmıştır. Çocuklara paraların tamamını kullanabilecekleri gibi isterlerse ihtiyaç olmayan ürünleri almayarak birikim yapabilecekleri de söylenmiştir. Oyun sonunda çocuklardan yapmış oldukları alışverişle ilgili deneyimlerini arkadaşlarına anlatmaları istenmiştir. AİLE KATILIMI: Çocuklardan ebeveynlerinin/bakıcılarının her gün neye para harcadıklarını ve ne için para biriktirdiklerini öğrenmeleri, ebeveynlerinin yardımıyla bu öğelerden ikisini çizmeleri, çizimlerini okula getirmelerini ve ebeveynlerinin biriktirdiklerini ve harcadıklarını paylaşmaları istenmiştir (Bkz: Ek-8).
--	--

3.5 Verilerin Toplanması

Aşağıda araştırma sürecinde elde edilen verilerin veri toplama süreci açıklanmıştır.

3.5.1 Nicel Verilerin Toplanması

Sınıf öğretmenine verilen eğitim sonrasında uygulamaya geçilmeden önce 13.02.2023-15.02.2023 tarihleri boyunca çocukların finansal düzeylerini belirlemek amacıyla uygun bir odanın, uygun bir alanına bir masa ve karşılıklı iki sandalye yerleştirilmiş ve çocuklara hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi (Bkz: Ek-2)” soruları sorularak nicel veri toplama süreci bire bir gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. 7. Tanımlayıcı Veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	-1.122	-1.770
Çarpıklık Standard Hata	1.121	1.121

Basıklık	.488	-.276
Basıklık Standart Hata	.580	.580

Hazırlanan ve uygulaması ortalama 10-15 dakika süren “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi” ön test amaçlı çocuklara birebir olacak şekilde uygulanmıştır. Ön test amaçlı testin uygulama aşaması bittikten sonra 10 hafta sürecek uygulama aşamasına geçilmiştir. Uygulanan Etkinlik Temelli Finansal Eğitimin çocukların finansal beceri düzeyleri üzerinde etkisini ölçmek amacıyla ön test olarak uygulanan “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi” bu kez son test olarak uygulanmıştır. Son test aşaması 08.05.2023-10.05.2023 tarihleri boyunca her bir çocuğun ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Uygulamalar yapıldıktan ve testler uygulandıktan sonra elde edilen veriler kontrol edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programına aktarılmıştır. Sonrasında veriler analiz edilmiş ve analiz sonuçları araştırmanın bulgular kısmında sunulmuştur.

3.5.2 Nitel Verilerin Toplanması

Çocuklara yönelik uygulama süreci bittikten sonra uygulamanın çocuklarda finansal okuryazarlık konusunda tutum ve davranışa yönelik değişimlere neden olup olmadığını ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan ve alan uzmanlarının onayıyla son halini alan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla çocukların velilerinden nitel veriler elde edilmiştir.

3.6 Verilerin Analizi

3.6.1 Nicel Verilerin Analizi

Araştırmada, çocukların Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi’nden aldıkları ön test ve son test puanları hesaplanmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 3. 8. Tanımlayıcı Veriler

Ön Test	Son Test
---------	----------

Çarpıklık	-1.122	-1.770
Çarpıklık Standard Hata	1.121	1.121
Basıklık	.488	-.276
Basıklık Standart Hata	.580	.580

Tablo 3. 9. Normallik Testi

	Ön Test	Son Test
Shapiro-Wilk	.088	.019
Kolmogorov-Smirnov	.114	.047

Ön ve son test puanlarının ayrı ayrı basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde, verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş ($z < 1.96$) fakat çocuk sayısının 30'un altında olması ve gerek Shapiro Wilks testi sonuçlarının ($P > 0.05$) gerekse de histogram ve diğer grafiklerin verilerin normal dağılım göstermediğini işaret etmesi dolayısıyla bu çalışmada parametrik olmayan (Non-Parametric) istatistiksel yöntemler içerisinde yer alan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılarak veriler analiz edilmiştir (Kilmen, 2015).

3.6.2 Nitel Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak velilerden elde edilen veriler araştırmacı tarafından içerik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bu çalışmada, karmaşık ve çok yönlü olguların kapsamlı bir şekilde araştırılmasını kolaylaştırma kabiliyeti nedeniyle nitel veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formatı, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin avantajlarını bir araya getirerek tutarlılık ve esneklik arasında bir denge sağlamaktadır. Bu yöntem, araştırmacının önceden belirlenmiş bir dizi soruyu takip etmesini sağlarken, takip soruları ve sondalar aracılığıyla ortaya çıkan temaların keşfedilmesine de olanak tanır.

Yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıların deneyimleri, tutumları ve algıları hakkında derinlemesine bilgi edinilmesine olanak sağladığı için nitel araştırmaya uygundur (Gill vd., 2008). Bu esneklik, katılımcıların yanıtlarının zenginliğini ve çeşitliliğini yakalamak için çok önemlidir ve bu da araştırma konusunun daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayabilmektedir. Ayrıca bu yöntem, nitel veri toplamının dinamik ve etkileşimli doğasını destekleyerek araştırmacının konuşmanın akışına uyum sağlamasına ve ortaya çıktıkça ilgili konuları keşfetmesine olanak tanır (Kallio vd., 2016).

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme yönteminin kullanılması, veri toplamada yapılandırılmış ancak uyarlanabilir bir yaklaşım sunmuştur.

Velilere “*Etkinlik Temelli Finansal Uygulamalar eğitiminden önce çocukların temel finansal bilgileri (Tasarruf, istek-ihtiyaç, üretim-tüketim, az-çok, harçlık, harcama, harcamayı erteleme, borç, fiyat, para ve para türleri ve para birimi) nasıldı ve eğitiminden sonra ne gibi değişiklikler gözlemlediniz, örneklerle açıklayabilir misiniz?*” soruları yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplara göre elde edilen bulgular aşağıda Tablo 3.10’da sunulmuştur.

Nitel verilerin içerik analizi sonucunda oluşan tema, kategori ve kodlar aşağıda ki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. 10. İçerik Analizi Sonucunda Ortaya Çıkan Tema, Kategori ve Kodlar

Tema	Kategori	Kod
Finansal Beceriler	Az-Çok	Kıyaslama Farkına varma
	Üretim-Tüketim	Anlama Farkına varma
	Para ve Para Türleri	Metal para Kağıt para
	Para Birimi	Değer
	Cep Harçlığı	İş/Görev
	Fiyat	Para

Harcama	Satın Alma
Tasarruf	Biriktirme
Borç	Geri Ödeme
Harcamayı Erteleme	Biriktirme Bekleme
İstek-İhtiyaç	Seçim Yapma Farkına Varma

Tablo 3.10, çeşitli finansal beceriler ve kavramları içeren kategorileri ve kodları listelemektedir. İçerik analizi yaparken bu tür bir tabloyu yorumlamak, finansal okuryazarlık ve ilgili alanlarda bireylerin anlayışını ve davranışlarını derinlemesine incelemeye olanak tanır. Her kategori ve kod, belirli finansal becerilere veya kavramlara odaklanır ve bu becerilerin nasıl algılandığını ve uygulandığını anlamak için kullanılabilir. Velilerden elde edilen cevaplar analiz edildikten sonra, bir tema, 11 farklı kategori ve 16 farklı koda ulaşılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1 Çocukların Finansal Beceri Düzeylerine İlişkin Bulgular

4.1.1 Çocukların “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmada hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, çocukların finansal becerileri öğrenmeleri üzerindeki etkisi saptanmaya çalışılmıştır. 5-6 yaş grubu çocuklarının uygulama öncesi ve sonrası finansal beceri düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4. 1. Çocukların finansal beceri testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.416	.001*
Pozitif Sıra	15	8.00	120.00		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda, finansal beceri testinden alınan öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.416$, $p<0.05$, $r= 0.88$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 15 çocuğun da (deney grubunun tamamı) sıra puanlarının ön teste göre arttığı tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların finansal becerilerini arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.88$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)].

4.1.2 Çocukların “Az–Çok” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Az – Çok” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4. 2. Çocukların “Az – Çok” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.941	-1.176
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	-.785	-.276
Basıklık Standart Hata	-.734	1.121

4.1.3 “Az – Çok” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Az-Çok” kavramlarını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4. 3. Çocukların “Az – Çok” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.153	.002*
Pozitif Sıra	12	6.5	78		
Eşit Sıra	3	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda, 5-6 yaş çocuklarının öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.153$, $p<0.05$, $r= 0.81$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 12 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 3 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Az nedir? Çok nedir? Açıkla.

Ç2:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik (Cevap yok).

(Araştırmacı farklı sayılarda portakalları ipucu olarak verdi)

Çocuk: Cevap vermedi.

Uygulamadan sonra:

Çok, birşeyin fazla olması, az birşeyin çok az olması.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Yani diyelim 1 tane elmam var ama sadece 1 tane, üstüne 10 tane daha eklersek çok olur.”

Ç5:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Mesela az çok az demektir, çok fazla demektir.

(Araştırmacı farklı sayılarda portakalları ipucu olarak verdi)

Çocuk: Cevap vermedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Az bir şeyi çok az almaktır. Mesela bir şeyi 2 tane almaktır. Ama çok bir şeyi 4 tane almaktır.

(Araştırmacı ipucu olarak çocuğa markete gideceğini ve elma alacağını ifade etti, ne kadar alırsan çok ne kadar alırsan az olur şeklinde çocuğa sordu)

Çocuk: 10 tane alırsam çok, 5 tane alırsam az, cevabını verdi.”

Ç8:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Mesela az az olması, çok çok olmaktır.

(Araştırmacı portakal üzerinden örnek vermesini istedi)

Çocuk: Cevap veremedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Çok, yani birşeyin olması çok olması, az bir şeyin az olması.

(Araştırmacı portakal üzerinden örnek vermesini istedi)

Bunun üzerine çocuk mesela portakallar 3 tane var çok, 1 tane var az. ”

Ç10:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik.

(Araştırmacı farklı sayılarda portakalları ipucu olarak verdi)

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Çok yani mesela böyle annemiz elma aldı. Çok demek yani mesela 5 tane elma, 4 ten fazla ama 3 elma 5 ten azdır. ”

Çocukların uygulama öncesi ve sonrası “Az-Çok” kavramlarına yönelik ifadelerine bakacak olursak yapılan uygulamaların çocukların bu kavramları öğrenmelerine ve örneklerle açıklamalarına yardımcı olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4. Çocukların “Az-Çok” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Az- Çok	Kıyaslama	3
		Farkına Varma	2

Tablo 4.4 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların 2 farklı kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 3 veli “kıyaslama”, 2 veli ise “farkına varma” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V3: *“Oğlum, her zaman sahip olduğu şeylerin miktarını diğerleriyle kıyaslıyor, bu da sık sık sinirlenmesine neden oluyordu. Eğitim sonrasında artık sayıya takılmıyordu. Az eşyayla daha mutlu olabildiğini gördüm. Sahip olduğu şeylerin kıymetini biliyor artık.”*

V4: *“Çok oyuncuğa sahip olmanın çok mutlu olmak anlamına geldiğini düşünüyordu. Her zaman yeni oyuncakları istiyordu. Artık, kaç tane olduğuna değil ne anlama geldiğine değer vermeye başladı.”*

V5: *“Önceleri birden fazla şekerleme veya atıştırmalık isterdi. Artık bazen az almanın bazen daha fazla mutlu olma anlamına gelebileceğini biliyor. Örneğin, bir tane güzel çikolatayı birkaç tane ucuz olana tercih ediyor.”*

Bu bulgulara göre, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Az – Çok” kavramlarını öğrenmesi açısından etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Az – Çok” kavramına yönelik çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{Z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.81$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)].

4.1.4 Çocukların “Üretim–Tüketim” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Üretim – Tüketim” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Çocukların “Üretim – Tüketim” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.149	-.149
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	-2.308	-2.308
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.5 “Üretim – Tüketim” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Üretim – Tüketim” becerilerini öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Çocukların “Üretim – Tüketim” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.771	<0,001*
Pozitif Sıra	15	8	120		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda yer alan 5-6 yaş çocuklarının “Üretim – Tüketim” becerilerine yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.771$, $p<0.05$, $r= 0.97$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 15 çocuğun da sıra puanlarının ön teste göre arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Üretim nedir? Tüketim nedir? Açıkla.

Ç4:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Üretim, bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

*Çocuk: Üretmek, birşeyi kendimiz yapmak demek veya fabrikalar yapar.
Tüketmek ise yapılan şeyi bitirmek gibi bir şey”*

Ç7:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik.

(Araştırmacı tarafından pastane üzerinden örnek verilmesi istendi)

Çocuk: Cevap vermedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Üretmek, birşeyleri kendimiz yapmak demek, tüketmek yani onları kullanmak demek.”

Ç11:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik.

(Araştırmacı tarafından pastane üzerinden örnek verilmesi istendi)

Çocuk: Cevap vermedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Üretmek, metal ya da karton şeylerden birşeyler üretebilirsiniz. Şu robotlar gibi. Tüketmek, herşeyi böyle tüketiyorsun yani.

(Tüketmek ile ilgili fırın üzerinden örnek verilmesi istendi)

Çocuk: Fırınlara ekmek yapar üretir, biz de o ekmekleri yiyerek tüketiriz.”

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin üretim- tüketim

konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı ve bu kavramları örneklerle açıklamalarına yardımcı olduğu söylenebilir.

Tablo 4.7. Çocukların “Üretim- Tüketim” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Üretim- Tüketim	Anlama	3
		Farkına varma	2

Tablo 4.7 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların 2 farklı kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 3 veli “anlama”, 2 veli ise “farkına varma” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V3: *“Oğlum her şeyin mağazalarda satın almamız için var olduğunu düşünürdü. Bir şeyler üretmenin ne kadar zor olduğunu bilmiyordu. Eğitimden sonra bir şeylerin insanlar tarafından yapıldığını ve onları çalışarak kazandığımız parayla satın aldığımızı anlıyor. Bu da harcama yaparken daha dikkatli davranmasına neden oluyor.”*

V4: *“Gördüğü herşeyi almak isterdi. O şeylerin nasıl üretildiğinin farkında değildi. Artık ürünlerin birileri tarafından yapıldığını ve bunları satın almak için para gerektiğinin farkında. Bu da para kazanmak için küçük ev işlerine yardımcı olmasını sağladı. Büyüdüğünde satmak için bir şeyler yapmak istediğinden bahsetmeye başladı.”*

V5: *“Kızım her şeyi elde edilebileceğine düşünürdü. Herşeyin hazır bir şekilde olduğunu sadece almak gerektiğini sanırdı. Artık ürünlerin fabrikalardan geldiğini ve mağazaların onları bir yerlerden alması gerektiğini biliyor. Hatta insanların birşeyler üretmek için çok çalıştıklarının farkında. Bundan dolayı ihtiyacı kadar olanı tüketmeye dikkat ediyor.”*

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Üretim–Tüketim” kavramlarına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Üretim-Tüketim” becerilerine yönelik çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.97$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)].

4.1.6 Çocukların “Para ve Para Türleri” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Para ve Para Türleri” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Çocukların “Para ve Para Türleri” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.112	-2.405
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	.378	4.349
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.7 “Para ve Para Türleri” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Para ve Para Türleri” kavramlarını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Çocukların “Para ve Para Türleri” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-3.162	.002*
Sıra Pozitif	10	5.5	55		
Sıra Eşit	5	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “Para ve Para Türleri” kavramlarına yönelik okuryazarlık düzeylerinin öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.162$, $p<0.05$, $r= 0. 81$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamaları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 10 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 5 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Para nedir? Para Türleri nedir? Açıkla.

Ç9:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Para, oyuncak ve şeker almak için kullandığımız şeydir. Para türleri, demir para.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Para, birşeyler almak için kullanılır. Para türleri, metal para ve kağıt paralar.”

Ç12:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Mesela para bankalara verdiğimiz kağıt veya metal şeydir. Bazen marketlerden eşya alırken, bazen yemek alırken bazen sebze-meyve alırken kullanırız. Para türleri, metal paralar ve kâğıt paralar”

Ç14:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Para, mesela oyuncak ve şeker almak için kullanırız. Para türleri (cevap verilmedi)

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Para, yani birşeyin alınmasını sağlayan eşya. Paranın çeşitleri var. Metal para ve kağıt para.”

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin para ve para türleri konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı, para türlerini tanımalarına yardımcı olduğu ve paranın farklı değerlere sahip olduğu konusunda anlayışlarını geliştirdiği söylenebilir.

Tablo 4.10. Çocukların “Para ve Para Türleri” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Para ve Para Türleri	Metal para	5
		Kağıt para	5

Tablo 4.10 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların 2 farklı kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “metal para ve kağıt para” kodları altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V1: *“Oğlumun paranın yiyecek almak için kullandığımız bir şey olduğuna dair çok temel bir fikri vardı. Artık metal para ve kağıt paraları birbirinden ayırt edebiliyor ve farklı miktarlardaki paraların farklı şeyler satın alabileceğini anlıyor.”*

V2: *“Paranın sınırsız olduğunu düşünürdü ve nasıl kazanıldığı konusunda bir fikri yoktu. Uygulamadan sonra verdiğimiz küçük görevler sonucunda elde ettiği harçlıkların metal olanlarını kumbara olarak kullandığı bir kavanozda, kağıt paralarını cüzdanda biriktirmeye başladı.”*

V3: “Çocuğum para kavramının tam olarak ne anlama geldiğini bilmiyordu. Markete gittiğimizde herhangi bir ücret ödemedi bir şeyler aldığımızı sanıyordu. Metal para ya da kağıt paranın ne anlama geldiğini bilmiyordu. Artık bir şeyler satın almak için para kullandığımızı ve farklı para türlerini ayırt edebiliyor. Çeşitli madeni paraları ve kağıt paraları tanımayı öğrendi.”

Bu bulgulara göre, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların “Para ve Para Türleri” kavramlarına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenci ifadeleri ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Para ve Para Türleri” kavramına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.81$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.8 Çocukların “Para Birimi” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Para Birimi” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Çocukların “Para Birimi” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	2.405	.112
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	4.349	.378
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.9 “Para Birimi” Kavramına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Para Birimi” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Çocukların “Para Birimi” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-3.557	<0,001*
Pozitif	14	7.5	105		
Eşit	1	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “Para Birimi” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.557$, $p<0.05$, $r= 0.91$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 14 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 1 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Para birimi nedir? Açıkla.

Ç5:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik. (Cevap yok)

(Araştırmacı tarafından her paranın üzerinde farklı farklı rakamlar vardır. Bunları açıkla mısın sorusu ipucu olarak verildi.)

Çocuk: Evet biliyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Farklı rakamlar olması. 10 lira, 5 lira, 100 lira, 50 lira, 20 lira, 1 tl.”

Ç10:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Para, eşya almak için kullanırız.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Onu çok fazla bilmiyorum.

(Araştırmacı etkinlikleri anımsatarak her paranın farklı değerinin olduğunu ipucu olarak verdi)

Çocuk: Kağıt ve metal paralar. 1 lira, 50 kuruş, 50 lira, 5 lira, ve 100 lira.”

Ç15:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Paraların 1 lira, 5 lira, 10 lira gibi rakamlarının olması.”

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin para birimi konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı, para türlerini tanımalarına yardımcı ve paranın farklı değerlere sahip olduğu konusunda anlayışlarını geliştirdiği söylenebilir.

Tablo 4.13. Çocukların “Para Birimi” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Para Birimi	Değer	5

Tablo 4.13 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “değer” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V1: “Oğlum, madeni paralar ile kağıt paralar arasındaki değer farkını bilmiyordu. Artık farklı madeni paraların ve kağıt paraların doğru bir şekilde değerlerini biliyor. 50 liralık bir kağıt paranın 20 liralık bir kağıt paradan daha değerli olduğunu biliyor.”

V2: “Uygulamadan önce para hakkında az bilgisi vardı, uygulamadan sonra kağıt para, madeni para ve değerleri konusunda bilgisi daha da belirginleşti ve her paranın farklı değerlere sahip olduğunu farkında.”

V5: “Kızım daha fazla madeni paraya sahip olmanın daha fazla paraya sahip olmak anlamına geldiğine düşünürdü. Uygulamadan sonra artık madeni paraların ve kağıt paraların farklı değerleri olduğunu biliyor. Hatta geçenlerde beş adet 1 liralık madeni paranın 5 liralık kağıt parayla aynı değerde olduğunu söyledi.”

Bu bulgulara göre, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların “Para Birimi” kavramına ilişkin öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenci ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Para Birimi” kavramına yönelik çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.91$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.10 Çocukların “Cep Harçlığı” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Cep Harçlığı” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tanımlayıcı veriler tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14. Çocukların “Cep Harçlığı” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	1.407	1.176
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	1.264	-.734
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.11 “Cep Harçlığı” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Cep Harçlığı” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.15’te verilmiştir.

Tablo 4.15. Çocukların “Cep Harçlığı” kavramına yönelik ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-3.357	.001*
Sıra Pozitif	12	6.5	78		
Sıra Eşit	3	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “Cep Harçlığı” kavramına yönelik okuryazarlıklarına dair öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.557$, $p<0.05$, $r= 0.86$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 12 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 3 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Cep harçlığı nedir? Açıkla.

Ç6:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Cebimizde tuttuğumuz para.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Cebimizde böyle bize harçlık verdiğinde koyarız. Cep harçlığını böyle güzel birşeyler için mesela ekmek, oyuncak almak için kullanabiliriz.”

Ç7:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Cebimde para biriktirmek.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Böyle bazen evdeki görevlerimi yerine getirdiğimde ailem harçlık veriyor. “

Ç9:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

(İhtiyaçlarımızı satın almak için ya da bayramlarda ailemiz bize ne verir? sorusu ipucu olarak verildi).

Çocuk: Cevap vermedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Bayramda para verilmesi. Bazen bayram dışında verebiliyorlar. Oyuncak ve yiyecek almada kullanılır.”

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin cep harçlığı (harçlık) konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı, harçlık ile neler yapabileceklerini açıklama konusunda anlayışlarını geliştirdiği söylenebilir.

Tablo 4.16. Çocukların “Cep Harçlığı” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Cep Harçlığı	İş/ Görev	5

Tablo 4.16 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “iş/görev” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V2: *"Çocuğum önceleri parayı istediği zaman alabileceğini düşünüyordu. Eğitimden sonra verdiğimiz küçük görevler sonucunda para kazanabileceğini öğrendi ve elde ettiği harçlıklarını kumbarada biriktirmeye başladı."*

V3: *"Harçlık evimizde sürekli bir tartışma kaynağıydı. Çocuğum parasını abur cubura ya da oyuncaklara harcardı. Artık küçük işler karşılığında para kazanmasını öğrenmişti. Belli bir miktar parası olduğunun farkında ve harcama konusunda daha bilinçli."*

V4: *"Oğlum harçlığını küçük oyuncaklara ya da şekerlere harcardı. Paranın değerini hiç anlamazdı ve harçlığı erken bittiğinde genellikle daha fazlasını isterdi. Eğitimden sonra küçük görevler karşılığında harçlık almayı öğrendi ve para kazanmanın bir şeyler yapma sonucunda elde edildiğini gördü."*

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Cep Harçlığı” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuklardan ve veli görüşlerinden elde edilen ifadeler de “Cep Harçlığı” kavramlarına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{Z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.86$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.12 Çocukların “Fiyat” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Fiyat” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17. Çocukların “Fiyat” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.841	-.149
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580

Basıklık	-470	-2.308
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.13 “Fiyat” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Fiyat” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18. Çocukların “Fiyat” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.500	<0,001*
Pozitif Sıra	13	7	91		
Eşit	2	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarına ait “Fiyat” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.500$, $p<0.05$, $r= 0.90$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 13 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 2 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Fiyat nedir? Açıkla.

Ç2:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Fiyat, Bir şeyin ne kadar para vereceğimizi gösteren kart. Marketlerde etiketlerde yazılır.”

Ç7:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Mesela markete girdiğinde para verdiğinde fiyatı onunla belirlenir. Marketteki ürünlerin parasıdır. Cips 7 lira, meyve suyu 5 liradır.”

Ç11:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik (cevap yok).

(Araştırmacı ipucu olarak markette ki ürünler ve etiketlerden bahsetti)

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Yani paraların yani ıı... Marketten mesela bir tane cips alıyorsun cips alırken cipsin fiyatı 15.”

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin fiyat konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırma ve kavramı örnekleme konusunda anlayışlarını geliştirdiği söylenebilir.

Tablo 4.19. Çocukların “ Fiyat” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
------	----------	-----	---------

Tablo 4.19 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “para” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V1: “Çocuğum fiyat nedir bilmezdi. Beğendiği bir şeyi düşünmeden isterdi. Eğitimden sonra fiyat konusunda bilinçli hale geldi. Artık ürünlerin fiyatını soruyor ve her şeyin satın alamayacağını biliyor. Ayrıca fiyatları karşılaştırmaya ve ucuz olanları tercih etmeye başladı.”

V2: “Fiyat kavramı hakkında bilgisi yoktu. Eğer bir şey istiyorsa, ne kadar tuttuğuna bakmaksızın almak isterdi. Eğitimden sonra bir şeyler satın almak için para kullandığımızı ve parayı nasıl harcadığımıza dikkat etmemiz gerektiğini anlamaya başladı. Daha pahalı eşyalar için para biriktirmeleri gerektiğinin farkında artık.”

V4: “Para çocuğum için sadece soyut bir şeydi. Bir şeyler satın almak için paraya ihtiyacımız olduğunu biliyordu ama gerçekte ürünlerin fiyatını bilmiyor, ne kadar tuttuğunu anlamıyordu. Çocuğum fiyat kavramını öğrendi ve paranın bir değeri olduğunu ve farklı eşyaların farklı miktarlarda para gerektirdiğinin farkında artık.”

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Fiyat” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuklardan ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Fiyat” kavramına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{Z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.90$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.14 Çocukların “Harcama” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Harcama” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. Çocukların “Harcama” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.628	-1.672
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	-.654	.897
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.15 “Harcama” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Harcama” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Çocukların “Harcama” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-3.314	.001*
Sıra Pozitif	13	7	91		
Sıra Eşit	2	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “Harcama” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.314$, $p<0.05$, $r= 0.85$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 13 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 2 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Harcama nedir? Açıkla.

Ç3:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bir sürü oyuncak ve yiyecek alıruz.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Yani böyle ben marketten çok pahalı bir şey aldım ödemeye gittiğimde çok harcamış olurum.

Ç5:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Harcama, mağazadaki her şeyi almak gibi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Harcama ise parayı, satın almak için harcamak gibi bir şey.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Marketten yiyecek almak gibi.

Ç6:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Para alıyorsun ya marketten bir şey alıyorsun 15 lira, 15 liran var mı diye bakıyorsun varsa alıyorsun onu. Alıyorsun yiyorsun.

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin harcama konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

Tablo 4.22. Çocukların “Harcama” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Harcama	Satın Alma	5

Tablo 4.22 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “satın alma” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V2: “Çocuğum alışveriş sırasında oyuncak ve atıştırma almakta ısrar ediyordu. Hayır deyince ağlıyor beni almaya zorluyordu. Eğitimden sonra harcamalarına dikkat ediyor. Fiyatlar hakkında sorular soruyor ve bir ürünü istemeden önce ona gerçekten ihtiyacı olup olmadığını düşünüyor. Ayrıca harçlığının bir kısmını gelecekteki alışverişleri için bir kumbarada biriktirmeye başladı.”

V4: “Çocuğum eline geçen her parayı şeker ya da küçük oyuncaklara çabucak harcıyordu. Eğitimden sonra harcama konusunda dikkat etmeye başladı. Harçlığını nasıl harcayacağını planlıyor. Ayrıca düşünmeden satın alma davranışı önemli ölçüde azaldı.”

V5: “Alışverişe çıktığımızda kızım beğendiği herşeyi almak istiyordu. Para biriktirme ya da ihtiyaçlara göre seçim yapma kavramlarını anlayamıyordu. Eğitimden sonra bazı değişiklikler fark etmeye başladım. Artık her istediğini değil ihtiyaçlarını almaya dikkat ediyordu. Harcama konusunda daha bilinçli.”

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Harcama” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuklardan ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Harcama” kavramına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{Z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.85$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.16 Çocukların “Tasarruf” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Tasarruf” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.23’te verilmiştir.

Tablo 4. 23. Çocukların “Tasarruf” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	1.085	-3.873
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	.398	15.000
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.17 “Tasarruf” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Tasarruf” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.24’te verilmiştir.

Tablo 4. 24. Çocukların “Tasarruf” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.397	.001*
Pozitif Sıra	14	7.5	105		
Eşit	1	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “Tasarruf” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.397$, $p<0.05$, $r= 0.87$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 14 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 1 çocuğun puanının

ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Tasarruf nedir? Açıkla.

3:

“Uygulamadan önce:

ocuk: Para biriktirmek.

(Araştırmacı rnek vermesini istedi)

ocuk: Kumbarama para koymak.

Uygulamadan sonra:

ocuk: Birikim yapmak, kumbarada para biriktirmek, suyu boşa akıtmamak gibi.

5:

“Uygulamadan önce:

ocuk: Duymadım.

Uygulamadan sonra:

ocuk: Tasarruf, yani parayı biriktirmek ya da suyu boşa harcamamak.

6:

“Uygulamadan önce:

ocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

ocuk: Mesela suyu boşa akıtmamak. Sularımızı çok akıtırsak sularımız biter.

(Araştırmacı birikim nedir diye sordu?)

Çocuk: Para biriktirmek gibi. Kumbaraya harçlıklarımın birazını atarım.

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin tasarruf (birikim) konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

Tablo 4. 25. Çocukların “Tasarruf” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Tasarruf	Biriktirme	5

Tablo 4.25 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “biriktirme” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V2: *“Tasarruf kavramını bilmiyordu. Eline geçen parayı harcıyordu. Eğitimden sonra, gelecekte istedikleri şeyler için para biriktirmekten bahsetmeye başladı ve hepsini bir kerede harcamak yerine para biriktirmenin öneminin farkında.”*

V4: *“Çocuğumun tasarruf alışkanlığı yoktu. Eline geçen parayı oyuncaklara ya da şekerlemelere harcardı. Eğitimden sonra artık tasarruf yapmaya başladı. Hatta birkaç ay boyunca küçük, gereksiz alışverişlerden vazgeçerek kendisine yeni bir oyun alacak kadar kumbarasında para biriktirdi.”*

V5: *“Kızım tasarrufun ne demek olduğunu bilmezdi. Ne zaman eline para geçse, hemen onunla ne alabileceğini düşünürdü. Eğitimden sonra, kumbarada para biriktirmeye başladı. Parasının arttığını gördükçe heyecanlanıyor ve yeterince biriktirdiğinde neler satın alabileceğinden sık sık bahsediyor.”*

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Tasarruf” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Tasarruf” kavramlarına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.87$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.18 Çocukların “Borç” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Borç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.26’da verilmiştir.

Tablo 4.26. Çocukların “Borç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	1.672	-.628
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	.897	-.654
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.19 “Borç” Kavramına Yönelik Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “Borç” kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27. Çocukların “Borç” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-3.314	.001*
Sıra Pozitif	13	7	91		
Sıra Eşit	2	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda, 5-6 yaş çocuklarının “Borç” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.314$, $p<0.05$, $r= 0.85$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 13 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 2 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Borç nedir? Açıkla.

Ç3:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Şey mesela bir arkadaşınızdan bir şey almak gibi.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Oyuncak almak.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Borç demek yani bir tane diyorum bankaya borcum var, o borcu da parayla verebiliriz.

Ç5:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Mesela annemin para biriktirmemiz gerektiği için yani şeker alamayacağımızı söylemesi gibi bir şey mi?

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Borç, mesela birine birinden bir yerden bir şey aldın ve yanında para getirmeyi unutmuşsun ve geri dönemeyecek kadar uzakta evin. Ben sana yarın parayı biriktirip veririm diyorsun. Yarın biriktiriyorsun o parayı ve o adama veriyorsun.

Ç6:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Mesela bir şeyleri almak istiyoruz ama ödemek için bazen yeterli paranız olmadığında arkadaştan almak gibi ama geri vermek için söz vermemiz gerekir.

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin borç konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

Tablo 4.28. Çocukların “Borç” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Borç	Geri Ödeme	5

Tablo 4.28 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “geri ödeme” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V2: “Çocuğum borç alma ya da geri ödeyememenin sonuçları hakkında fikri yoktu. Uygulama sonrasında borç para almanın geri ödenmesi gerektiği anlamına geldiğini kavramaya başladığını fark ettim.”

V3: “Çocuğum borcun ne olduğunu bilmiyordu. Artık çocuğum borcun geri ödenmesi gerektiğini biliyor. Borçlu olma kavramını, ister para ister başka bir şey olsun geri vermek zorunda olduğunu farkında.”

V5: “Kızım borç kavramını bilmiyordu. Eğitimden sonra, artık borç para almanın onu geri vermek zorunda olduğu anlamına geldiğini biliyor.”

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Borç” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Borç” kavramına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

4.1.20 Çocukların “Harcamayı Erteleme” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “Harcamayı Erteleme” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.29’da verilmiştir.

Tablo 4.29. Çocukların “Harcamayı Erteleme” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık		.455
Çarpıklık Standard Hata		.580
Basıklık		-2.094
Basıklık Standart Hata		1.121

4.1.21 “Harcamayı Erteleme” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarının uygulama öncesi ve sonrası “Harcamayı Erteleme” kavramına ilişkin okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları tablo 4.30’da verilmiştir.

Tablo 4.30. Çocukların “Harcamayı Erteleme” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif	0	.00	.00	-2.449	.014*
Sıra Pozitif	6	3.5	21		
Sıra Eşit	9	-	-		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda deney grubunda yer alan 5-6 yaş çocuklarının “Borç” kavramına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.449$, $p<0.05$, $r= 0.63$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamaları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 6 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı; 9 çocuğun puanının ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: Harcamayı erteleme nedir? Açıkla.

Ç1:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Yani şu şekilde bir şeyi hemen almak yerine biraz beklemek.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Diyelimki iki tane benzer ürün var. Mesela biri kalitesiz ve ucuz diğeri ise biraz daha pahalı ve kaliteli. Yani kalitesiz olanı almak yerine biraz daha para biriktirip iyisini almak.

Ç7:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Hemen almak yerine beklemek.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Aklıma gelmedi.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Harcamayı erteleme yani biraz geç almak gibi.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Avmye gittiğimizde mesela annemden bir şeyler isteyince parayı biriktir sonra alırsın demesi.

Ç9:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: Sessizlik. Bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: Mesela bir şeyleri almak istiyoruz ama ihtiyacımız değil. Almamak.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Birden fazla ayakkabımız varsa yenisini almamak.

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin harcamayı erteleme konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

Tablo 4. 31. Çocukların “Harcamayı Erteleme” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	Harcamayı	Bekleme	3
	Erteleme	Biriktirme	2

Tablo 4.31 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların iki kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 3 veli “bekleme”, 2 veli ise “biriktirme” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V1: *“Çocuğumun bir şey satın almak için çok sabırsızdı. İsteddiği bir oyuncakı veya yiyeceği gördüğünde almak istiyordu. Hayır denildiğinde genellikle ağlıyordu. Şimdi ise çocuğum bekleyerek daha sonra daha iyi bir şey satın alma*

için biriktirme fikrini anlıyor. Beklemeye daha istekli ve hatta harçlığını ne için biriktirtini ifade ediyor.”

V2: *“Paranın kıymetini bilmezdi ve harçlığını alır almaz harcardı. Eğitimden sonra, hemen harcamak yerine para biriktirmenin daha büyük şeyler almasına yaradığını anladı.”*

V4: *“Bir şeye hemen sahip olamayacağı söylendiğinde öfkelenir ve ağlardı. Daha sonra satın almanın ne demek olduğunu bilmiyordu. Çocuğum artık daha anlayışlı ve sabırlı. Bir şeyin şimdi mi gerekli olduğu yoksa beklemenin mi daha iyi olacağı konusunda sorular soruyor.”*

Bu bulgulara göre, etkinlik temelli uygulamaların çocukların “Harcamayı Erteleme” kavramına yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuklardan ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “Harcamayı Erteleme” kavramlarına yönelik beceri yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.63$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

4.1.22 Çocukların “İstek – İhtiyaç” Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı Veriler

Çocukların “İstek – İhtiyaç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler tablo 4.32’de verilmiştir.

Tablo 4.32. Çocukların “İstek – İhtiyaç” ön test ve son test puanlarına ilişkin tanımlayıcı veriler

	Ön Test	Son Test
Çarpıklık	.149	-2.405
Çarpıklık Standard Hata	.580	.580
Basıklık	-2.308	4.349
Basıklık Standart Hata	1.121	1.121

4.1.23 “İstek – İhtiyaç” Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Veli Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, 5-6 yaş grubu çocuklarının “İstek-İhtiyaç” kavramlarını

öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanarak sonuçları tablo 4.33’te verilmiştir.

Tablo 4.33. Çocukların “İstek – İhtiyaç” ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Sontest- Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-3.520	<0,001*
Pozitif Sıra	15	8	120		

*p< .05

Yapılan analiz sonucunda 5-6 yaş çocuklarının “İstek – İhtiyaç” kavramlarına yönelik öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.520$, $p<0.05$, $r= 0.90$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. 15 çocuğun da (deney grubunun tamamı) sıra puanlarının ön teste göre arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme sırasında çocuklardan gelen cevap örnekleri aşağıda verilmiştir.

Soru: İstek nedir? İhtiyaç nedir? Açıkla.

Ç5:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: İstek, bir şeyi çok istemek yani. İhtiyaç bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: İstek, istediğimiz bir şey yani dondurma gibi, ihtiyaçsa lazım olan bir şey yemek, su gibi.

Ç8:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: İstek, istemek gibi, ihtiyaç onu bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: İstek, mesela olmadan da yaşabildiğimiz şeyler. İhtiyaç ise yaşamak için zorunlu şeyler.

(Araştırmacı örnek vermesini istedi)

Çocuk: Dondurma istek, ekmek, su ihtiyaç.

Ç12:

“Uygulamadan önce:

Çocuk: İstek, sevdiğimiz bir şey. İhtiyaç, annem babam çok kullanır ama ne demek olduğunu bilmiyorum.

Uygulamadan sonra:

Çocuk: İstek, yani diyorum annemiz benim canım kola çekti diyoruz istek o demek. İhtiyaç ise su, ekmek gibi.

Uygulamadan önce ve sonra veri toplamak amacıyla yapılan görüşmelerde çocuklar tarafından söylenen bu ifadeler uygulanan etkinliklerin istek-ihtiyaç konusunda çocukların bilgi düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

Tablo 4.34. Çocukların “İstek – İhtiyaç” kavramına yönelik veli görüşlerinin analizi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Finansal Beceri	İstek-İhtiyaç	Farkına Varma	5

Tablo 4.34 incelendiğinde velilere yöneltilen soruya verilen cevapların tek kod etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre 5 veli “farkına varma” kodu altında cevap vermiştir.

Veli görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

V1: *“İstekleri ile ihtiyaçlarını karıştırır, sık sık oyuncak ve ödül isterdi. Ama eğitimden sonra artık tasarruf kavramını anlıyor, istekler ve ihtiyaçlar arasında daha iyi ayırım yapıyor, eşya isterken daha düşünceli, genellikle istek mi yoksa ihtiyaç mı olduğunu sorguluyor.”*

V3: *“Çocuğum ihtiyaç ile istek arasındaki farkın ayrımını bilmezdi. Eğitimden sonra, çocuğum artık ihtiyaçların yiyecek ve giyecek gibi temel öğeler olduğunu, isteklerin ise oyuncak ve şekerleme gibi ekstra şeyler olduğunu farkında.”*

V4: *“Bazı şeyleri neden istediğini ifade etmekte zorlanıyordu ve çoğu zaman nedenini anlamadan onların ihtiyaç olduğunu söylüyordu. Artık isteklerinin arkasındaki nedenleri daha net bir şekilde ifade ediyor ve bunun bir ihtiyaç mı yoksa istek mi olduğunu açıklıyor.”*

Bu bulgulara göre, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların “İstek-İhtiyaç” kavramlarını öğrenmesi açısından etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuklardan ve veli görüşlerinden elde edilen veriler de “İstek-İhtiyaç” kavramına yönelik beceriler yönünden çocuklarda olumlu yönde değişim olduğunu ortaya koymuştur.

Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün ($r = \frac{Z}{\sqrt{n}}$), ($r=0.90$) yüksek düzeyde olduğu söylenebilir [(0,1= Düşük, 0,3= Orta, 0,5= Büyük (Cohen, 1988)).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, alan yazınındaki benzer çalışmalarla desteklenerek irdelenmiş ve bununla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

5.1 Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesine Yönelik Tartışma

Bu çalışma, etkinlik temelli uygulamaların 5-6 yaş grubundaki çocukların finansal becerileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar, çocuklar için hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların çocukların finansal becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Aşağıda Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testinin her bir maddesini oluşturan kavramlara ilişkin sonuçlar, çocukların ifadeleri, veli görüşleri ve ilgili literatür sonuçları göz önüne alınarak gerçekleştirilen tartışmalara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

5.2 Az-Çok Kavramlarına Yönelik Tartışma

Çalışmanın nicel verilerden elde edilen bulgular, çocukların ifadeleri ve veli görüşleri, finansal eğitim alan çocukların az-çok kavramlarını öğrenme konusunda gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Finansal eğitimin, "Az-çok" kavramının, özellikle de bireyleri ihtiyatlı finansal kararlar almaya ve aşırı tüketim ve aşırı risk alma ile ilişkili yaygın tuzaklardan kaçınmaya yönlendirmede önemli olduğu söylenebilir. Örneğin, Iyengar ve Lepper (2020) yatırım seçeneklerindeki aşırı tercihlerin bireyleri bunaltabileceğini ve optimal olmayan emeklilik planlamasına yol açabileceğini ileri sürmektedirler. Ayrıca Benartzi ve Thaler (2007) tarafından yapılan çalışmada, finansal seçenekleri basitleştirmenin ve temel finansal ilkeleri vurgulamanın karar verme sürecini ve finansal refahı geliştirebileceği gösterilmiştir.

5.3 Üretim-Tüketim Kavramlarına Yönelik Tartışma

Çalışmanın nicel verilerden elde edilen bulgular, çocukların ifadeleri ve veli görüşleri, etkinlik temelli uygulamalarla finansal eğitim alan çocukların üretim-tüketim kavralarını öğrenme konusunda gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Finansal eğitim, arz ve talep gibi ekonomik ilkeleri, paranın rolünü ve finansal seçimlerin sonuçlarını anlamayı içerir (Huston, 2010). Üretim ve tüketim kavramları, arz ve talep ile iç içe olup ekonomik sistemlerin anlaşılmasında ve finansal becerilerin geliştirilmesinde önemli konuların başında gelmektedir. Samuelson ve Nordhaus'a (2009) göre üretim; mal veya hizmet yaratma sürecini ifade ederken tüketim; ihtiyaç ve istekleri karşılamak için bu mal veya hizmetlerin kullanılmasını içerir. Bu kavramların erken çocukluk döneminde öğretilmesi, giderek daha önemli bir yaşam becerisi olarak kabul edilen finansal okuryazarlık için güçlü bir temel oluşturabilir (Lusardi ve Mitchell, 2014). Üretim ve tüketimi anlamak, ekonominin temel işleyişini kavramak için gereklidir. Bundan dolayı üretim ve tüketimle ilgili etkinliklerde, ekonomik senaryoları konu edinen, soyut kavramları somut ve ilişkilendirilebilir hale getiren etkileşimli etkinliklere yer verilmiştir. Bu etkinlikler aracılığıyla erken çocukluk döneminde yer alan 5-6 yaş grubu çocuklarında bir ekonomide mal ve hizmetlerin nasıl üretildiği ve tüketildiğine dair farkındalık oluşturduğu söylenebilir.

Uygulamalar sonrası değerlendirme puanlarındaki iyileşmenin; etkileşimli, deneyimsel öğrenmenin ekonomik ilkelerin anlaşılmasını kolaylaştırabileceği (Kolb, 1984) düşünülmektedir. Lusardi ve Mitchell (2014) da finansal okuryazarlık ile finansal sonuçların iyileştirilmesi arasındaki ilişkiyi vurgulayarak erken eğitim müdahalelerini savunmaktadır. Bu çalışmada etkinlik temelli uygulamalarla finansal becerilerin geliştirilmesi üretim-tüketim kavramlarının kazandırılmasını desteklediğine dair önemli kanıtlar elde edilmiştir.

5.4 Para ve Para Türlerine Yönelik

Para kavramı, finansal okuryazarlığın temel bir unsurudur ve bireylerin modern toplumda etkin bir şekilde işlev görebilmeleri için hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmada, çocuklara para kavramını öğretmede etkinlik temelli uygulamaların etkisi araştırılmıştır. Uygulanan etkinlikler farklı para türlerini

tanımlamayı, paranın değerini anlamayı ve paranın tarihini öğrenmeyi içermiştir. Eğitim öncesi ve sonrası nicel veriler ve öğrenci ifadeleri karşılaştırıldığında ve velilerden gelen görüşler analiz edildiğinde çocukların “Para ve Para Türleri” kavramlarını anlama düzeyi konusunda gelişme kaydettiği görülmüştür.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, “Para ve Para Türleri” kavramlarına yönelik beceri düzeyinde etkinlik temelli finansal eğitimin etkinliğini desteklemektedir. Yapılan çalışma sonucunda uygulamalı etkinliklerin ve gerçek dünya uygulamalarının çocukların ilgisini çektiği, finansal kavramları anlamalarını sağladığı görülmüştür. Etkinliklerin, para hakkında öğrenmeyi ilişkilendirilebilir ve eğlenceli hale getirerek çocukların finansal becerileri öğrenmeye yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Finansal okuryazarlık programlarının finansal davranışları ve tutumları geliştirebileceği farklı çalışmalarla da (Lusardi ve Mitchell, 2014; OECD, 2017) ortaya konulmuş ve desteklenmiştir. Ayrıca Kolb’e (1984) göre yaşayarak öğrenme, finansal kavramların anlaşılmasına ve akılda tutulmasına önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Fernandes ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmış olan çalışmada; erken çocukluk programlarının; paranın değeri, tasarruf ve harcama gibi temel finansal kavramları yaşa uygun faaliyetlere entegre ettiği ifade edilmiştir. Schug ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada birçok ebeveynin, küçük çocuklara para konusunu öğretmenin zor olduğunu düşünerek bu konuyu ertelemekte olduğu ortaya konulmuştur. Çocukların parayı anlamadıklarının yaygın bir kanı olduğunu, bu kanının yanlış olduğunu yeni araştırmaların da desteklediğini ifade etmişlerdir. Yapılan bir başka araştırmada Salas-Velasco ve arkadaşları (2018), on beş OECD ülkesi ve ekonomisindeki gençlerin finansal bilgi edinimini açıklamak için finansal sosyalleşme bağlamı olarak aileyi ve öğrencilerin para konularıyla ilgili deneyimlerini incelemiştir. Elde ettikleri sonuçlara bakıldığında bazı ülkelerde, finansal ürünlere maruz kalmanın (ve bunları kullanmanın) öğrencilerin finansal bilgilerini arttırdığı görülmüştür. Yine bir başka araştırmada Plekhanova ve arkadaşları (2020) yerli ve yabancı araştırmacıların yorumlarında "finansal okuryazarlık" kavramlarının özelliklerini belirlemeye yönelik literatür analizine dayalı yaptıkları çalışmada; para kazanma deneyiminin çocuğun paranın değerini öğrenmesine yardımcı olduğu, onu yetişkinlerin dünyasıyla tanıştırdığı ve aynı zamanda toplumda kendini doğru bir şekilde sunmasını öğrettiği sonucuna

ulaşmışlardır. Aprita ve arkadaşları (2023) tarafından okul öncesi çocuklarına yönelik finansal okuryazarlık eğitimi ile ilgili yapılmış olan çalışmanın sonuçları da, çocukların %80'inin banknot ve madeni paraları şekillerine göre ayırt edebildiğini göstermektedir.

İfade edilen akademik çalışmaların sonuçları, etkinliklerin para kavramının öğretilmesinde pozitif etkisi olduğu bulgusunu desteklemektedir. Para kavramını öğretmeye yönelik etkinlik temelli bir yaklaşımın erken çocukluk dönemi çocuklarında finansal okuryazarlığı etkili bir şekilde geliştirebileceğini göstermektedir. Buradan hareketle eğitimciler, finansal eğitimi interaktif ve pratik hale getirerek çocukları geleceğin finansal zorluklarına daha iyi hazırlayabilirler.

5.5 Para Birimi Kavramına Yönelik Tartışma

Bu çalışmada, etkinlik temelli uygulamaların 5-6 yaş grubu çocuklarının para birimi kavramına yönelik öğrenme düzeyleri üzerine etkisi incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda; okul öncesi çocuklarına uygulanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, 5-6 yaş çocukların para birimi kavramını öğrenmelerine katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur. Nicel analiz sonucundan, çocukların ifadelerinden ve velilerden gelen dönütlerden hareketle, çocukların para birimi kavramını anlama düzeylerinde gelişme olduğu görülmüştür.

Çocuklar için finansal eğitimin, özellikle de para birimini anlamının önemi yadsınamaz. Para birimi bilgisi, daha karmaşık finansal kavramların üzerine inşa edildiği temeli oluşturur. Çocukları para birimiyle tanıştırmak, yalnızca farklı para birimlerini tanımayı ve anlamayı değil, aynı zamanda değer kavramını kavramayı da içerir. Örneğin, Siegler ve Ramani (2008) sayı oyunları oynayan çocukların sayısal büyüklükleri daha iyi anladıklarını ve bunun da daha iyi para yönetimi becerileriyle ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Ayrıca, oyun parası kullanmak veya simüle edilmiş alışveriş faaliyetlerine katılmak gibi pratik deneyimler de çok önemlidir. Bu yöntemler, çocukların para idaresi ve bütçeleme becerilerini pratik etmeleri için somut bağlamlar sağlar (Sonuga-Barke ve Webley, 1993). Gerçek hayattaki durumları simüle ederek, çocuklar paranın işlemsel doğasını daha iyi anlayabilir ve harcama ve tasarrufla ilgili eleştirel düşünme becerileri geliştirebilirler. Ebeveyn katılımı da para ile ilgili finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Ebeveynlerin para konularını aktif bir şekilde tartışması ve çocuklarını finansal kararlara dahil etmesi, daha sağlam bir anlayışı

ve sorumlu finansal davranışı teşvik eder (Drever vd., 2015). Bu nedenle, eğitim programları bu kavramları evde pekiştirmek için ebeveyn katılımını teşvik etmelidir.

Bulgular, küçük çocuklara para birimini öğretmede etkileşimli ve ilgi çekici yöntemlerin etkinliğini vurgulamaktadır. Araştırmalar, para yönetimi becerilerine erken yaşta maruz kalmanın uzun vadeli finansal davranışları önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Lusardi, 2019).

Sonuç olarak, para eğitiminin erken çocukluk eğitimi entegre edilmesi, çocukların finansal becerilerini geliştirmeleri konusunda öğretmenlere ve ailelerine yardımcı olması açısından önem taşımaktadır. Çünkü erken yaşlarda verilecek eğitimin üst düzey finansal okuryazarlık için zemin hazırlayabileceği ve sorumlu finansal davranışları teşvik edebileceği söylenebilir.

5.6 Cep Harçlığına Yönelik Tartışmalar

Bu çalışmada, elde edilmiş olan bulgular, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların cep harçlığı kavramına ilişkin okuryazarlık düzeylerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Nicel analiz sonucundan ve velilerden gelen dönütlerden hareketle, çocukların cep harçlığı kavramını anlama düzeylerinde gelişme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinlik temelli finansal eğitimin harçlık ile ilgili kısmı, katılımcılar arasında finansal öğrenmeleri üzerindeki etkisine ilişkin bazı önemli bilgiler ortaya koymuştur. Çocuklara veya ergenlere tahsis edilen bir finansal kaynak biçimi olarak harçlıklar, para yönetimi becerilerini öğretmedeki etkisi açısından uzun süredir tartışılmaktadır. Bulgular, harçlıkların bilinçli finansal eğitim faaliyetleriyle birleştirildiğinde finansal okuryazarlığı önemli ölçüde artırabileceğini savunan mevcut literatürle uyumludur. Düzenli olarak sağlandığında ve bütçeleme, tasarruf ve harcama tartışmalarına eşlik ettiğinde, harçlıkların finansal eğitim için pratik bir araç olarak hizmet edebileceği fikrini desteklemektedir (Lewis ve Scott, 2021). Bu durum, harçlık yönetimi gibi deneyimsel öğrenmenin finansal okuryazarlık sonuçlarını iyileştirebileceğini kaydeden Danes ve Haberman'ın (2007) bulgularıyla da tutarlıdır.

Ayrıca, harçlıkların uygulanma biçimi de etkililikleri üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Velilerden gelen dönütler, belirli ev işlerine veya performans ölçütlerine bağlı harçlıkların bir kazanma ve sorumluluk duygusu aşılayabileceğini

göstermektedir. Bu yaklaşım, harçlıklarını çabalarının bir ödülü olarak algılayan çocukların daha güçlü bir iş ahlakı ve mali ihtiyatlılık geliştirme eğiliminde olduklarını gözlemleyen Webley ve Nyhus'un (2006) bulguları ile de örtüşmektedir.

Sonuç olarak, harçlıklar finansal eğitimin değerli bir bileşeni olabilirken, etkililiklerin yapılarına ve beraberindeki eğitim bağlamına bağlı olarak sürecin etkisi farklılaşabilmektedir. Performansa bağlı ve finansal tartışmalarla entegre edilmiş harçlıklar en önemli faydaları sunuyor gibi görünmektedir.

5.7 Fiyat Kavramına Yönelik Tartışma

Çalışmanın nicel verilerden elde edilen bulgular, çocukların ifadeleri ve veli görüşleri, finansal eğitim alan çocukların fiyat karşılaştırması ve bütçeleme konusunda gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, hedefli finansal eğitimin küçük çocuklar arasında finansal okuryazarlığı ve davranışları önemli ölçüde geliştirebileceğini öne süren önceki araştırmalarla uyumludur (Mandell ve Klein, 2009). Özellikle, fiyat hesaplama ve bütçe oluşturma senaryolarını içeren etkinliklere katılan çocuklar, değeri fark etme ve uygun maliyetli seçimler yapma konusunda daha becerikli olmuştur. Dahası, veriler uygulamalı öğrenme deneyimlerinin özellikle etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, çocukların farklı ürünlerin fiyatlarını karşılaştırdıkları simüle alışveriş alıştırmaları gibi interaktif faaliyetlerin oldukça faydalı olduğu kanıtlanmıştır. Dolayısıyla okullarda bu tür interaktif ve uygulamalı finansal eğitim programlarının uygulanması, finansal düzeylerinin iyileştirilmesinde kilit bir strateji olabilir.

Bu bulgu, çocukların fiyat ve değer anlayışını şekillendirmede erken finansal eğitimin kritik öneminin altını çizmektedir. Araştırmalar sürekli olarak finansal okuryazarlığın yetişkinlikte kişisel finansmanı etkin bir şekilde yönetmek için çok önemli bir beceri olduğunu ve bu becerilerin en iyi çocukluk döneminde geliştirildiğini göstermektedir (Lusardi, 2019). Fiyat, bütçeleme ve tasarruf kavramlarını erken yaşta tanıtarak, çocuklar finansal karar alma süreçleri hakkında daha incelikli bir anlayış geliştirebilirler.

Sonuç olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak, çocukların fiyat ve değer anlayışını geliştirmek için erken yaşta uygulanan, uygulamaya dayalı finansal eğitimin önemli olduğu ifade edilebilir.

5.8 Harcama Kavramına Yönelik Tartışma

Çalışmanın nicel verilerden elde edilen bulgular, çocukların ifadeleri ve veli görüşleri, etkinlik temelli uygulamaların; çocukların harcama kavramını öğrenmelerinde ve davranışa dönüştürmede katkıda bulunduğunu göstermektedir. Velilerin ifadelerinden ve analiz sonucundan hareketle, çocukların harcama alışkanlıklarında değişme olduğu; buna bağlı olarak bütçe yapma denemelerinde bulundukları görülmüştür. Etkinlik temelli uygulamalara katılan çocukların, ihtiyaçlar ve istekler arasında ayırım yapmanın önemini daha iyi anladıkları görülmüş ve bu da harcama konusunda dikkatli davranmalarına yol açmıştır. Bu durum, finansal karar alma becerilerinin geliştirilmesinde etkileşimli ve katılımcı öğrenme yaklaşımlarının etkinliğini vurgulayan Fox, Bartholomae ve Lee'nin (2005) bulgularıyla örtüşmektedir.

Ayrıca veriler, katılımcıların harcama kalıplarının daha fazla farkına vardıklarını ve bütçeleme araç ve uygulamalarını kullanmaya daha meyilli olduklarını ortaya koymuştur. Bu davranışsal değişim, uygulamalı finansal eğitimin finansal yönetim araçlarının daha fazla kullanılmasına yol açabileceğini kaydeden Collins ve O'Rourke'un (2010) çalışmasıyla da desteklenmektedir. Faaliyetlerin uygulamalı doğası, katılımcıların gerçek hayattaki finansal senaryoları simüle etmelerine olanak sağlamış, böylece teorik bilginin pratik uygulamasını güçlendirmiştir. Bir başka dikkat edilecek husus da, çalışma sonucunda çocukların düşünmeden yapılan harcamalarında azalma olduğunu veli görüşleri ortaya koymuştur. Bu sonuç, aktif öğrenme stratejilerini içeren finansal okuryazarlık programlarının dürtüsel satın alma davranışlarıyla ilişkili psikolojik tetikleyicileri azaltabileceği düşüncesini de desteklemektedir (Tokunaga, 1993). Harcama tercihlerini planlayarak ve üzerinde düşünmelerini gerektiren faaliyetlere katılarak katılımcılar daha fazla özdenetim ve mali disiplin geliştirmiştir.

Çalışmada gözlemlenen harcama davranışları, etkinlik temelli yaklaşımların finansal beceri eğitimine dahil edilmesinin potansiyel faydalarının altını çizmektedir. Bütçeleme becerilerindeki olumlu değişimler, harcama kalıplarına ilişkin farkındalık ve düşünmeden yapılan harcamalardaki azalma, sağlam finansal alışkanlıkların geliştirilmesinde deneyimsel öğrenmenin değerini vurgulamaktadır.

Çalışma sonucunda elde edilmiş olan bulgular, uygulanan etkinliklerin çocukların tasarruf kavramını öğrenmelerine yardımcı olduğunu ve aileler ile yapılan görüşmeler de öğrendiklerini davranışa dönüştürmede katkıda bulunduğunu göstermektedir.

5.9 Tasarruf (Birikim) Kavramına Yönelik Tartışma

Çalışmanın bulguları, planlı bir öğrenmeyle tasarruf becerisinin kazandırılabilceği ve davranışa dönüştürülebileceği fikrini desteklemektedir. Bu sonuçlar önceki araştırmalarla da uyumludur ve sistematik tasarruf alışkanlıklarının önemini pekiştirmektedir. Bu bulgu, planlı bir tasarruf deneyimine katılmış olan bireylerin zaman içinde önemli miktarda tasarruf etme olasılığının daha yüksek olduğunu vurgulayan Lusardi ve Mitchell'in (2014), finansal eğitime maruz kalan öğrencilerin kişisel finans konusunda daha olumlu tutumlara sahip oldukları ve tasarruf etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu vurgulayan Batty ve arkadaşlarının (2015), para biriktirme katılımı düzeyi yüksek olan çocukların tasarruf etmeye yönelik daha olumlu tutumlar ve tasarruf konusunda daha olumlu davranışlar sergilediğini ifade eden Te'eni-Harari'nin (2016) ve finansal eğitim programının ilkökul öğrencilerinin tasarruf etme isteğini %4 puan arttırdığı sonucuna ulaşan Kalwij ve arkadaşlarının (2019) çalışmalarıyla tutarlı sonuçlar göstermektedir.

İkinci olarak çalışma, tasarruf davranışlarının geliştirilmesinde finansal okuryazarlığın kritik öneminin altını çizmektedir. Lusardi ve Tufano (2015), finansal eğitimin bireyleri bilinçli tasarruf ve yatırım kararları almaları için gerekli bilgi ve becerilerle donattığını vurgulayarak bu ilişkinin literatürde belgelendiğini belirtmiştir. Bu nedenle, finansal eğitim programlarının okullara ve işyerlerine entegre edilmesi, uzun vadeli finansal sağlığın teşvik edilmesinde değerli bir strateji olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma tasarruf davranışları ve finansal refah üzerine giderek büyüyen literatüre katkıda bulunmaktadır.

5.10 Borç Kavramına Yönelik Tartışma

Çalışmanın bulguları, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların borç kavramını öğrenmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları, finansal becerilerin geliştirilmesinde, özellikle de borcun anlaşılmasında etkinlik temelli bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Sonuçlar, etkinlik temelli

öğrenme sürecine katılan çocukların, borç kavramını öğrendiklerini göstermektedir. Bu durum, aktif öğrenme stratejilerinin finansal kavramların daha derinlemesine anlaşılmasını ve akılda tutulmasını teşvik etmede daha etkili olduğunu öne süren önceki araştırmalarla uyumludur (Lusardi, 2006; Kolb, 1984). Çalışmadan elde edilen önemli bulgulardan biri, borç kavramına ilişkin pratik, gerçek dünya senaryolarına maruz kalan çocukların kararlar alma konusunda daha bilinçli olduklarıdır.

5.11 Harcamayı Erteleme Kavramına Yönelik Tartışma

Genellikle hazzı erteleme olarak adlandırılan harcamaları erteleme kavramı, çocuklar için finansal okuryazarlık becerileri açısından çok önemli bileşenlerinden birisi olarak ifade edilebilir. Çocuklara gelecekteki faydalar için anlık ödülleri ertelemenin değerini öğretmek, uzun vadeli finansal davranışlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu çalışmada, etkinlik temelli finansal uygulamaların 5-6 yaş grubu çocuklarının harcamayı erteleme kavramını öğrenmeleri üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Bulgular, etkinliklerin çocukların harcamayı erteleme davranışı kazanmalarına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Burada dikkat çekici bir husus harcamayı erteleme konusunda çocuklardaki gelişimin diğer alt problem bulgularına nazaran daha az sayıda çocuk üzerinde değişime neden olmasıdır. Bunun nedenleri arasında uygulanan etkinliğin saatinin ve sayısının bu konuyu öğretmede yetersiz kalması bulunabilir. Bu konuyla ilgili daha sonra çalışma yapılarak değişimin az olmasının nedenlerinin bilimsel olarak araştırılması gerekmektedir.

Hazzın ertelenmesine ilişkin temel çalışmalardan biri Mischel, Shoda ve Rodriguez (1989) tarafından yürütülen ünlü " Marshmallow testi "dir. Çalışma, daha küçük bir ödül hemen o anda tercih etmek yerine daha büyük bir ödül bekleyebilen çocukların akademik performans ve stres yönetimi gibi alanlarda daha iyi yaşam sonuçlarına sahip olma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Bu bulgu, sadece finansal kararları değil aynı zamanda daha geniş yaşam becerilerini de etkilediğinden, gecikmiş hazzın çocuklara yönelik finansal eğitim programlarına dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Whitebread ve Bingham (2013) tarafından yapılan başka bir araştırma, çocuklara hazzı erteleme gibi öz düzenleme becerilerinin öğretilmesinin finansal

davranışlarını olumlu yönde etkileyebileceği fikrini desteklemektedir. Çalışmaları, bir ödül için beklemesi öğretilen çocukların hayatlarının ilerleyen dönemlerinde ihtiyatlı finansal kararlar alma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, erken dönem finansal eğitimin özdenetim ve sabrı geliştirmeye yönelik stratejiler içermesi gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca, son zamanlarda yapılan çalışmalar, bu becerilerin geliştirilmesinde ebeveynlerin ve eğitimcilerin rolünü vurgulamaktadır. Örneğin, Serido, Shim ve Tang (2013) ebeveyn katılımı ve gecikmiş haz davranışlarının modellenmesinin çocukların finansal tutum ve davranışlarını önemli ölçüde etkilediğini bulmuştur. Bu durum, çocukların hazzı ertelemeyi öğrenebilecekleri ve uygulayabilecekleri destekleyici bir ortamın önemini vurgulamaktadır.

Ebeveyn etkisine ek olarak, finansal okuryazarlığı geliştirmek için tasarlanan eğitim programları, hazzı ertelemeyi öğreten faaliyetlere öncelik vermelidir. National Endowment for Financial Education (NEFE) (2014), tasarruf planları ve bütçe egzersizleri gibi pratik, uygulamalı deneyimlerin çocuklara harcamaları ertelemenin faydalarını etkili bir şekilde öğretebileceğini öne sürmektedir. Bu programlar, çocukların bu önemli finansal ilkeleri içselleştirmelerini sağlamak için tutarlı pekiştirme ve uygulama fırsatları sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Bununla birlikte, çocukların hazzı erteleme becerilerindeki bireysel farklılıkları kabul etmek de önemlidir. Watts, Duncan ve Quan (2018) tarafından yapılan araştırma, sosyoekonomik faktörlerin bir çocuğun hazzı erteleme kapasitesini etkileyebileceğini göstermektedir. Düşük gelirli ailelerden gelen çocuklar, acil ihtiyaçları ve çevresel stres faktörleri nedeniyle ödülleri ertelemeyi daha zor bulabilirler. Bu nedenle, finansal eğitim programları, bu becerileri geliştirmede daha büyük zorluklarla karşılaşabilecek çocuklara ek destek ve kaynaklar sağlayarak bu eşitsizlikleri ele alacak şekilde uyarlanmalıdır.

Sonuç olarak, harcamaların ertelenmesi, çocukların gelecekteki finansal sağlığı ve genel refahı üzerinde geniş kapsamlı etkileri olan finansal becerilerin önemli unsurlarından biridir.

5.12 İstek ve İhtiyaç Kavramlarına Yönelik Tartışma

İhtiyaçlar ve istekler arasındaki ayrım, finansal eğitimde, özellikle de etkinlik temelli öğrenme bağlamında temel bir kavramdır. Yapılan çalışmada, çocukların ihtiyaçlar ve istekler arasındaki ayrım da dahil olmak üzere finansal kavramları anlamalarını sağlamak için etkinlik temelli uygulamaların etkinliği araştırılmıştır. Araştırmanın bulguları, çocukların temel ve temel olmayan harcamaları (istek-ihtiyaç) ayırt etme becerilerinde önemli gelişmeler olduğunu göstermektedir ki bu da sağlıklı finansal karar verme için çok önemlidir.

Çocuklardan elde edilen veriler ve veliler ile yapılan görüşmeler sonucunda; rol yapma, simülasyon ve interaktif oyunlar gibi etkinlik temelli öğrenme stratejilerinin katılımcılar arasında finansal kavramların daha derinlemesine anlaşılmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. Katılım süreci, ihtiyaçlar ve istekler gibi soyut kavramların daha somut ve ilişkilendirilebilir senaryolara dönüştürülmesine yardımcı olmaktadır. Mandel ve Klein'in (2009) "etkinlik temelli öğrenme, finansal kavramları daha erişilebilir ve anlaşılır kılan deneyimsel öğrenme fırsatları sunarak bu boşluğu dolduruyor" ifadesi bu bulguyu desteklemektedir. Bu ifadeler öğrenenlerin aktif katılım ve kişisel deneyim yoluyla bilgiyi yapılandırdıklarını öne süren yapılandırmacı öğrenme teorisiyle de uyumludur (Bruner, 1966).

Velilerinden toplanan veriler, harcamaları doğru bir şekilde kategorize etme becerilerinde belirgin bir iyileşme olduğunu ortaya koymuştur. Velilere göre uygulamadan önce, birçok çocuk ihtiyaçlarına karşı isteklerini belirlemede zorlanıyor ve genellikle isteğe bağlı kalemleri ihtiyaç olarak kategorize ediyorlardı. Uygulama sonrasında, çocukların finansal çerçevede isteklerini önceliklendirme konusunda daha net bir anlayış ve beceri göstermelerleriyle birlikte gözle görülür bir değişim yaşamıştır. Bu durum, uygulamalı finansal eğitimin finansal karar verme becerilerini önemli ölçüde geliştirdiğini belirten Schug ve Hagedorn'un (2005) bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca, faaliyetlere yansıtıcı uygulamaların dahil edilmesi, çocukların gözlem yapmalarına ve harcama davranışlarını eleştirel bir şekilde analiz etmelerine fırsat sağladığı söylenbilir. Bu yansıtıcı bileşen, finansal planlamada öz farkındalığı ve kişisel hesap verebilirliği teşvik ettiği için çok önemlidir (Kolb, 1984). Çocuklar düşünme sürecine dahil olarak öğrenme deneyimlerini bağlamsallaştırabilir ve böylece günlük finansal kararlarında ihtiyaçlar ve istekler arasındaki ayrımı pekiştirebilirler.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın nicel ve nitel verilerinin analizi sonucunda finansal okuryazarlık düzeylerine yönelik olarak elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

6.1 Sonuçlar

Ailelerden gelen dönütler, “Etkinlik Temelli Finansal Uygulamaların” çalışmaya katılan çocukların finansal davranışlarında önemli değişimlere neden olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar, tasarruf etme alışkanlığı kazanmış, paranın değerini anlama yetilerini geliştirmiş, istek ve ihtiyaçları arasındaki farkın ayırımına varmış, üretim ve tüketim süreçlerini öğrenmiş ve harcama kararlarını daha bilinçli bir şekilde yapma eğiliminde olmuşlardır.

Öncelikle, etkinliklerin çocuklara tasarruf etme alışkanlığı kazandırmadaki etkisi belirgin şekilde görülmektedir. Katılımcılar, elde ettikleri geliri artık bilinçsiz bir şekilde harcamak yerine bir kısmını biriktirme eğiliminde olmuşlardır. Bu, kumbara veya benzeri bir araç kullanarak birikim yapma pratiği geliştirmek suretiyle ortaya çıkmıştır. Özellikle, çocukların istekler ile ihtiyaçlar arasındaki farkı daha iyi anlamaları ve gereksiz harcamalardan kaçınmaları, tasarruf alışkanlığının güçlenmesine katkı sağlamıştır.

Ayrıca, etkinliklerin çocuklara paranın değerini anlama ve kazanma sürecini kavrama konusunda farkındalık kazandırdığı gözlemlenmiştir. Veri toplama sürecinde yapılan yüz yüze görüşmelerde çocuklar, parayı sadece ebeveynlerden gelen bir kaynak olarak değil, bir kazanımın sonucu olduğunun farkına vardıkları görülmüştür. Bu da onların para kazanma sürecine ve kaynaklarının kıymetine daha fazla saygı duymalarını sağlamıştır.

Harcama kararlarını daha bilinçli bir şekilde yapma eğilimi de etkinliklerin önemli bir sonucunu oluşturmaktadır. Çocuklar, artık sadece isteklerine değil, gerçek ihtiyaçlarına odaklanarak harcama kararları almaktadırlar. Bunun yanı sıra, gelecekteki hedefleri için tasarruf yapma konusundaki kararlılıkları, finansal davranışlarının olumlu bir dönüşüm geçirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların finansal davranışlarını olumlu yönde etkilemiş ve onları daha bilinçli ve sorumlu bireyler

haline getirmiştir. Bu sonuçlar, finansal eğitiminin çocukların finansal geleceklerini güvence altına alma konusundaki önemini vurgular niteliktedir.

6.1.1. Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesine Yönelik Sonuçlar

Bu çalışma, etkinlik temelli finansal uygulamaların 5-6 yaş grubundaki çocukların finansal beceri düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, bu yaş grubundaki çocuklar için hazırlanan etkinliklerin çocukların finansal beceri düzeylerini anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediğini göstermektedir

Yapılan analiz sonucunda, deney grubundaki çocukların finansal beceri testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları ve toplamaları dikkate alındığında, bu farkın son test puanları lehine olduğu görülmüştür. Bu, eğitimin çocukların finansal bilgi ve becerilerini geliştirme konusunda etkili olduğunu göstermektedir. Deney grubundaki 15 çocuğun tamamının son test puanlarının ön teste göre artış göstermesi, etkinliklerin tüm katılımcılar üzerinde olumlu bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların finansal becerileri kazanmalarına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Etki büyüklüğü hesaplamaları da bu bulguları desteklemektedir. Cohen'in (1988) etki düzeyi sınıflandırmasına göre (0.1 = Düşük, 0.3 = Orta, 0.5 = Büyük), bu çalışmada elde edilen etki büyüklüğü ($r=0.88$) yüksek düzeyde bir etkiyi işaret etmektedir. Bu, etkinlik temelli finansal eğitimin çocukların finansal beceri düzeylerini artırma konusunda güçlü ve etkili bir müdahale olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma 5-6 yaş grubundaki çocuklara yönelik hazırlanan finansal etkinliklerin çocukların finansal beceri düzeylerini artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

6.1.2 Az-Çok Kavramlarına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Az-Çok" kavramlarının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

12 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı ve 3 çocuğun ise değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların beceri kazanmalarına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Etki büyüklüğü ($r = 0.81$) hesaplandığında, elde edilen değer Cohen'in (1988) sınıflandırmasına göre yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu yüksek etki büyüklüğü, etkinliklerin çocuklara "Az – Çok" kavramlarını kazandırılması üzerindeki güçlü etkisini desteklemektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamalarının, çocukların "Az – Çok" kavramlarını kazanmaları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etki yaratmıştır.

6.1.3 Üretim-Tüketim Kavramlarına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Üretim-Tüketim" kavramlarının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Elde edilen verilere göre, deney grubundaki 15 çocuğun tamamının son test puanları, ön test puanlarına göre artış göstermiştir. Bu bulgu, uygulanan etkinlik temelli finansal uygulamaların etkinliğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların beceri kazanmalarına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Özellikle, hesaplanan etki büyüklüğünün ($r=0.97$) yüksek bir düzeyde olması, etkinliklerin etkisinin büyüklüğünü vurgulamaktadır. 0.97'lik bir etki büyüklüğü, etkinliklerin son derece etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, çocukların "Üretim-Tüketim" kavramlarını kazanmaları üzerinde önemli ve olumlu bir etki yarattığı söylenebilir.

6.1.4 Para ve Para Türlerine Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Para ve Para Türleri" kavramlarının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

10 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı ve 5 çocuğun ise değişmediği tespit edilmiştir. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların büyük bir kısmı üzerinde olumlu bir etkisi olduğuna, ancak bazı çocuklarda sabit kaldığına işaret etmektedir. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların para ve para türleri kavramlarını kazandırılmasına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Etki büyüklüğü hesabına göre ($r = 0.81$), bu etkinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. 0.81 değeri, etkinliklerin oldukça güçlü bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, çocukların "Para ve Para Türleri" kavramlarını kazandırma sürecinde oldukça etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

6.1.5 Para Birimine Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Para Birimi" kavramının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir

fark bulunmuştur. Bu bulgu, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

14 çocuğun son test puanlarının ön teste göre arttığı, yalnızca 1 çocuğun puanında değişim olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Para Birimi" kavramını kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların birimi kavramını kazanmalarına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Bulgular, etki büyüklüğünün yüksek düzeyde olduğunu ($r=0.91$) ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 0.91'lik bir etki büyüklüğü, etkinliklerin çocukların "Para Birimi" kavramını kazanmaları üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, çocuklara "Para Birimi" kavramının kazandırılmasında etkili olduğu söylenebilir.

6.1.6 Cep Harçlığına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Cep Harçlığı" kavramının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

12 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı, 3 çocuğun ise değişmediği tespit edilmiştir. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Cep Harçlığı" kavramını kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca eğitim öncesi ve sonrası çocukların ifadeleri ve eğitim uygulamalarına yönelik veli görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular, etkinliklerin genel olarak çocukların cep harçlığı kavramını kazanmalarına önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Elde edilen etki büyüklüğünün ($r = 0.86$) yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, 0.86 değeri, etkinliklerin çocukların finansal kavramları kazanmaları üzerinde oldukça güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli uygulamaların, çocukların "Cep Harçlığı" kavramını öğrenmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

6.1.7 Fiyat Kavramına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocuklara "Fiyat" kavramının kazandırılması üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, 13 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığını, 2 çocuğun ise değişmediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Fiyat" kavramını kazanmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Cohen'in (1988) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre hesaplanan etki büyüklüğü ($r=0.90$), yüksek düzeyde bir etkiyi işaret etmektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, çocuklara "Fiyat" kavramının kazandırılmasında etkili olduğu söylenebilir.

6.1.8 Harcama Kavramına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Harcama" kavramını kazanmaları üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, 13 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığını, 2 çocuğun ise değişmediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Harcama" kavramını kazanmalarına katkı sağladığını göstermektedir.

Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Harcama" kavramını kazanmaları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Çalışmada hesaplanan etki büyüklüğü ($r=0.85$) Cohen'in (1988) belirttiği etki büyüklüğü kategorilerine göre yüksek düzeydedir ve 0.85'lik etki büyüklüğü etkinliklerin etkisinin oldukça güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, çocukların "Harcama" kavramını öğrenmelerini geliştirdiği söylenebilir.

6.1.9 Tasarruf Kavramına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Tasarruf" kavramını kazanmaları üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, 14 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığını, 1 çocuğun ise değişmediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Tasarruf" kavramını kazanmaları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Elde edilen sonuçların etki büyüklüğü hesaplandığında, etki büyüklüğünün ($r=0.87$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu değer yüksek düzeyde olması, etkinliklerin çocuklar üzerindeki etkisinin güçlü olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, çocukların "Tasarruf" kavramını öğrenmelerini geliştirdiği söylenebilir.

6.1.10 Borç Kavramına Yönelik Sonuçlar

Bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Borç" kavramını öğrenme üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan çocukların öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırma bulguları, 14 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığını, 1 çocuğun ise değişmediğini ortaya koymaktadır.

Etki büyüklüğünün ($r=0.85$) yüksek düzeyde olması, etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "Borç" kavramını öğrenme üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, 5-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, çocukların "Borç" kavramını öğrenmelerini geliştirdiği söylenebilir.

6.1.11 Harcamayı Erteleme Kavramına Yönelik Sonuçlar

Araştırma sonuçları, 5-6 yaş grubundaki çocuklar için hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların, "Harcamayı Erteleme" kavramını öğrenme üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Verilere göre, 6 çocuğun sıra puanlarının ön teste göre arttığı ve 9 çocuğun ise değişmediği saptanmıştır. Diğer kavramlara yönelik sonuçlara göre en az değişimin bu kavramda olduğunu söylenebilir. Bu durum, etkinlik temelli uygulamaların bazı çocuklar üzerinde daha belirgin bir etki gösterdiğini, ancak genel olarak grup düzeyinde ön test puanlarına göre olumlu sonuçlar elde edildiğini işaret etmektedir.

Ayrıca, hesaplanan etki büyüklüğü ($r=0.63$) yüksek düzeyde olduğu için, bu etkinliklerin çocukların "Harcamayı Erteleme" konusundaki öğrenimine önemli bir katkı sağladığı söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, 5-6 yaş grubu çocuklar için hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların "Harcamayı Erteleme" kavramını öğrenme üzerindeki etkisinin olumlu olduğunu göstermektedir.

6.1.12 İstek – İhtiyaç Kavramlarına Yönelik Sonuçlar

Çalışma bulgularına dayanarak, 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik hazırlanan etkinlik temelli finansal uygulamaların "İstek – İhtiyaç" kavramlarını çocuklara kazandırmada olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir.

Etki büyüklüğü değerlendirmesine göre ($r=0.90$), bu etkinin yüksek düzeyde olduğu ve Cohen'in önerdiği büyük etki kategorisine girdiği görülmektedir (Cohen, 1988).

Sonuç olarak, bu çalışma etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların "İstek-İhtiyaç" kavramlarının kazandırılmasında önemli bir araç olabileceğini göstermektedir.

6.2 Öneriler

6.2.1 Örneklem Büyüklüğünün Genişletilmesi

Gelecekteki araştırmalarda araştırmacılar, bulguların genellenebilirliğini artırmak için örneklem büyüklüğünü genişletmeyi düşünmelidir.

6.2.2 Boylamsal Çalışmalar

Etkinlik temelli finansal uygulamaların çocukların finansal davranışları ve tutumları üzerindeki uzun vadeli etkisini izlemek için boylamsal çalışmalar yürütmek faydalı olacaktır. Erken finansal eğitiminin ilerleyen yıllarda finansal karar verme sürecini nasıl etkilediğini anlamak daha derin bilgiler sağlayabilir.

6.2.3 Kontrol Gruplarının Dahil Edilmesi

Gelecekteki çalışmalara kontrol gruplarının dahil edilmesi, eğitimin etkililiğine ilişkin nedensel iddiaları güçlendirecektir. Finansal eğitime katılan çocukların katılmayanlarla karşılaştırılması, eğitimin etkisinin izole edilmesine yardımcı olacaktır.

6.2.4 Farklı Eğitim Bağlamları

Finansal eğitimin kentsel ve kırsal ortamlar, devlet ve özel okullar ve farklı sosyo-ekonomik geçmişler gibi farklı eğitim bağlamlarında uygulanmasının araştırılması, uygulanabilirliği ve etkililiğinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır.

6.2.5 Program Geliştirme

Daha fazla araştırma, eğitimcilerden ve katılımcılardan gelen geri bildirimlere dayanarak okul öncesi eğitim programı geliştirmeyi düşünmelidir. Farklı öğrenme tarzlarına hitap eden çeşitli faaliyetlerin dahil edilmesi, finansal okuryazarlık düzeyinin gelişmesini artırabilir.

6.2.6 Ebeveyn Katılımı

Eğitimde öğretilen kavramların pekiştirilmesinde ebeveyn katılımının rolünün araştırılması değerli olabilir. Ebeveynler veya veliler için bileşenler içeren programlar, çocukların öğrenme deneyimlerinin etkinliğini artırabilir.

6.2.7 Politika Çıkarımları

Finansal eğitimin erken çocukluk eğitimi politikalarına dahil edilmesinin etkileri araştırılabilir. Araştırma bulgularına dayalı politika değişiklikleri için savunuculuk, etkili finansal eğitim uygulamalarının daha geniş çapta benimsenmesini teşvik edebilir.

6.2.8 Finansal Kurumlarla İşbirliği

Eğitim kurumları ve finans kuruluşları arasında ortaklıkların teşvik edilmesi, eğitim için ek kaynak ve uzmanlık sağlayabilir. Bu tür işbirlikleri finansal eğitimin kalitesini ve erişimini artırabilir.

6.2.9 Öğretmen Eğitimi

Finansal eğitim uygulayan eğitimciler için özel eğitim sağlanması eğitimin etkinliğini artırabilir. Finansal okuryazarlık pedagojisine odaklanan mesleki gelişim fırsatları, öğretmenleri gerekli bilgi ve becerilerle donatabilir.

Bu önerileri ele alarak, gelecekteki araştırmalar bu çalışmanın bulguları üzerine inşa edilebilir, küçük çocuklar için daha etkili finansal eğitim geliştirilmesine katkıda bulunabilir ve nihayetinde finansal okuryazar bireylerden oluşan bir nesli teşvik edebilir.

7. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Aandbmake3. (2021). Financial Literacy Training. 12.06.2021 Tarihinde https://www.aandbmake3.com/images/children_curriculum.pdf adresinden alınmıştır.
- ABC NEWS. (2024). Americans' credit card debt hits record \$1.13 trillion. 30.05.2024 Tarihinde <https://abcnews.go.com/US/americans-credit-card-debt-hits-record-113-trillion/story?id=106990807> adresinden ulaşılmıştır.
- Aflatoun. (2022). 28.04.2024 tarihinde https://www.aflatoun.org/latest/wp-content/uploads/2023/07/Aflatoun-International_-Annual-Report-2022_compressed.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Akhan, N. E. (2013). Adım Adım Ekonomi Okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler Dersleri İçin Alternatif Yollar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* cilt.6, sa.14, ss.1-36.
- Akhan, N. E., ve Hayta, N. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekonomi Okuryazarlığının Geliştirilmesi?. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 205-230.
- Alkan, R. (2023). *Ortaöğretimde verilen finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencinin finansal bilgi, tutum ve davranışına etkisi: Batman ilinde bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi.
- Amagir, A., Groot, W., Maassen van den Brink, H., & Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56-80.
- APA. (2024). APA Dictionary of Psychology. 12.03.2024 Tarihinde <https://dictionary.apa.org/chronosystem> adresinden ulaşılmıştır.
- Aprita, Y. M., Nuraeni, Y. S., & Irawati, D. (2023). FINANCIAL LITERACY EDUCATION FOR PRESCHOOL STUDENT. *NUSRA: Jurnal Penelitian dan Ilmu Pendidikan*, 4(3), 518-529.
- Barnett, W. S. (2008). Preschool education and its lasting effects: Research and policy implications.
- Başal, H. ve Taner Derman, M. (2016). Opinions and activities of families regarding money management and saving awareness. *International Journal of Human Sciences*. 13. 957. 10.14687/ijhs.v13i1.3639.
- Başar, Y. (2024). *İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ve Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Batty, M., Collins, J. M., & Odders-White, E. (2015). Experimental evidence on the effects of financial education on elementary school students' knowledge, behavior, and attitudes. *Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 69-96.
- Bayhan, P., Kaysılı, B. K., & Yükselen, A. (2010). Çocukların ekonomiyle ilgili kavramlara yönelik algılarının yaşlara göre incelenmesi. *Eğitim ve bilim*, 32(143).
- Belinova, N., Bicheva, I., Krasilnikova, L., Khanova, T., Vyalova, N., Zhanna., Baskaeva ve Khasanbekovna. (2021). The development of preschoolers' financial literacy in the cooperation of the kindergarten and the family. *SHS Web of Conferences*. 97. 01020. 10.1051/shsconf/20219701020.
- Benartzi, S., & Thaler, R. H. (2007). Heuristics and biases in retirement savings behavior. *Journal of Economic perspectives*, 21(3), 81-104.
- Bernheim, B. D., Garrett, D. M., ve Maki, D. M. (2001). Education and saving:: The long-term effects of high school financial curriculum mandates, *Journal of Public Economics*, 80, (3), 435-465.

- Birbili, M. & Kontopoulou, M. (2015). Financial Education for Preschoolers: Preparing Young Children for The 21st Century, *Childhood Education*, 91:1, 46-53, DOI: 10.1080/00094056.2015.1001670
- Boot, A., Hoffman, P., Laeven, L. & Ratnovski, LEV. (2020). Financial Intermediation and Technology: What's Old, What's New? 31.05.2024 Tarihinde file:///C:/Users/LEE/Downloads/wpica2020161-print-pdf.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Borodich, S., Deplazes, S., Kardash, N. ve Kovzik, A. (2010). Comparative analysis of the levels of financial literacy among students in the U.S., Belarus, and Japan. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 11 (3), 71-86.
- Bredekamp, S., & Joseph, G. E. (2023). *Effective practices in early childhood education: Building a foundation*. Pearson. One Lake Street, Upper Saddle River, New Jersey 07458.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Developments*. Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Cambridge. (2024). Meaning of allowance in English. 23.04.2024 Tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/allowance> Adresinden alınmıştır.
- Cambridge. (2024). Meaning of production in English. 23.04.2024 Tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/production> Adresinden alınmıştır.
- Carlin, B. I., & Robinson, D. T. (2012). What Does Financial Literacy Training Teach Us? *The Journal of Economic Education*, 43(3), 235–247. <http://www.jstor.org/stable/23248951>
- Chen, Zhi.-Hong., Lu, Ching.-Hu., Chou, Chih.-Yueh., Chen, Li.-Chiou., Chiang, Chen.-Wei., & Wan, Chin.-Feng. (2013). My-Investment: Using Digital Games To Help Children Learn Financial Management. *Research & Practice in Technology Enhanced Learning*, 8(2), 277-290. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie,ip,shib,uid&db=ehh&AN=91701827&lang=zh-tw&site=eds-live>
- Chen, H., & Volpe, R.P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7, 107-128.
- Chowa, G. A. N., & Despard, M. R. (2014). The influence of parental financial socialization on youth's financial behavior: Evidence from Ghana. *Journal of Family and Economic Issues*, 35(3), 376–389. <https://doi.org/10.1007/s10834-013-9377-9>
- CNBC. How to teach your kids about money. 16.11.2019 tarihinde <http://www.cnn.com/2013/11/22/buffett-how-to-teach-your-kids-about-moneycommentary.html> adresinden alınmıştır.
- Cohen, J.(1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Routledge.
- Collins, J. M., & O'rourke, C. M. (2010). Financial Education and Counseling—Still Holding Promise. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(3), 483–498. <http://www.jstor.org/stable/23859651>
- Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2001). *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Generalized Causal Inference*. Houghton Mifflin.
- Credit Union. (2021). Thrive by 5—CUNA (US). 12.06.2021 Tarihinde <http://www.creditunion.coop/thriveby5/index.html> adresinden alınmıştır.
- Çelikten, L. (2014). *Marmara Finansal Okuryazarlık Programı'nın geliştirilmesi ve ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Danes, S. M., & Haberman, H. (2007). Teen financial knowledge, self-efficacy, and behavior: A gendered view. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 18(2).

- Demir, D. (2020). Finansal Okuryazarlık Becerisi Hangi Yaşlarda Kazanılıyor? 26.11.2023 Tarihinde <https://www.garantibbva.com.tr/blog/finansal-okuryazarlik-orav> adresinden alınmıştır.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2015). The socialization of emotional competence. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (2nd ed., pp. 590–613). The Guilford Press.
- Donina, I. A., Zadvornaya, M. S., & Shirin, A. G. (2021). Financial Literacy For Preschool Children In A Digital Society. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*.
- Drever, A. I., Odders-White, E., Kalish, C. W., Else-Quest, N. M., Hoagland, E. M., & Nelms, E. N. (2015). Foundations of financial well-being: Insights into the role of executive function, financial socialization, and experience-based learning in childhood and youth. *Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 13–38. <https://doi.org/10.1111/joca.12068>
- Duvar. (2023). İcra ve iflas dosyası sayısı 33 milyonu aştı. 25.11.2023 Tarihinde <https://www.gazeteduvar.com.tr/icra-ve-iflas-dosyasi-sayisi-33-milyonu-asti-haber-1611149#:~:text=DUVAR%20%2D%20Adalet%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1n%20icra,art%C4%B1%C5%9F%20ise%20y%C3%BCzde%2027%20oldu> Adresinden alınmıştır.
- Dünya. (2022). Çinli bizden az kazanıyor 3 kat fazla biriktiriyor. 26.11.2023 Tarihinde <https://www.dunya.com/ekonomi/cinli-bizden-az-kazaniyor-3-kat-fazla-biriktiriyor-haberi-305999> adresinden alınmıştır.
- Dünya. (2023). Kredi ve kartta takibe düşenler Temmuz'da yüzde 52 arttı. 25.11.2023 Tarihinde <https://www.bloomberght.com/kredi-ve-kartta-takibe-dusenler-temmuz-da-yuzde-52-artti-2338240> adresinden alınmıştır.
- Eğilmez, M. (2014). Tasarruf Sorunumuz Büyük. 26.11.2023 Tarihinde <https://www.mahfiegilmez.com/2014/10/tasarruf-sorunumuz-buyuyor.html> adresinden alınmıştır.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental Socialization of Emotion. *Psychological inquiry*, 9(4), 241–273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., ve Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 2(1), 495–525. doi: 10.1146/annurev.clinpsy.121208.131208.
- FAB. (2024). Financial Awareness: Money and Transactions Needs, Wants and Aspirations. 13.07.2024 Tarihinde <https://www.bankfab.com/en-ae/personal/help-and-support/financial-literacy/money-and-transactions/needs-wants-aspirations> adresinden ulaşılmıştır.
- Fajriyah, L. (2023). Growing Financial Literacy In Early Childhood In The Era Of Digital Society. 2nd International Conference on Early Childhood Education in Multiperspective.
- Fernandes, D., Lynch, J. G., Jr., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861–1883. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- Field, A. ve Hole, G. (2013). *How to Design and Report Experiments*. SAGE Publications.
- Fisher, K., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Singer, D. G., & Berk, L. (2010). Playing around in school: Implications for learning and educational policy.
- Fitriah, N., Kartika Degeng, M. D., Sudana Degeng, I. N., & Praherdhiono, H. (2023). Enhancing Early Childhood Financial Literacy Through FinSOLEkid Indonesia: A Comparative Study of Digital Platforms. *Golden Age: Jurnal Ilmiah Tumbuh Kembang Anak Usia Dini*, 8(3), 171-181. <https://doi.org/10.14421/jga.2023.83-06>
- Fox, J., Bartholomae, S., & Lee, J. (2005). Building the Case for Financial Education. *The Journal of Consumer Affairs*, 39(1), 195–214. <http://www.jstor.org/stable/23860132>

- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the national academy of sciences*, 111(23), 8410-8415.
- Geneva Global. (2021). Introduction to Activity-Based Learning. 13.07.2024 Tarihinde <https://www.genevaglobal.com/wp-content/uploads/2021/10/Activity-Based-Learning.GenevaGlobal.2021-07.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Gerasimova, E. N., Krasova, T. D., Chuikova, Zh. V., & Sushkova, I. V. (2022). Relationship between financial literacy of preschool children and their parents. *Perspektivy nauki i obrazovania – Perspectives of Science and Education*, 59 (5), 320-339. doi: 10.32744/pse.2022.5.19
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E., & Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: interviews and focus groups. *British dental journal*, 204(6), 291-295.
- Gustavson, M. (2010). The global debt crisis. 30.05.2024 Tarihinde https://www.aier.org/article/the-global-debt-crisis/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwjeuyBhBuEiwAJ3vuoTxMwx7HDcc99GtpZonZSW5cLTydzUM2hp8bGlk-Y3JlBjOQ94d6oRoCh2AQAvD_BwE adresinden ulaşılmıştır.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.330233>
- Hapsari, D., Suryono, Y. ve Amiliya, R. (2020). 21st Century Skills; The Effect of Project Based Learning to Financial Literacy on Children Aged 5-6 Years. *Educational Administration Research and Review*. 3. 10.17509/earr.v3i2.22370.
- HAZAR, A., ve BABUŞCU, Ş. (2020). Financial Technologies: Digital Payment Systems and Digital Banking. Today's Dynamics.
- Heckman, J. J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science*, 312(5782), 1900-1902.
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R., Berk, L.E. ve Singer, D. (2010). A Mandate for Playful Learning in Preschool: Presenting the Evidence. A Mandate for Playful Learning in Preschool: Presenting the Evidence. 1-138. 10.1093/acprof:oso/9780195382716.001.0001.
- Holden, K., Kalish, C., Scheinholtz, L., Dietrich, D., & Novak, B. (2009). Financial literacy programs targeted on pre-school children: Development and evaluation. Madison, WI: University of Wisconsin-Madison.
- Hospido, L., Villanueva, E., & Zamarro, G. (2015). Finance for All: The Impact of Financial Literacy Training in Compulsory Secondary Education in Spain. *Financial Literacy eJournal*.
- Huston, S. J. (2010). Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296–316. <http://www.jstor.org/stable/23859793>
- Izard, C. E. (2007). Basic Emotions, Natural Kinds, Emotion Schemas, and a New Paradigm. *Perspectives on Psychological Science*, 2(3), 260-280. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2007.00044.x>
- Ivanova N.M., Zimina T.A. (2022). Formation of prerequisites for financial literacy in children of senior preschool age. *Vestnik of Kostroma State University. Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetics*, 2022, vol. 28, № 2, pp. 53–59. <https://doi.org/10.34216/2073-1426-2022-28-2-53-59>
- İlimge. (2024). *Ekolojik Sistemler Kuramı: İnsan Gelişiminde Çevresel Etkileşimler*. 10.03.2024 Tarihinde <https://www.ilmige.com/ekolojik-sistemler-kurami-insan-gelisiminde-cevresel-etkileşimler> adresinden alınmıştır.
- Jarvis Bleazard, E. (2022). "Financial Literacy: From Parent to Child," *Family Perspectives: Vol.3: Iss.1, Article 2*. Available at: <https://scholarsarchive.byu.edu/familyperspectives/vol3/iss1/2>
- Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L., & Urban, C. (2022). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*, 145(2), 255-272.

- Kaiser, T., & Menkhoff, L. (2020). Financial education in schools: A meta-analysis of experimental studies. *Economics of Education Review*, 78, 101930.
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, 72(12), 2954-2965.
- Kalwij, A., Alessie, R., Dinkova, M., Schonewille, G., Schors, A. ve van der Werf, M. (2019). The Effects of Financial Education on Financial Literacy and Savings Behavior: Evidence from a Controlled Field Experiment in Dutch Primary Schools. *Journal of Consumer Affairs*. 53. 10.1111/joca.12241.
- Kaya, M. ve Tunç, H. (2021). *Uygulamalı Finansal Okuryazarlık*. Nobel Yayınevi.
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmaları için SPSS uygulamalı istatistik*. Edge Akademi.
- Kokkizi, M., Karakurum-Ozdemir, K. ve Uysal, G. (2017). "Financial literacy in developing countries". *Topics in Middle Eastern and North African Economies, electronic journal*, 19, 2, <http://www.luc.edu/orgs/meea/>
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development*.
- Krasnoperova I. V. (2020). Designing The System Of Formation Of Financial Literacy In Preschool Children, Vol. 22. N 1 <https://e-pubmed.otg>
- Kuzma I., Chaikovska H., Levchyk I., Yankovych O. (2022) 'Formation of Financial Literacy in Primary School Students', *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, vol.15, no. 3, pp. 142-155.
- Langrehr, F.W., 1979. Consumer education: Does it change students' competencies and attitudes?, *Journal of Consumer Affairs* 13 (1), 41–53.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Leiser, D., Benita, R., & Bourgeois-Gironde, S. (2016). Differing conceptions of the causes of the economic crisis: Effects of culture, economic training, and personal impact. *Journal of Economic Psychology*, 53, 154-163.
- Live Sorted. (2021). Sorted. 22.03.2023 tarihinde <https://sorted.org.nz/life-stages/kids-and-money-for-teachers/about-the-games> adresinden alınmıştır.
- Lopez-Agudo, L. A., & Marcenaro-Gutierrez, O. D. (2023). Financial Education in Secondary Education: A Cross-Country Analysis. *CESifo Economic Studies*, 69(1), 21-60.
- Lusardi, A. (2006). Financial literacy and financial education: Review and policy implications. *NFI Policy Brief*, (2006-PB), 11.
- Lusardi, A. and Mitchell, O.S. (2007) Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth. *Journal of Monetary Economics*, 54, 205-224. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2006.12.001>
- Lusardi, A. & Mitchell, O. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of economic literature*. 52(1). 5-44. 10.1257/jel.52.1.5.
- Lusardi, A., & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of pension economics & finance*, 14(4), 332-368.
- Lusardi, A., Michaud, P. C., & Mitchell, O. S. (2017). Optimal financial knowledge and wealth inequality. *Journal of political Economy*, 125(2), 431-477.
- Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss J Economics Statistics* 155, 1. <https://doi.org/10.1186/s41937-019-0027-5>
- Iyengar, S. S., & Lepper, M. R. (2000). When choice is demotivating: Can one desire too much of a good thing?. *Journal of personality and social psychology*, 79(6), 995.

- Maemunah, S., Fakhruddin, & Rusdarti (2022). The Management of Inclusive Early Childhood Education (PAUD) Based on Holistic Integrative. *Proceedings of the 6th International Conference on Science, Education and Technology (ISET 2020)*.
- Mandell, L. (2006). Teaching young dogs old tricks: The effectiveness of financial literacy intervention in pre-high school grades.
- Mandell, L. (2009). Starting Younger: Evidence Supporting the Effectiveness of Personal Financial Education for Pre-High School Students.
- Mandell, L., & Klein, L. S. (2009). The impact of financial literacy education on subsequent financial behavior. *Journal of Financial Counseling and planning*, 20(1).
- McNiff, J. ve Whitehead, J. (2006). *All You Need To Know About Action Research*. SAGE Publications.
- MEB. (2024). Hayat bilgisi öğretim programı. 15.07.2024 tarihinde <https://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- MEB. (2024). Okul öncesi eğitim programı. 31.05.2024 tarihinde <https://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- MEB. (2024). Sosyal bilgiler öğretim programı. 15.07.2024 tarihinde <https://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Meda, N., Miola, A., Slongo, I., Zordan, M. A., & Sambataro, F. (2022). The impact of macroeconomic factors on suicide in 175 countries over 27 years. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 52(1), 49-58.
- Medyascope. (2022). 4 milyon kişi takipte: Kredi ve kredi kartı borcu 163 milyar TL'yi aştı. 25.11.2023 Tarihinde <https://medyascope.tv/2022/08/01/4-milyon-kisi-takipte-kredi-ve-kredi-karti-borcu-163-milyar-tlyi-asti/> adresinden alınmıştır.
- Metin, M. (Ed.). (2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Mischel, W., Shoda, Y., & Rodriguez, M. L. (1989). Delay of gratification in children. *Science*, 244, 933-938. <https://doi.org/10.1126/science.2658056>
- Money Savvy Generation. (2016). Money Talks, Kids Listen. 22.05.2022 Tarihinde https://www.prweb.com/releases/new_research_proves_when_money_talks_kids_listen/prweb13328366.htm adresinden ulaşılmıştır.
- Mundrake, G. A. & Brown, B.J. (2001) A Case for Personal Financial Education, *Business Education Forum*, vol. 56, no.1, pp. 22-25.
- National Endowment for Financial Education. (2014). High school financial planning program: Instructor's manual. Denver, CO: Author.
- Nardy, A., & Fama, R. (2013). Behavioral Finance from 2001-2012: Concepts, Themes and Academic Production. *Themes and Academic Production (September 29, 2013)*.
- Navarro, V., & Muntaner, C. (2016). *The financial and economic crises and their impact on health and social well-being*. Routledge.
- NTV. (2023). Bankalara borç yüzde 82 arttı. 25.11.2023 Tarihinde <https://www.ntv.com.tr/ntvpara/bankalara-borc-yuzde-82-artti,JeysWDJXPUEa0LMVPXwaHQ> adresinden alınmıştır.
- Oakley, L. (2004). *Cognitive Development*. Routledge.
- OECD. (2012). PISA 2012 Financial Literacy Assessment Framework 01.01.2024 Tarihinde <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46962580.pdf> Adresinden ulaşılmıştır.
- OECD. (2014). PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI), OECD Publishing, Pisa, available at: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en>

- OECD. (2020). OECD/INFE 2020 international survey of adult financial literacy. 31.05.2024 tarihinde [OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy](#) adresinden ulaşılmıştır.
- OECD. (2022). *OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion*. OECD Publishing.
- OECD. (2024). *Recommendation of the Council on OECD Legal Instruments Financial Literacy*. 02.02.2024 Tarihinde <file:///C:/Users/pc/Desktop/intibak/sosyal%20bilgiler%20intibak%20transkript/OECD-LEGAL-0461-en.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Onpoint. (2023). Financial Literacy Starts in Early Childhood. 03.04.2023 Tarihinde <https://www.onpointcu.com/blog/financial-literacy-starts-in-early-childhood/> Adresinden ulaşılmıştır.
- ÖZBEK, A. (2022). Factors Influencing Financial Behaviors of Intern Students: Example of Commerce and Vocational High Schools. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 142-156.
- Özdemir, B. (2022). Financial literacy in education process: Literature study. *The Universal Academic Research Journal*, 4(2), 64-70.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. (M. Cook, Trans.). W W Norton & Co. <https://doi.org/10.1037/11494-000>
- Piaget, J. (1954). *The Construction of Reality in the Child*. Basic Books.
- Piaget, J. (1969). *The Psychology of the Child*. Basic Books.
- Piaget, J. (1972). *Intellectual Evolution from Adolescence to Adulthood*. Cambridge University Press.
- Piaget, J. (1972). *The principles of genetic epistemology*. Basic Books.
- PİSA. (2019). Pisa 2018 assessment and analytical framework © oecd 2019. 22.11.2023 Tarihinde <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/a1fad77c-en.pdf?expires=1701257313&id=id&accname=guest&checksum=244607889A8C638C4CA2D417A235673C> sayfasından alınmıştır.
- Plekhanova, E.M., Rogach, I.V., Lobanova, O.B. ve Bezrukikh, Y.A.. (2020). Financial Literacy Of Primary School Children: Discussions About The Concept. *Современные проблемы науки и образования (Modern Problems of Science and Education)*. 36-36. 10.17513/spno.30146.
- Price, P., Jhangiani, R., & Chiang, I. (2015). *Research Methods of Psychology – 2nd Canadian Edition*. BCcampus. Retrieved from <https://opentextbc.ca/researchmethods/>
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of engineering education*, 93(3), 223-231.
- Prince, M.J., & Felder, R.M. (2007). The Many Faces of Inductive Teaching and Learning. *The journal of college science teaching*.
- Ramli, N. N., & Roslan, S., Sulaiman, T., Abdul Kadir, S. ve Zaremohzzabieh, Z. (2022). The Effect of a Smart Money Kit on the Financial Interest, Financial Management Behavior, and Prosocial Level of Preschoolers. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities*. 30. 10.47836/pjssh.30.3.19.
- Reynolds, A.J. & Temple, J.A. & Robertson, Dylan & Mann, E.A.. (2001). Erratum: Long-term effects of an early childhood intervention on educational achievement and juvenile arrest: A 15-year follow-up of low-income children in public schools (*Journal of the American Medical Association* (May 9, 2001) 285 (2339-2346)). 286.
- Robb, C. A., & Woodyard, A. S. (2011). Financial knowledge and best practice behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1), 60–70.
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., Parker, J. G., & Bowker, J. C. (2008). Peer interactions, relationships, and groups. *Child and adolescent development: An advanced course*, 141-180.

- Russia Trust Fund. (2013). Evaluating Financial Education Programmes: Oecd/Infe Stocktake And Framework. www.finlitedu.org
- Sabirin, S., Benius, B., Neneng, S., Nurwati, S., & Hendrayati, S. L. (2023). The importance of early financial literacy management skills: Challenges and opportunities for economic development. *International Journal of Business, Economics & Management*, 6(2), 105-111. <https://doi.org/10.21744/ijbem.v6n2.2120>
- Salas-Velasco, M., & Moreno-Herrero, D. (2018). Factors that influence the level of financial literacy among young people: The role of parental engagement and students' experiences with money matters. *Children and Youth Services Review*, 95, 334–351. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.10.042>
- Sambasivan, M., Abdul, M., & Yusop, Y. (2009). Impact of personal qualities and management skills of entrepreneurs on venture performance in Malaysia: Opportunity recognition skills as mediating factor. *Technovation*, 29(11), 798-805. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2009.04.002>
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2009). *Economics*. McGraw-Hill Education.
- Sansone, D., Rossi, M., & Fornero, E. (2019). “Four bright coins shining at me”: Financial education in childhood, financial confidence in adulthood. *Journal of Consumer Affairs*, 53(2), 630-651.
- Saputra, J., & Susanti, D. (2021). A study of several financial literacy teaching methods for children. *International Journal of Ethno-Sciences and Education Research*, 1(2), 7-10.
- Sari, R. C., Fatimah, P. R., & Suyanto. (2017). Bringing voluntary financial education in emerging economy: Role of financial socialization during elementary years. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 26, 183-192.
- Sari, R. C., Aisyah, M. N., Ilyana, S., & Hermawan, H. D. (2022). Developing a Financial Literacy Storybook for Early Childhood in an Augmented Reality Context. *Contemporary Educational Technology*, 14(2), ep363. <https://doi.org/10.30935/cedtech/11734>
- Schug, M. C., & Birkey, C. J. (1985). The development of children's economic reasoning. *Theory & Research in Social Education*, 13(1), 31-42.
- Schug, M. & Hagedorn, E. (2005). The Money Savvy Pig™ Goes to the Big City: Testing the Effectiveness of an Economics Curriculum for Young Children. *The Social Studies*. 96. 68-71. 10.3200/TSSS.96.2.68-71.
- Schug, M., Suiter, M. ve Hagedorn, E. (2016). Money Talks, Kids Listen. 26.03.2024 tarihinde https://ww1.prweb.com/prfiles/2016/04/08/13328366/Money%20Talks%20and%20Kids%20Listen_FINAL-2016_04.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Serido, J., Shim, S., & Tang, C. (2013). A developmental model of financial capability: A framework for promoting a successful transition to adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 37(4), 287-297.
- Shekinah, E. D., Wilco, W. V. D., Eric V. D., Lotte F. V. D., Marcello, G. ve Olaf, S. (2020). The effect of financial education on pupils' financial knowledge and skills: Evidence from a Solomon four-group design, *The Journal of Educational Research*, 113:2, 93-107, DOI: [10.1080/00220671.2020.1733453](https://doi.org/10.1080/00220671.2020.1733453)
- Sherraden, M. S., Johnson, L., Guo, B., & Elliott, W. (2011). Financial capability in children: Effects of participation in a school-based financial education and savings program. *Journal of family and Economic Issues*, 32, 385-399.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development. National Academies Press.
- Siegler, R. S., & Ramani, G. B. (2008). Playing linear numerical board games promotes low-income children's numerical development. *Developmental science*, 11(5), 655-661.
- Sonu, D., & Marri, A. R. (2018). The hidden curriculum in financial literacy: Economics, standards, and the teaching of young children.

- Sonuga-Barke, E. J. S., & Webley, P. (1993). *Children's saving: A study in the development of economic behaviour*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sözcü. (2023). 3 milyon 931 bin kişi kredi borcu nedeniyle yasal takipte. 25.11.2023 Tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2023/finans/3-milyon-931-bin-kisi-kredi-borcu-nedeniyle-yasal-takipte-7552399/> adresinden alınmıştır.
- SPL. (2024). Finansal Okuryazarlık Nedir? 05.05.2024 Tarihinde <https://finansalokuryazarlik.spl.com.tr/i/finansal-okuryazarlik-nedir> adresinden ulaşılmıştır.
- Standart&Poor's. (2015). Financial Literacy Around the World; Insights From The Standard & Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey. https://www.cssf.lu/wp-content/uploads/S_P_Survey.pdf
- Suzanti, L., Fitriyari, N. S., Widjayatri, R., Soflianti, S., Utari, G., Bulan, D., Burairoh, S. ve Fajriah, A. (2023). Development of a Financial Literacy Book, "Good and Bad Character Augmented Reality," for Early Childhood. *EduBasic Journal: Jurnal Pendidikan Dasar*. 5. 31-40. 10.17509/ebj.v5i1.51996.
- Tashakkori, A., ve Creswell, J. W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 3-7.
- TDK. (2024). Borç. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Bütçe. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Okuryazar. 15.07.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Fiyat. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Harcama. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Harçlık. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Para. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Tasarruf. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Tüketim. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- TDK. (2024). Üretim. 18.03.2024 Tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Teddie, C. ve Tashakkori, A. (2009). *Foundations of Mixed Methods Research*. SAGE Publications.
- Thaler, R. H. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral decision making*, 12(3), 183-206.
- Thrive by Five. (2017). *National Standards in K-12 Personal Finance Education*. 4th Edition (2nd printing, 2017).
- Todorova, M. ve Zlatarov, A. (2014). Increasing Economic Literacy In Preschool Children.
- Tokunaga, H. (1993). The use and abuse of consumer credit: Application of psychological theory and research. *Journal of economic psychology*, 14(2), 285-316.
- Tomlinson, C. (2001). How to Differentiate Instruction in Mixed Ability Classrooms.
- TTe'eni-Harari, T. (2016), "Financial literacy among children: the role of involvement in saving money", *Young Consumers*, Vol. 17 No. 2, pp. 197-208. <https://doi.org/10.1108/YC-01-2016-00579>
- Tufetulov, A. M., Shavaleyeva, C. M., Sabitova, N. M., & Abdreiev, T. I. Improving Financial Literacy Of The Children And Teenagers In The Russian Federation.
- Turan, Z. (2011). Dünyadaki ve Türkiye'deki krizlerin ortaya çıkış nedenleri ve ekonomik kalkınmaya etkisi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi* Cilt: 4, Sayı: 1, s. 56-80.
- TÜİK. (2022). 25.11.2023 Tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=intihar> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Finans. (2023). Finansal Okuryazarlık. 18.03.2024 Tarihinde <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/blog/sayfalar/finansal-okuryazarlik.aspx> adresinden ulaşılmıştır.

- UK Finance. (2024). The rise of fraud-enabling tech and how you can protect your business from it. 31.05.2024 Tarihinde <https://www.ukfinance.org.uk/news-and-insight/blogs/rise-fraud-enabling-tech-and-how-you-can-protect-your-business-it> adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2024). What you need to know about early childhood care and education. 13.07.2024 Tarihinde <https://www.unesco.org/en/early-childhood-education/need-know> adresinden alınmıştır.
- UNICEF. (2001). Erken Çocukluk Gelişimi (EÇG). 11.05.2022 Tarihinde <https://www.unicef.org/turkiye/erken-%C3%A7ocukluk-geli%C5%9Fimi-e%C3%A7g#:~:text=E%C3%87G%20Programlar%C4%B1%20ya%C5%9Fam%C4%B1n%200%2D8%20ya%C5%9F%20d%C3%B6nemini%20kapsamaktad%C4%B1r.&text=Aileler%20ya%20da%20bak%C4%B1m%20veren,do%C4%9Fru%20uyaranlarla%20zihinsel%20geli%C5%9Fimlerini%20desteklemelidir>. Adresinden ulaşılmıştır.
- UNICEF. (2012). Child Social and Financial Education.
- Utkarsh, Pandey, A., Ashta, A., Spiegelman, E., & Sutan, A. (2020). Catch them young: Impact of financial socialization, financial literacy and attitude towards money on financial well-being of young adults. *International Journal of Consumer Studies*, 44(6), 531–541. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12583>
- Uzun, E. (2017). *Ters yüz sınıf modelinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersi üretim dağıtım ve tüketim ünitesinde uygulanmasının akademik başarıya etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
- Vygotsky, L.S. (1987) *Collected Works* Moscow, Pedagogika, 1982-84. Plenum Press.
- Vygotsky, L. S. (1986). *Thought and Language*. MIT Press.
- Walstad, W. B., Rebeck, K., & MacDonald, R. A. (2010). The effects of financial education on the financial knowledge of high school students. *Journal of consumer Affairs*, 44(2), 336-357.
- Watts, T. W., Duncan, G. J., & Quan, H. (2018). Revisiting the marshmallow test: A conceptual replication investigating links between early delay of gratification and later outcomes. *Psychological science*, 29(7), 1159-1177.
- Webley, P., & Nyhus, E. K. (2006). Parents' influence on children's future orientation and saving. *Journal of economic psychology*, 27(1), 140-164.
- Whitebread, D., & Bingham, S. (2013). *Habit formation and learning in young children*. London: Money Advice Service.
- Williamson, J. G. (2015). World migration in historical perspective: Four big issues, in Barry R. Chiswick and Paul W. Miller (eds), *Handbook of the Economics of International Migration*. Amsterdam: Elsevier, North Holland, pp. 89–101.
- Williams, P., Morton, J. ve Christian, B. (2022). Enhancing financial literacy in children 5–12 years old using authentic learning within a school market garden programme. *Education 3-13*. 50. 1-14. 10.1080/03004279.2020.1851741.
- Wood, D., Bruner, J. S., ve Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17(2), 89-100.
- World Economic Forum. (2024). 'Pig-butcher' scams on the rise as technology amplifies financial fraud, INTERPOL warns. 31.05.2024 Tarihinde [Technology boosting global financial crime, INTERPOL warns | World Economic Forum \(weforum.org\)](https://www.weforum.org/news/pig-butcher-scams-on-the-rise-as-technology-amplifies-financial-fraud-interpol-warns) adresinden ulaşılmıştır.
- Young Enterprise. (2021). *Nationwide Education: Financial Capability*. 12.06.2021 Tarihinde <https://www.young-enterprise.org.uk/teachers-hub/financial-education/> adresinden ulaşılmıştır.
- Yıldırım, D. ve Özbek, A. (2021). Erken Dönem Ekonomi Eğitimi ve Finansal Sosyalleşmenin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 23. 694-710. 10.32709/akusosbil.860749.

Zhou, J., Feng, S., Wu, L., & Wang, S. (2024). The Impact of Financial Education for Children: Evidence from an Experiment in China. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 33(1), 157-169.

8. EKLER

Ek 1 Kişisel Bilgi Formu

Değerli Ebeveynler,

Bu çalışma etkinlik temelli finansal okuryazarlık programının 5-6 yaş grubu çocuklara etkisini incelemek amacıyla yürütülmektedir. Bu doğrultuda hazırlanan ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm size ait kişisel bilgileri belirlemeye, ikinci bölüm ise gözlem ve görüşme yöntemi ile katılımcılarda olası değişimleri belirlemek amacıyla gözlem ve görüşme formu kullanılacaktır. Lütfen, her bir maddenin karşısındaki seçeneklerden uygun gördüğünüzü çarpı (X) ile işaretleyiniz. Ayırdığınız zaman ve gösterdiğiniz ilgi için hepinize şimdiden teşekkür ederim. İsmail Hakkı ŞERİFOĞLU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KATILIMCI KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyet:

Kız () Erkek ()

2- Yaş:

Doğum Tarihi:

3- Kardeş sayısı:

1 kardeşi var () 2 kardeşi var () 3 ve üstü kardeşi var ()

4- Okul öncesi eğitime devam süresi

Yeni başladı () 1 yıl () 2 yıl ve üstü ()

VELİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU

5- Meslek

Anne:

Baba:

6- Yaş

Anne:

Baba:

7- Öğrenim Seviyesi:

Anne:

Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans ()
Lisansüstü ()

Baba:

Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans ()
Lisansüstü ()

8- Ailenin Toplam Gelir Düzeyi (Aylık):

0-5.500 tl () 5.500-10.000 () 10.000-15.000 () 15.000 ve üstü ()

Ek 2 Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Finansal Beceri Testi

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARA YÖNELİK FİNANSAL BECERİ TESTİ

- 1- Az ne demektir – Çok ne demektir? Açıkla.
- 2- Üretim ne demektir- Tüketim ne demektir? Açıkla.
- 3- Para ne demektir- Kağıt para ne demektir- Madeni para ne demektir? Açıkla.
- 4- Para birimi ne demektir? Açıkla.
- 5- Cep harçlığı ne demektir? Açıkla.
- 6- Fiyat ne demektir? Açıkla.
- 7- Harcama ne demektir? Açıkla.
- 8- Tasarruf ne demektir? Açıkla.
- 9- Borç ne demektir? Açıkla.
- 10- Harcamayı erteleme ne demektir? Açıkla.
- 11- İstek ne demektir- İhtiyaç ne demektir? Açıkla.

Soru	Açıklar	İpucuyla Açıklar	Açıklayamaz
Az ne demektir – Çok ne demektir? Açıkla			
Üretim ne demektir- Tüketim ne demektir? Açıkla			
Para ne demektir- Kağıt para ne demektir - Madeni para ne demektir? Açıkla			
Para birimi ne demektir? Açıkla			
Cep harçlığı ne demektir? Açıkla			
Fiyat ne demektir? Açıkla			
Harcama ne demektir? Açıkla			
Tasarruf ne demektir? Açıkla			
Borç ne demektir? Açıkla			
Harcamayı erteleme ne demektir? Açıkla			
İstek ne demektir- İhtiyaç ne demektir? Açıkla			

Ek 3 Okul Öncesi Küçük Çocuklara Yönelik Beceri Testi Puanlama Anahtarı

KAVRAMLAR	Açıklar (3 Puan)	İpucuyla Açıklar (2 Puan)	Açıklayamaz (1 puan)
Az-Çok	Çocuk bu kavramları doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk bir ipucu ya da yönlendirme ile bu kavramları açıklayabilir ya da gösterebilir. (Değerlendirme sırasında görsel yardımcı ve ipucu olarak portakal örneği verilmesi.)	Çocuk, ipuçlarıyla bile bu kavramları açıklayamaz veya gösteremez. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Para ve Para Türleri	Çocuk bu kavramları doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Çocuk parayı bir şeyler satın almak için kullanılan bir şey olarak tanımlar.)	Çocuk bir ipucu aldıktan veya yönlendirmeden sonra doğru bir açıklama yapar. (Değerlendirme sırasında görsel yardımcı ve ipucu olarak kullanmak üzere bozuk veya kağıt para gösterilmesi.)	Çocuk, ipuçları veya yönlendirmelerle bile doğru bir açıklama yapamaz. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Para Birimi	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk, bir ipucu veya örnek verildikten sonra madeni paraları ve kâğıt paraları açıklayabilir veya bir şeyler satın almaktan bahsedebilir. (Değerlendirme sırasında yardımcı ve ipucu olarak kullanmak üzere görsellerin çocuklara gösterilmesi)	Çocuk, ipuçları veya örneklerle bile para biriminin ne olduğunu açıklayamaz veya tarif edemez. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Üretim- Tüketim	Çocuk bu kavramları doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir.	Hem üretimi hem de tüketimi açıklamakta zorlanır, ancak bazı yönlendirme veya ipuçlarıyla temel bir anlayış sağlayabilir.	Rehberlik veya ipuçlarıyla bile üretim ve tüketim kavramlarını açıklayamaz veya anlayamaz.

	(Bununla ilgili örnekler verir)	(Değerlendirme sırasında yardımcı ve ipucu olarak kullanmak üzere görsellerin çocuklara gösterilmesi)	(Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Harçlık	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Harçlık ailemin bana harcamam için verdiği paradır.)	Çocuk bir ipucu aldıktan veya yönlendirmeden sonra doğru bir açıklama yapar. (Oyuncak, abur cubur almamız için ne gerekir?)	Çocuk, ipuçları veya yönlendirmelerle bile doğru bir açıklama yapamaz. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Fiyat	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk fiyatı biraz anladığını gösterir ancak bir ipucuna veya açıklamaya ihtiyaç duyabilir. (Herhangi bir şey satın almak istediğimizde etikette yazan rakamlar senin için ne ifade eder?)	Çocuk fiyatın ne olduğunu açıklayamaz. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Harcama	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk bir ipucu aldıktan veya yönlendirmeden sonra doğru bir açıklama yapar. (Bayramda harçlık aldın ve bu harçlıklarla alışveriş yaptın. Yaptığın bu işlemi açıklar mısın?)	Çocuk harcamanın ne olduğunu açıklayamaz. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Tasarruf	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk tasarruf konusunda bir miktar anlayışa sahiptir ancak tam olarak açıklamak için bir ipucu veya ipucuna ihtiyaç duyabilir. (Evinizde kumbara var mı? Varsa kumbarayı ne için kullanırsınız?)	Çocuk tasarrufla ilgili bir açıklama yapamaz veya anlayış eksikliği gösterir. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Borç	Çocuk bu kavramı doğru	Çocuk borcu biraz anladığını gösterir	Çocuk borçla ilgili bir açıklama

	bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	ancak tam olarak açıklamak için bir ipucu veya açıklama gerekebilir.	yapamaz veya anlayış eksikliği gösterir. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)
Harcamayı Erteleme	Çocuk bu kavramı doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir. (Bununla ilgili örnekler verir)	Çocuk biraz yönlendirmeye veya rehberliğe ihtiyaç duyar bunun sonucunda harcamaların ertelenmesine ilişkin temel bir açıklama yapabilir.	Çocuk, yardım alsa bile harcamayı ertelemenin ne anlama geldiğini açıklayamaz.
İstek-İhtiyaç	Çocuk bu kavramları doğru bir şekilde açıklayabilir veya gösterebilir.	Başlangıçta kavramı ifade etmekte zorlanır ancak bir ipucu veya yönlendirmeye anlayabilir.	Çocuk, ipuçları veya yönlendirmelerle bile doğru bir açıklama yapamaz. (Bilmiyorum demesi ya da alakasız yanlış açıklamalar yapması.)

Ek 4 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

ETKİNLİK TEMELLİ FİNANSAL UYGULAMALARIN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA ETKİSİNE YÖNELİK YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU: VELİ GÖRÜŞLERİ

Değerli velilerimiz izniniz dâhilinde “Erken Çocukluk Döneminde Etkinlik Temelli Uygulamalarla Finansal Becerilerin Geliştirilmesi” isimli doktora tezi çalışmasında çocuklarınızın finansal düzeylerini uygulamadan önce ön test ile belirleyip devamında finansal düzeylerini arttırma amaçlı finansal etkinlikler yapılmıştır. Verilen eğitimin etkinliği son test ile ölçülmüş ve ön test ile son test arasındaki olumlu farktan verilen eğitimin çocukların finansal düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu pozitif iyileşmenin sadece bilgi düzeyinde mi yoksa tutum ve davranışlarda da değişikliğe neden oldu mu konusu çalışmamız için önem arz etmektedir. Bu konuda bilgi sahibi olabilmemiz için siz değerli velilerimizin görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda tek soruluk soruya cevap vermeniz beklenmektedir. Vereceğiniz cevaplar veli 1, veli 2 şeklinde kodlanarak isimsiz olarak tez çalışmasında yer alacaktır. Görüşme formunu doldurmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. İstememeniz halinde cevap vermek zorunda değilsiniz. Yardımlarınız için şimdiden teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma Görevlisi: İsmail Hakkı Şerifoğlu

S-1 Etkinlik Temelli Finansal Uygulamalardan önce çocukların temel finansal bilgileri (Tasarruf, istek-ihtiyaç, üretim-tüketim, az-çok, harçlık, harcama (harcamayı erteleme), fiyat, para ve para türleri, para birimi ve borç) nasıldı ve eğitiminden sonra ne gibi değişiklikler gözlemlediniz, örneklerle açıklayabilir misiniz?

Ek 5 Etkinlik Örnekleri

PARAMİZ				
Etkinlik Hedefleri:	Gelişimsel Alanlar	İhtiyac Duyulan Malzemeler:	Süre: 45 Dakika	Günün Sözcüğü: Madeni para, Kağıt Para
Farklı para örneklerini görür ve karşılaştırır	Psikomotor Bilişsel	Ulusal madeni paralar ve kağıt paralar (veya fotoğraflar/kopyalar)		
Oyun yoluyla farklı paraları tanımlar		Boş kağıtlar		
Paranın neden değerli olduğunu anlar		Boya kalem ve renkli kalemler		
Dede Korkut paraları ve kendi Dede Korkut Kumbaralarını oluşturur		Dede Korkut Yolculuk Kutularının içine yerleştirilecek küçük kutular veya kaplar (örneğin kibrit kutuları, zarflar) (her çocuk için bir adet)		
		Dede Korkut para kesimleri		
		Çocuklara uygun makas (her beş çocuk için 1 adet)		

KOLAYLAŞTIRICI HAZIRLIK:

- Çocuklara örnek göstermek için bir adet Dede Korkut Kumbarası hazırlayın. Dede Korkut Yolculuk Kutusu'na koyabileceğiniz, dekore edilmiş boş bir kibrit kutusu veya bir zarf ya da başka herhangi bir küçük kap kullanabilirsiniz.
- Çok küçük çocuklarla çalışıyorsanız, Dede Korkut paralarından kesitler hazırlayın.

BAŞLAMA:

1. Çocukları bir daire şeklinde toplayın ve Dede Korkut Yolculuk Kutularını getirmelerini isteyin. Çocuklara sorun: Yolculuk Kutunuzdaki değerli şeylerden bazılarını herkese gösterebilir misiniz? Çocukları nesnelerini sunmaya ve onlar için neden değerli olduklarını açıklamaya teşvik edin.

2. Değer kavramını birlikte keşfedelim: Sizce başka ne değerli?

3. Çocuklara ülkenizde bulunan madeni para ve kâğıt para örneklerini gösterin. Örnek yoksa fotoğrafları veya kopyaları da kullanabilirsiniz. Onları tartışmaya teşvik edin: Paranın da değerli olduğunu düşünüyor musunuz? Bunu sana düşündüren nedir?

4. Madeni paraları birer birer dolaştırın, böylece her birini dikkatlice gözlemleyebilsinler. Kâğıt paralar için de aynısını yapın. Çocuklardan madeni paralar arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri keşfetmelerini isteyin.

5. Çocuklara sorun: neden farklı olduklarını düşünüyorsunuz? Gerekirse madeni paraların ve kâğıt paraların farklı değerlere sahip olduğunu, bu nedenle farklı göründüklerini açıklayın.

ÖĞRENME:

(15 DAKİKA)

1. Madeni Para Oluşturma:

- Çocuklara, Dede Korkut parası ve madeni paralar hakkında, örneğin nereden geldikleri ve onlarla neler yapabileceğimiz gibi konularda daha çok şey öğreneceklerini açıklayın.
- Kendi madeni paralarımızı da yaparak başlayalım!

Daha Az Zorluk:

- 3. Farklı boyutlardaki Dede Korkut Para kesiklerini ve boya kalemelerini veya renkli kalemleri dağıtın. Onları yaratıcı olmaya ve madeni paralarını istedikleri gibi dekore etmeye teşvik edin.
- 4. Çocuklara farklı değerlere sahip kendi Dede Korkut madeni paralarını yapmalarını söyleyin: Daha küçük daireler '1 Dede Korkut ', daha büyük daireler '3 Dede Korkut ' olacak, vb.

Ekstra Zorluk:

- Çocukları daha küçük gruplara ayırın (her biri beş çocuk) ve her gruba ülkenizden farklı değerlere sahip bir dizi madeni para verin.
- Kendi oyun paralarını yapmaları için çocuklara kağıt, boya kalemi veya renkli kalemler ve çocuk dostu makaslar verin. Onları yaratıcı olmaya teşvik edin! Örneğin, madeni paraları kâğıdın arkasına nasıl koyacaklarını ve madeni paranın bir kopyasını çıkarmak için kağıda boya kalemelerini nasıl sürteceklerini gösterin. Çocukların farklı değerlerde madeni paralar yaptıklarından emin olun. Diğer çocuklar bir veya daha fazla madeni para veya makas kullanırken onlara sabırlı olmalarını ve sıralarını beklemelerini hatırlatın.
- Her madeni paranın değerini ve madeni paraları kullanarak 'daha fazla' veya 'daha az' kavramını birlikte keşfedin. Aynı değere sahip madeni paraları belirleyerek başlayın. İki farklı değer verildiğinde hangisinin daha fazla veya hangisinin daha az olduğunu belirlemek için kademeli olarak oluşturun.

2. Kaynakları Kullanmak:

- Çocuklara sorun: Neden paraya ihtiyacımız var? Çocukların paralarıyla ne satın almak isteyebileceklerini ifade etmelerine izin verin.

YANSITMA:

(20 DAKİKA)

1. Parayı Güvende Tutmak:

- Çocuklara değerli eşyalarını güvenli bir yerde tutmanın ne kadar önemli olduğunu hatırlatın. Belki de ebeveynlerinin madeni paralarını sakladığı bir

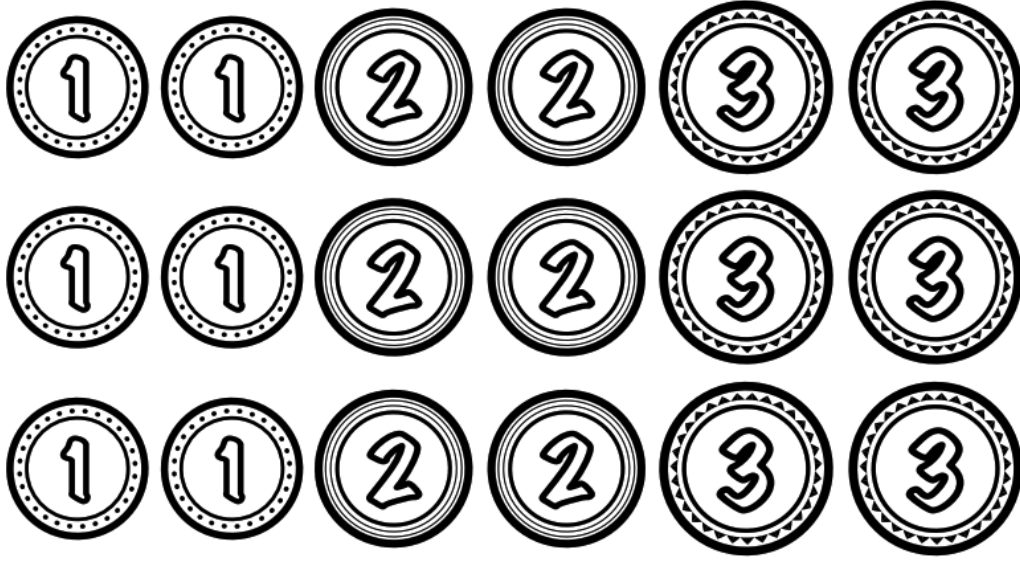
yer düşünebilirler. Örneğin, diğer her şeyle aynı yerde mi yoksa çekmecelerinde mi yoksa masanın üzerinde mi tutuyorlar? Çocuklara sorun: Sizce Dede Korkut Paralarını nereye koymak güvenlidir?

- Çocuklara sorabilirsiniz: Köyde/kasabada/mahallede paranın güvende tutulduğu özel bir yer düşünüyor musunuz?
- Paranın özel bir şey olduğunu ve özel bir yere ihtiyacı olduğunu vurgulayın.
- Örnek olarak hazırladığınız Dede Korkut Kumbarasını çocuklara gösterin. Buranın madeni paralar için güvenli bir yer olup olamayacağını düşünüp düşünmediklerini sorun. Neden güvenli bir yer olduğunu düşünüyorsun? Çocuklara madeni paralarını korumak için kendi Kumbaralarını yapmak isteyip istemediklerini sorun.

2. Dede Korkut Kumbarası Oluşturma:

- Her çocuğa birlikte süsleyebilecekleri küçük bir kutu, kap veya zarf verin. Kaybolmadığından emin olmak için çocukları yeni Dede Korkut Kumbaralarını Dede Korkut Yolculuk Kutularının içine koymaya teşvik edin.
- Çocuklara sorun: Sizce bugün yaptığımız Dede Korkut Madeni Paralarını nereye koyalım? Çocuklar madeni paralarını Kumbaralarında saklasınlar.
- Çocuklara Dede Korkut Programı boyunca daha fazla Dede Korkut Parası toplamaya devam edeceklerini bildirin. Bu paraları her zaman Dede Korkut Kumbaralarına koymalıdır.

Etkinlikte Kullanılan Materyal Örneği

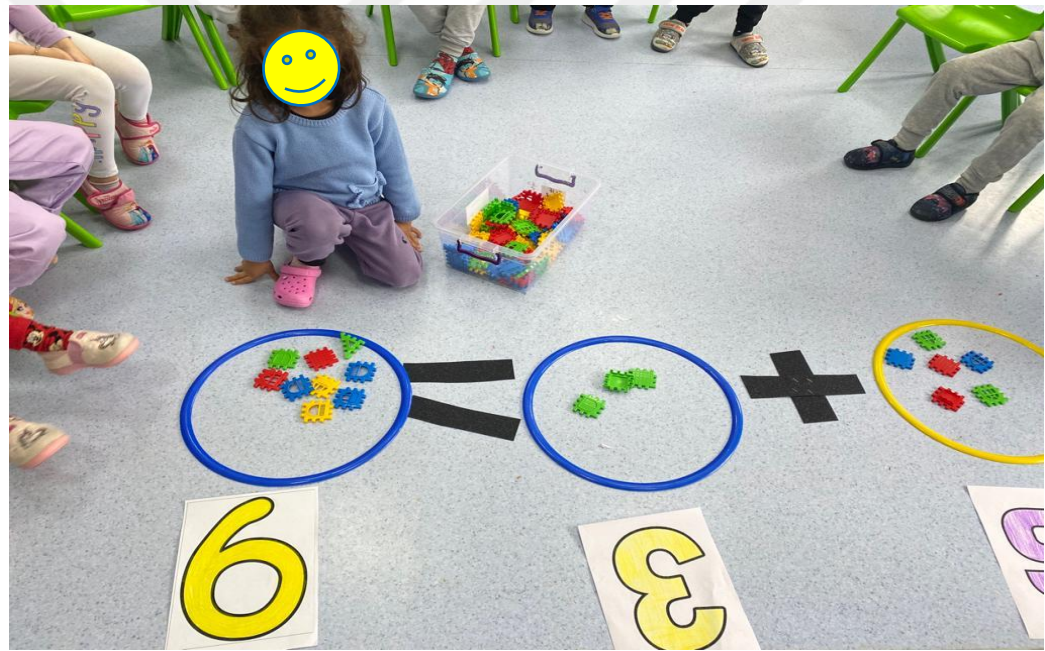

Ek 6 Uygulamadan Fotoğraflar

Ek 7: Aile Faaliyetleri

EBEVEYNLER/BAKIM VERENLER İÇİN NOT:

- Sayın Veli,
 - Yapılan etkinliklerde paradan bahsediyoruz ve çocuklar bu konuda çok heyecanlı. Çocuğunuza ulusal madeni paralarımızdan bazılarını gösterebilerseniz harika olur. Madeni paraların her iki tarafındaki resimleri ve bunların ne kadar değerli olduğunu açıklayın.
 - Daha sonra çocuğunuzu madeni paralardan birinin resmini yapmaya teşvik ederseniz iyi olur. Yaptıkları para resimlerinden birini bir sonraki uygulamada arkadaşlarına göstermesi için sabırsızlanmaktayız.
- İlginiz için teşekkür ederiz.

- Sayın Veli,
- Bugün harcamayı, biriktirmeyi ve paylaşmayı öğrendiğimiz çok önemli bir aktivite gerçekleştirdik. Çocuğunuzla bu kavramlar hakkında biraz daha konuşmak ister misiniz? Onlara her gün para harcadığınız ana şeyleri ve biriktirdiğiniz şeyleri anlatın.
- Yeterli zamanınız varsa, neye para harcadığınızı görmek için çocuğunuzu da yanınızda pazara götürebilirsiniz. Daha sonra çocuğunuzla birlikte biriktirdiğiniz şeyler listesinden ve harcadığınız şeyler listesinden birer kalem seçerek birlikte bir çizim yapın.
- Çocuğunuza bir sonraki etkinliğimiz için çizimi getirmesini hatırlatın.
- Teşekkürler!

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-39307281-605.01-70990994
Konu : Araştırma İzin Talebi
(İsmail Hakkı ŞERİFOĞLU)

24/02/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgili : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi
b) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü'nün 30/01/2023 tarih ve 2300014917 sayılı yazısı.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Programı öğrencisi İsmail Hakkı ŞERİFOĞLU'nun "**Etkinlik Temelli Finansal Okuryazarlık Programının 5-6 Yaş Grubu Çocuklara Etkisi**" konulu tez çalışmasına veri sağlamak üzere, ilimiz Merkez İlçe'de bulunan [] Anaokulu'ndaki öğrencileri ile çalışma yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri Araştırma ve Değerlendirme İzin Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, **denetimi ilgili okul müdürölkleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretim akasatılmadan, gönüllülük esasına göre, ilgi (a) Genelge doğrultusunda 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında** uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Cemil SARICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Abdullah ŞEN
Vali a
Vali Yardımcısı

Internet Adresi: meo@ns01.kap.tr